

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vũahũ

Vũahũ túaró jũhũ

Ho vũahũ na kà lé o Luki vōnna bïo jũn ní na o túara.

Bïo zéenia wéréwéré ho vũahũ mu yi, lé bïo 6a kèrètíewa kuure wee dérää wán ká le wà:

1. O Yeesu yòró ho wáayi lè le Dónbeenĩ Hácírí liiró o ñi-kenínia wán bïo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure jũhũ búaró ho Zeruzalεmu yi o Yeesu yòró ho wáayi món (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhũ lùà na ká yi bïo (8–12).
4. Bïo le wó wó dōnnáa ho ðímíjá kána búenbúen yi (13–28).

Ho vũahũ mu yi á wa mún ñ mi le lònbee lè mí síiwà na 6a kèrètíewa kuure kãa yi.

Mu bïowa na bïo bía ho vũahũ mu yi, lé bũn héra ho tonló na 6a kèrètíewa ko a 6a sá lén féεε jii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho ðímíjá lè mí kùaráa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí jii nən le le Dónbeenĩ Hácírí á à lii

¹⁻² Tiofile,* bïo ó o Yeesu hía wee wé làa bïo búenbúen na ó o hía wee kení lè 6a nùpua mí tonló jũhũ búaró pãahũ à vaa búe bïo le Dónbeenĩ buan wo yòoraráa ho wáayi á ĩ bía bïo ĩ nín-yání vũahũ

* **1:1-2** Tiofile: Le yèni mu kúará lé bïo kà «Yia le Dónbeenĩ wa.»
Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bïo yí tà yí zũ sese.

yi. Sǎni ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobá-bíoní lè le Dónbeení Hácírí pànká á nɔn ɓa nùpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bǐo ó o húrun bínía vèera ó o zéeníkaa mítén làa ba hã wizooní búará-ɲun yi á wó bǐo cèrèè à ɓa zūn ká a yǐo wi lua bǐo bon. Hǎn wizooní so yi ká ɓa páanía wi mín wán, ó o wee bío le *Dónbeení béeñí bǐo na ɓa yi.

⁴ Wizonle ɓúi ká a làa ba wee dí, ó o henía bǐo kà nɔn ɓa yi: «Mi yí lé ho Zeruzalɛmu yi. Mi keení bǐn à pa bǐo á ï fèra bía bǐo làa mia, mu hãmu na á ï Maá dó mí ɲii le mí ì na. ⁵ O Zǎn hía wee bátízé lè mu ɲumu ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeení Hácírí hen làa wizooní bǐo yɛn.»

O Yeesu ɓuan yòora ho wáayi

⁶ A ɓià làa wo páanía kará tùara a yi: «Núhũso, lé hón pãahũ so á fo ò wíoka a *Isirayɛele ɲipomu bǐo á ɓa à keñí mítén le?» ⁷ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Ho pãahũ lè le wizonle á mi yí ko mi tùa zūn. O Maá mí dòn lé yía bàrá mu mítén. ⁸ Ɛɛ ká pãahũ na le Dónbeení Hácírí á à lii mi wán yi, á mi ì yí ho pànká. Mi ì wé ï seéràsa á à bío ï bǐo ho Zeruzalɛmu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kãna ɓúenɓúen yi, lè ho dímíɲá kùaràa ɓúenɓúen yi mún.»

⁹ Bǐo ó o bía hǎn bíoní so wó, ó o ɓuan yòo wà ho wáayi ká ɓa dǎn wee loñ. A le dùndúure ɓúi ló ɓueé tun wo yi, á ɓa yí máa mi a. ¹⁰ Bǐo ɓa dǎn fá mí yǐo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòo wà yi, yǐo ɓueé tí à báawa nùwã ɲun na zǎ hã sǐ-poa á dǎn ɓa nǐsání, ¹¹ á wee bío làa ba: «Kalileesa, mi dǎn hen wee loñ ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le

Dónbeenĩ léra mi t̄iahũ á ɓuan yòoraráa ho wáayi á khíi b̄íní ì ɓuen làa ɓio mi m̄annáa wo ká a yóó wà ɓio síi.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² B̄un m̄ón á ɓa tonkarowà ló le ɓúee na ɓa wee ve làa Oliivewa v̄ins̄la ɓúee wán á b̄ínía lion ho Zeruzalεemu. Le ɓúee mu lè ho lóhó á à yí kilomεεtere dà-kéní síi. ¹³ ɓio ɓa líí zon ho Zeruzalεemu yi, á ɓa vaá yòora ho n̄onwíohũ na ɓa lá wee wé kúee mín wán yi. ɓia kera b̄in lé o Piere, o Z̄an, o Zaaki là a Andere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Sim̄on na ɓa le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba ɓúenɓúen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páaní fio le Dónbeenĩ yi lè ɓa h̄áawa ɓúí, là a Yeesu ɓàn zàwa lè ɓàn nu Mari.

Ȳia zon o Zudaa laho

¹⁵ Wizonle ɓúí, ká ɓia tà a *Krista ɓio na kúaa mín wán á à yí lòn n̄upua ɓúará-hèz̄in síi, ó o Piere h̄in̄on yóó d̄in ɓa t̄iahũ ò o b̄ia: ¹⁶ «Wàn zàwa, ɓio le Dónbeenĩ Hácírí b̄ia là a *Daviide n̄ii le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi á lá ko à mu wé. Le f̄era b̄ia mu ho v̄uahũ mu yi o Zudaa d̄ání yi, wón na dú ɓia w̄ira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure n̄upua n̄i-kéní, á n̄ii lá wi ho tonló dà-kéní yi làa w̄en.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalεemusa ɓúenɓúen zū mu le o wékheró wárí na ɓa s̄ánía làa wo, lé d̄io ó o yà lè ho m̄ohũ. Hón m̄ohũ so lé h̄ia ó o lion yi lè mí yahó, á pióhó nà, á f̄in-s̄áníwà ló kúaará ho tá yi. Lé b̄un te ɓio ɓa wee veráa ho m̄ohũ mu làa «Hakelidama.» B̄an b̄ionĩ yi á mu kúará le «c̄ani m̄ohũ.»

† 1:13 Mi loñ Matiye v̄uahũ 10.4

20 O o Piere bínia bía: «Bìo túara hã lení vūahũ yi lé bïo kà: <O zii ko le đĩn coon à nùpue yí zo>† Mu mún pá bínia túara: <O búii ko ò o zo a lahó>§ 21-22 Lé bún nən ó o nùpue búii ko ó o dé wa wán à wé o Núhũso Yeesu vèeró seéràso. Bĩa ó o nùpue mu ko ò o lé t̃ahũ, lé bĩa làa wɛn páania bò mín ho p̃ahũ búenbúen na ó o Núhũso Yeesu làa wɛn vará yi, à lá p̃ahũ na ó o Zãn Batiisi bátízera wo nii wán, à vaa búe p̃ahũ na ó o buan yòora ho wáayi.» 23 A ba wãa zéenia ba nùpua nùwã jun, o Matiasi là a Zozεεfu na ba wee ve làa Baasabaasi tàá Zusituusi. 24 Bún món á ba búenbúen páania flora kà síi: «Núhũso, ũnén lé yĩa zũ ba nùpua búenbúen sĩa. Zéení yĩa á ũ léra ba nùwã jun na kà t̃ahũ làa wɛn, 25 yĩa á à zo a Zudaa lahó ũ tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díá ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» 26 A ba wó le jun-sini bïo à zũnnaa yĩa le Dónbeenĩ léra, ó o Matiasi lé yĩa á mu tò wán. Lé wón dó ba tonkarowà píru don na ká wán.

2

Le Dónbeenĩ Háciri lion

1 Ho Pãntekoote zoñ, á bĩa tà a *Krista bïo búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kéní yi. 2 Yïo bueé tĩ à mu bïo búii sã wee jí ho wáayi lòn pinpi-beeni na wee và lè mí pánká bïo síi, á bueé líi sú le zii na ba kará yi. 3 A ba le mí ì loĩ à bïo búii lòn dõhũ dɛnni á sankaa lè mí dà-kéní kéní, á wi ba búenbúen wán. 4 A ba búenbúen sú lè le Dónbeenĩ

† 1:20 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 69.26 § 1:20 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 109.8

Hácírí, á 6a wee bío hã sí-viò bíoní, làa bío le Dónbeení Hácírí mu le 6a bíoráa.

⁵ Mu pãahú ká 6a *zúífùwa búí na wee bè le Dónbeení yi sese á ló ho đímíná kãna búenbúen yi, á bueé kará ho Zeruzalεmu yi. ⁶ Bío 6a ná mu bío mu sã, á 6a dènía bueé fò mín búiríbúirí. Bĩa tà a Krista bío bío na á 6a wee bío á bĩa wi bín lè mí nì-kéní kéní wee jí lè mín kùrú bíoní, á mu sòobáa vńíkãa 6a dà. ⁷ Mu wó 6a coon dakhĩina á 6a wee bío: «Ba núpua mu na wee bío kà búenbúen so yínɔ́ Kalileesa le? ⁸ A mu bèn wó kaka á wa lè wa nì-kéní kéní wee jínaa bío 6a wee bío lè wàn kùrú bíoní? ⁹ Warén na wi hen, á 6a búí lé 6a Paatewa. Ba búí ló ho Mɛdii lè ho Elaamu lè ho Mɛzopotamii kãna yi. Ba búí ló ho *Zudee, lè ho Kapadoosi, lè ho Põn, lè ho Azii kãna yi. ¹⁰ Ba búí ló ho Firizii, lè ho Pãnfilii, lè ho *Ezipite kãna, lè ho Libii kãhú sń-kéní na sùarãa lè ho Sirɛna yi. Bĩa ló ho *Oroomu yi mún wi wa tĩahú. ¹¹ Ba zúífùwa binbirí làa bĩa yèrémãa bò 6a zúífùwa mu bãn Dónbeení yi á mún wi hen. Ho Kerɛtesa lè 6a araabuwà mún wi hen. Wa búenbúen á yĩa yí máa jí le Dónbeení bè-beera na le wó na 6a wee bío lè wàn kùrú bíoní wón mĩa.»

¹² Ba búenbúen wó coon, 6a yí zũ mu síí. A 6a wee bío làa mín: «Bíò kà màhá lée webio coon?» ¹³ Ká 6a búí bán bèn wee yáa mí jíni yi ká 6a à bío: «Áyĩ, 6a bùaa jun sù wee khée.»

O Piere jí-cúa na ó ofɛera

¹⁴ O o Piere wãa hínɔ́n yòó đĩn lè mí ninzàwa tonkarowà píru dòn, ò o bía pńpńn nɔ́n 6a zãamãa yi: «Minén *zúífùwa lè minén na kará ho Zeruzalεmu yi búenbúen, mí jí bío á ì bío á a na

mia sese: Mi ko à mi zǔn bío kà nǔhǔ. ¹⁵ Ba búí wee leéka le ba nùpua mu nǔn sú wee khée, èè ká bùèé. Lé bío á mu lé le yǐnbíi léèrèwa bío dènú níi á wa wi yi! * ¹⁶ Bío ó o nǐ-cúa fεero Zowεele hǐa bíá lé bún lan wee wé hǎ laà na kà wán. ¹⁷ Bío kà lé bío le Dónbeenǐ bíá:

◁Hǎ pǎnna vaa véení á ì ì ben í Hácírí
à le è fè ba nùpua búenbúen.

Mi zà-báawa lè mi zà-hǐnni
á wé è fεε í nǐ-cúa.

Mi yàrón-fla á wé è mi mu bíowa búí na ba lá yí dà máa mi.

Mi nǐ-kǐa á hǎ kònkórá wé è nǐ yi.

¹⁸ Mu bon. Hón pǎnna so yi á ì ì ben í Hácírí
á le è fè ba báawa lè ba háawa na lé í ton-sáwá,
á ba wé è fεε í nǐ-cúa.

¹⁹ Mu bíowa búí na síi yí zǔ
á ì ì lén yòó ho wáayi,
á à wé mu yéréké bíowa ho tá wán.

Le cǎni, lè ho dǎhǔ,
lè le minka yǐnní á à kεí.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu
á ho pǐihǔ á à wé cǔencǔen lòn cǎni.
Bún bíowa so búenbúen á à wé è vé
ó o Núhǔso wizon-beenǐ na cùkú wi á à dǎnáa.

²¹ Hón pǎahǔ so yi ká nùpue léé nùpue na tà von o
Núhǔso yèni
à wón á à fen.†

²² «*Isirayεlesa, mi ní bío á ì ì bío á à na mia: O
Nazarεete níi Yeesu fù léé nùpue na le Dónbeenǐ

* **2:15** Ba zúifùwa fù yí máa hǐní dí bío yǐnbíi hùúu, ká mu yínóǐ
ba fioró na ba wee wé há léèrèwa bío dènú pǎahǔ wó wó. † **2:21**
Mi loí Zowεele vǔahǔ 3.1-5

zéenía bïo làa mia le mí wiráa. Mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeenĩ pànká na le wó là a níi mi tlahú, lé bŭn wee zéení mu. Minén miten yáá zŭ mu. ²³ O nŭi mu á le Dónbeenĩ dó mí níi yì làa bïo á le wi à mu wéráa. Le fèra zŭ bïo mi ì wé làa wo. Minén lé bïa dó a bïa yì zŭ le Dónbeenĩ níi yì, á ɓa búaa wo ho *kùrùwá wán, ó o húrun. ²⁴ Ká le Dónbeenĩ màhá fáa wo mu húmú níi yì, le vèenía wo. Mu húmú lá yì dà máa yì pànká o wán hùúu.

²⁵ O *Daviide hŭa bía bïo kà o dání yì:

I hŭa wee wé mi a Nŭhŭso í yahó féεε.

Orén lé yŭa wee ɓua miĩ bèra a na á ì yì dèdéeeka.

²⁶ Lé bŭn nɔn á ì sŭi wan,
á bióní ɓúenɓúen léε sŭ-wεε bióní.

Hári à ì zŭn í húmú bïo,
á ì sŭi pá à hŭ.

²⁷ Lé bïo á fo máa día mi
á ì máa va hen na ɓa nŭ-hía wee va yì.

Fo máa tà ũ ton-sá na á ũ wa á máa soo.

²⁸ Fo zéenía mi le ho wŭhŭ na wee va le mukānŭ lahó yì.

Hen ká í wi ũ nŭsání à ì sŭi wa wa dà khŭí.†

²⁹ «Wàn zàwa, mi le í bío wàn ɓúaa Daviide bïo wéréwéré na mia: O Daviide hŭa húrun á ɓa nùuna, á búure pá dà wee zéení ho zuia. ³⁰ Bïo ó o hŭa lé le *Dónbeenĩ ni-cúa féεero, á zŭ le le Dónbeenĩ hŭa báa á dóráa mí niĩ nɔn le mí ì na a béeñí o mǎnmánía nŭ-kéní ɓúí yì, ³¹ ó o fèra zŭna bïo wa ɓueé wé, ó o wáa bía a *Krista vèeró bïo kà síi: Le Dónbeenĩ máa día ó o máa va hen na ɓa nŭ-hía wee va yì, le máa día ó o máa soo. §

† 2:28 Mi loñ Lení vŭahú (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mi loñ Lení vŭahú (Psaumes) 132.11

32 «O Yeesu mu le Dónbeenĩ vèenía, á warén búenbúen lé mu seéràsa. 33 O buan yòora le Dónbeenĩ nín-tíánĩ. Lé bĩn ó o yú le Hácírí yi, ðio ó o Maá dó mí jii le mí ì na. O bera le fò wa ñi-kéní kéní. A bũn lé bio mi wee mi á wee jí lònbio. 34 O Daviide wón yí yòora ho wáayi ká a màhã bía bĩo kà:

«O Nùhũso bía nòn í Nùhũso yi:

Buee keení í nín-tíánĩ,

35 fúaa ká í búrá ù zúkúsa ù tá,

á ù bò ù zení wán.»*

36 «Minén Isirayele ñipomu búenbúen ko à mi zũn mu kénkén le o Yeesu mu na mi búaa ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeenĩ wó là a Nùhũso là a Krista.»

Bĩa tà a Krista bĩo nín-yání kuure

37 Bĩo ba já hã bioní mu, á hã zon ba dàkhĩna, á ba tũara a Piere lè mí ninzàwa tonkarowà yi: «Wàn zàwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

38 O o Piere bía nòn ba yi: «Mi yèrè má mi yilera lè mi wárá, à mi ñi-kéní kéní bátízé o Yeesu *Krista yèni yi, á mi bè-kora á à sèn ñ día. Bũn ká le Dónbeenĩ á à na mí Hácírí mia. 39 Le Dónbeenĩ dó mí jii nòn minén lè mi mònmanía yi, làa bĩa na dání nàyi, bĩa búenbúen na ó o Nùhũso á à ve.» 40 O Piere pá bĩnía bía hã bioní cèrèè á bó lè ba jùhũ, á henía ba sĩa. O bía: «Ho lònbio nùpua yí se, mi lé ba món, à tà ho kãnílò bĩo.» 41 Ba cèrèè tà a Piere bioní yi á ba bátízera ba. Mu zon á bĩa zon sã bĩa tà a *Krista bĩo yi jii, á à yí nùpua muaaseé tĩn síi. 42 Ba wee tà jí ba tonkarowà kàránlò na á bán wee na ba

* 2:35 Mi loĩ Lení vũahũ (Psaumes) 110.1

yi sese, á hácirí wó dà-kéní, á wee páaní sanká ho búurú†, à páaní fio.

⁴³ Barén lè mí nǐ-kéní kéní á mu zon dà. Ba tonkarowà wee wé ho yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeenǐ pánká. ⁴⁴ Bǐa tà a Krista bío búenbúen fù bunbuaa, á wee páaní kúee mí nǐi bío mín wán. ⁴⁵ Ba fù wee yèé mí manawà, lè mí zíní, lè mí bíowa, à sanká wárí na mín yi làa bío 6a nǐ-kéní kéní koráa. ⁴⁶ Làa wizooní búenbúen ká 6a wee páaní kúee mín wán le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi à máa khí. Ba wee páaní sanká ho búurú mí zíní yi, à dí mí dǐnló lè le sí-wεε ká bíoní mía mu yi. ⁴⁷ Ba wee khòoní le Dónbeenǐ, á mu nǐpomu búenbúen wee wíoka 6a yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Nùhũso wee vá bíá ó o kǎnía à kúee 6a kuure nùpua wán.

3

O Piere là a Zǎn wééra a mùamúa

¹ Wizonle búí, ó o Piere là a Zǎn hǐnɔn wee yòo le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi le wi-háarè fioró páahũ. ² Ba yòó wee dǎ ò o nǐi búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ zǔajǐi na 6a wee ve làa Zǔajǐi-senǐ* jǐi. Làa wizooní búenbúen ká 6a wee lá a buee díá bǐn ò o wé fioka le wárí bíá wee buee zo le zǐ-beenǐ lún mu yi cǐn. ³ Bío ó o Piere là a Zǎn wà bueeé zo ó o mɔn, ó o le 6a há mí. ⁴ A

† **2:42** Ba zúífùwa fù wee wé cèeka ho búurú là vé, à bè yi díráa. Ká a Yeesu dǐnló na ó o dú lè mí nǐ-kenínia món, á bíá tà a bío wáa wee wé mu à leékaráa o Yeesu mu bío. * **3:2** Zǔajǐi-senǐ: Ba wee leéka le ho lé le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ zǔajǐi búí na lée wi bíá yínǎí 6a zúífùwa lahó na 6a wee kɛn yi le há lara na bío sǎ 6a zúífùwa binbirí yi páahũ.

bán fá mí yǐo wo yi, ò o Piere bía: «Loń wɛn sese.»
⁵ O o n̄i b̄ɛn w̄aa wíokaa fá mí yǐo 6a yi. O wee leéka le 6a hía a na b̄io búí mí yi. ⁶ O o Piere w̄aa bía n̄on wo yi: «Wárí b̄ɛnt̄ín m̄ía ǐ c̄s̄n m̄aa na foñ. B̄io ǐ c̄s̄n lé b̄io á ǐ ì na foñ. O Nazareete n̄ii Yeesu *Krista p̄anká yi, à ù lii h̄íní yòo varáka.» ⁷ O o buan o n̄ín-t̄iání b̄ahó yi á wee h̄ooní làa wo. Mí lahó yi à b̄un ò o mùamúa mu zení là a n̄onkíkàá-yǐo d̄ɛn̄ía fá, ⁸ ó o tá yòó d̄in mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeení z̄i-beení lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeení. ⁹ Ba z̄am̄aa búenbúen m̄on wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeení. ¹⁰ B̄io 6a z̄ūna le lé o n̄ii na wee buee k̄ɛn̄í fioka le Dónbeení z̄i-beení Z̄ūj̄i-sen̄í j̄ii, á 6a búenbúen z̄āna á wó coon b̄io wó a yi b̄io yi.

O Piere wee zéeni b̄io n̄on ó o n̄ii wannáa

¹¹ B̄io ó o n̄ii yí m̄aa lé o Piere là a Z̄ān m̄on á 6a n̄upua búenbúen wee b̄uuni buee zo 6a c̄s̄n o *Salom̄on S̄ansá † yi. Ba búenbúen wó coon b̄io wó b̄io yi. ¹² B̄io ó o Piere m̄on mu, ó o bía b̄io kà n̄on 6a z̄am̄aa yi: «*Isirayɛlesa, léé webio n̄on ó o n̄ii mu waró b̄io wór̄aa mia coon? Léé webio n̄on mi wee lońnáa wɛn kà síi, ka lè mu lé warén waten lè wa p̄anká á n̄on ó o wee varákaráa, t̄aa lé b̄io wa bò le Dónbeení yi b̄io yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu † lè w̄an b̄uaawa na ká b̄an Dónbeení lé yia dó ho cùkú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten

† **3:11** O Salom̄on S̄ansá: Ho lé le Dónbeení z̄i-beení s̄ansá na wi lè le wii h̄ɛn̄í. Ho son á pon le z̄i-beení mu lún s̄on-kéní na á bia yín̄on 6a z̄úifùwa dà wee zo yi. Lé b̄in á ho làndá b̄io z̄éen̄ílowa h̄ia wee k̄ar̄an 6a n̄upua yi. † **3:13** Mi loń Léró v̄uah̄ (Exode) 3.6, 15

lé bĩa dó a ho pànká b̀ansowà níi yi, á p̄́ a b̄́o o *Pilaate yahó, ká wón ɲ̀n̄ w̄́a lá tà le mí ì d̄́ía a. 14 O ñi-térénnii na b̄́o sí le Dónbeen̄i yi á mi p̄́ b̄́o, ò o ñi-b̄́úe na ho kàsó yi lén d̄́iaró á mi sía màh̄́á vá yi á flora a Pilaate c̄́n. 15 Lé b̄́n̄ mi wó b̄́oráa ȳ́a le muk̄́n̄i b̄́o wi níi yi. Ká le Dónbeen̄i màh̄́á v̄́en̄ia wo. War̄́én lé mu b̄́an̄ s̄́éràsa. 16 O Yeesu ȳ́en̄i p̄́nká, làa b̄́o wa dó wa sía o yi lé b̄́n̄ w̄́éera a ñi mu na mi búenb̄́úen z̄́ú á ȳ́o wi wán kà. B̄́o wa dó wa sía o Yeesu yi lé b̄́n̄ n̄on ó o ñi mu wan cunnáa làa b̄́o mi búenb̄́úen m̄́on làa wo.

17 «Wàn zàwa, ì z̄́ú le b̄́o min̄én lè mi ɲ̀n̄ása wó là a Yeesu á mi yí z̄́ú ɲ̀n̄h̄́. 18 Εε ká lé kà sii á le Dónbeen̄i wóráa, à b̄́o le h̄́ia b̄́ia mí ɲ̀i-cúa f̄́erowà búenb̄́úen ɲ̀in̄i yi á ȳ́o lé. Le b̄́ia le o *Krista ko ò o lò be. 19 A mi cén ȳ́eremá mi yilera lè mi wárá, à na miten le Dónbeen̄i yi, á dén á à s̄́en mi bè-kora á à d̄́ía. 20 B̄́n̄ ká le è na h̄́a p̄́n̄na na mi ì yí ho h̄́erà yi mia, á mi ì yí á à v̄́n̄ yi, á mún ñ na a *Krista na le f̄́era lera mia, o Yeesu. 21 O Yeesu ko ò o k̄́en̄i ho wáayi màn̄i f̄́úaa p̄́ah̄́ na mu b̄́o búenb̄́úen kh̄́i ȳ́eremáa wó mu bè-fla yi làa b̄́o le Dónbeen̄i b̄́iaráa mu hàán̄i mí ɲ̀i-cúa f̄́erowà ɲ̀in̄i yi. 22 O *M̄́oyiize b̄́ia b̄́o kà: «Mi N̄úh̄́so Dónbeen̄i á à lén o ɲ̀i-cúa f̄́ero búí m̄́n̄ zàwa t̄́ah̄́ na ka lè ì b̄́o. B̄́o búenb̄́úen na ó o wé è b̄́io á à na mia à mi wé ɲ̀i sese. 23 N̄upue léé n̄upue na kh̄́i yí máa ɲ̀i a ɲ̀i-cúa f̄́ero mu b̄́ion̄i, wón á à lén le Dónbeen̄i ñ̄ipomu t̄́ah̄́ á à b̄́úe.» § 24 A lá a Samuw̄́ele ɲ̀ii wán á ba ɲ̀i-cúa f̄́erowà na kh̄́ina lè mí ñi-kén̄i kén̄i búenb̄́úen á mún b̄́ia h̄́a wizoon̄i na kà b̄́o.

§ 3:23 Mi loñ Lándá z̄́eeniló v̄́uah̄́ (Deutéronome) 18.15, 18, 19

25 «Bìo le Dónbeenì dó mí jii nòn mìn òuàawa yi lè mi jì-cúa fɛerowà jini á bïo sã mia. Mi níi mún wi le *páaní yi, dïo le Dónbeenì bò lè mìn òuàawa pãahũ na le bía bïo kà nòn o *Abarahaamu yi: «Û mònmanía bïo yi, á hã zì-júná óúenóúen na ho tá wán á ì ì dúbua yi».* 26 Εε ká mu nín-yání, á lé minén lé bía le Dónbeenì tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o óuara bïo yi. Le tonkaa wo ò o buee dúbua mia, à mi lè mi nĩ-kéní kéní khí mi wén-kora yi orén bïo yi.»

4

O Piere là a Zãn ðĩn ho làndá tũĩá fɛerowà yahó

1 Bïo ó o Piere là a Zãn wee bío lè óa zãamãa, à bũn le *Dónbeenì yankarowà, lè le *Dónbeenì zĩ-beenì parowà júnása lè óa *Sadusíewa óueé ðãn. 2 Ba sía óèntĩn yí wan óa tonkarowà nùwã jùn mu bïo yi hòúú, lé bïo óa wee kàrán óa nùpua, á wee bío le o Yeesu vèera, á bũn bïo yi á óa nĩ-hía mún dà à vèe. 3 A óa wĩira óa kúaa ho kàsó yi á pannãa ho tá tĩló, lé bïo le wii tò vó. 4 Bũn pá yí hò bïo á bĩa jã hã bíoní mu á cèrèe tà hã yi, á bĩa dó mi sía a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi. 5 Mu tá léé tũn á óa *zũifùwa júnása, lè óa *nĩ-kĩa, lè ho *làndá bïo zéenílowa kúaa mín wán ho Zeruzalɛmu yi. 6 Ba nùpua óúí na wi bĩa kúaa mín wán bĩn tĩahũ lé o Aana na lé óa yankarowà jũhũso beenì, là a Kayiifu là a Zãn là a Alekisãndere, à séení óa yankarowà jũhũso beenì zĩ nùpua óúenóúen. 7 Ba le óa óua óa tonkarowà óuee ðĩnĩ mí tĩahũ. Bïo óa óueé ðãn á óa tũara óa yi:

* 3:25 Mi loĩ Bïo jũhũ óúeenii vũahũ (Genèse) 22.18, 26.4

«Lé o yén pànká yi tàá lé o yén yèni yi á mi wέeraráa o ñi mu?»

⁸ A bǔn ò o Piere wáa sú lè le Dónbeenĩ Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén ñipomu ñúnása lè mí ñi-kíá, ⁹ bío mi wee tùa wεn ho zuia lè mu bè-tente na wó ñon o mùamúa yi bío, làa bío ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Awa, mi búenbúen ko à mi zǔnĩ mu, ò o Isirayεele ñipomu mún zǔnĩ mu. Bío ñon ó o ñi na kà wannáa á ñin mi yahó lé o Nazareεte ñi Yeesu yèni pànká yi, yĩa mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, na le Dónbeenĩ vènia. ¹¹ O Yeesu lé yĩa le Dónbeenĩ bíoni vūahũ bío bío le o lé le huee na á ba sorowà pǎ bío, minén sorowà. Dén huee so lé ñio bĩnía búan ho soró ñnía.* ¹² O Yeesu mí ñon lé yĩa dà wee kǎnĩ ba ñupua. Mu yínǎn orén yèni, á yèni búí na kǔn dà à kǎnĩ wεn á le Dónbeenĩ yí ñon ñi woon yi ho ñimĩná yi.»

¹³ A ba zúifùwa làndá túiá fεerowà mu á mu wó coon dàkhĩna, lé bío ba mǎn ò o Piere là a Zǎn wee bío ká ba ponĩ séra. Ba mún zǔna le ba lé ba ñupua na yí kàrána. Ba zǔna mu le barén là a Yeesu kera mín wán míana. ¹⁴ Ká bío ba mún mǎn o ñi mu ò o wan á ñin o Piere là a Zǎn ñisǎnĩ, á ba wáa yí dà bío máa bío. ¹⁵ A ba wáa le ba tonkarowà lée ñin ho khũuhũ vé, à barén bán kará wee wáanĩ. ¹⁶ Ba wee bío mín yi: «Lée webio wa yáa à wé lè ba ñupua mu coon? Ho Zeruzalεemusa búenbúen zǔ mu kénkén le ho yéréké bío na wó á ba mǎn lé barén wó mu, á warén mún yí dà máa bío le mu yí bon. ¹⁷ A mi cén wa là le hεerè làa ba, à hè ba à ba yí bĩnĩ yí bío o Yeesu bío là a búí hũúu. Lé bǔn á à na ká bío wó kà máa ben máa fè ba zǎamáa.»

* **4:11** Mi loĩ Lenĩ vūahũ (Psaumes) 118.22

18 Bún mǎn á ǵa bǐnía von o Piere là a Zǎn á bía henía nǎn yi le ǵa khí à yí bío, tàá à yí kàrán ǵa nùpua o Yeesu yèni yi hùúu. 19 Ká a Piere là a Zǎn màhá bía nǎn ǵa yi: «Minén mi beere wǎa loń le mu so térénna le Dónbeenĩ cǎn à wa bè mi bíonĩ yi ká wa pí lerén bíonĩ le? 20 Warén cén yí dà máa pe wa jini ká bío wa mǎn làa bío wa jǎ á wa yí máa bío bío.» 21 A ho làndá tǔiá fǵerowà wíokaa là le hǵerè làa ba, à ǵa kúaará ǵa. Bío ǵa à đĩn wán á à beéráa ǵa lò á ǵa yí zǔ, lé bío ǵa zǎamáa búenbúen wee khòonĩ le Dónbeenĩ bío wó bío yi. 22 O nĩ na waró bío wó ho yéréké á teró lúlúio po búarǎ-jun.

Bĩa tà a Krista bío wee fio

23 Bío ó o Piere là a Zǎn ló ho kàsó yi, á ǵa wà van mí kuure nùpua cǎn, á vaá lá bío búenbúen na ǵa yankarowà júnása le ǵa nĩ-kía bía nǎn ǵa yi á fǵera nǎn mí ninzàwa mu yi. 24 Bío ǵa jǎ mu wó, á ǵa búenbúen wó mí yilera làa dà-kéní á wee fio le Dónbeenĩ yi ká sii: «Núhũso, ũnén lé fo léra ho wáayi le ho tá, le ho muhũ le mu bío búenbúen na wi ho yi. 25 ũnén lé fo bía le ũ Hácírí ũ ton-sá *Daviide na lé wán búaa jii yi kà:

«Lée webio nǎn á hǎ sí-viò nùpua wee kánkáráa? Lée webio nǎn á ho đĩmǐnása wee le ká mu jǐhũ mǐa?»

26 Ho đĩmǐnǎ bá-zàwa wíokaa mítén đĩn hǎ fio bío yi.

Ba júnása mún hĩnǎn von mín kúaa mín wán à ǵa lò.

Ba búenbúen wó mí jii làa dà-kéní là a Núhũso làa yǐa o mǎn léra wán.»†

† 4:26 Mi loń Lení vǔahũ (Psaumes) 2.1-2

27 A mu ɓèn bon ò o *Heroodè là a *Pãnsi Pilaate wó le nii dà-kéní ho lóhó yi hen, ɓarén là a *Isirayεele n̄ipomu, lè hã s̄í-viò n̄upua à ɓa h̄ĩn̄on ũ ton-sá Yeesu na ɓio s̄í foñ wán, ȳĩa fo m̄on léra. 28 ɓio fo h̄ĩa fèra b̄ía le fo ò wé á à k̄ãna lè ũ p̄anká lè ũ s̄í ɓio yi, ɓ̄ĩn̄ ɓ̄uénɓ̄uén lé ɓio ɓa wó k̄á à tíra nii. 29 N̄uh̄iso, w̄ãa loñ ɓa h̄εεrè na ɓa wee là. Na le s̄í-heb̄úee warén na lé ũ ton-sáwá yi à wa wé bue lè ũ ɓion̄i. 30 Dé ũ nii, à ɓa vánvárowà waró lè mu yéréké ɓiowa na wa wee wé ũ ton-sá Yeesu na ɓio s̄í foñ yèni p̄anká yi, à zéeni ká ũ ɓio bon.» 31 ɓio ɓa f̄iora wó, á ho lahó na ɓa wi yi á zà k̄ikik̄i, á ɓa ɓ̄uénɓ̄uén sú lè le Dónbeen̄i Hácírí, á ɓa h̄ĩn̄on wee bue le Dónbeen̄i ɓion̄i lè le s̄í-heb̄úee.

B̄ĩa tà a Krista ɓio wee p̄aani sanká m̄i n̄ii ɓio

32 B̄ĩa tà a *Krista ɓio ɓ̄uénɓ̄uén á fù ɓunɓuaa, á s̄ĩa lè ɓa hácírí wó dà-kéní. O ɓúí fù yí máa ɓío m̄i n̄ii ɓio á m̄i te m̄i dòn. Ba ɓio ɓ̄uénɓ̄uén na fù wi ɓa cón á ɓa ɓunɓuaa yi. 33 Ba tonkarowà fù wee zéeni a N̄uh̄iso Yeesu vèeró ɓio lè ho p̄anká been̄i, á le Dónbeen̄i wee na hã dúɓuaa c̄εr̄εε ɓa ɓ̄uénɓ̄uén yi. 34 N̄i-khenii fù m̄ía ɓa t̄ĩah̄ũ, lé ɓio á ɓ̄ĩa manawà lè ɓa z̄in̄i wi á fù wee ȳèé h̄ã, 35 à ɓua wárí ɓuee dé ɓa tonkarowà n̄ii yi, à ɓa ɓ̄in̄i wé s̄í sanká na m̄in̄ yi làa ɓio ɓa n̄i-kéní kéní koráa. 36 Mu ɓàn s̄ii ó o Zozεεfu h̄ĩa wó. O lé o *Levii n̄uwá n̄i-kéní na wee lé ho Siipere† yi. Ba tonkarowà wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le ȳĩa wee hení h̄ã s̄ĩa. 37 O h̄ĩa ȳèera m̄i m̄oh̄ũ á ɓuan wárí ɓueé n̄on ɓa tonkarowà yi.

---

† 4:36 Siipere: Lé ho k̄sh̄ũ ɓúí na ho M̄εditeran̄ε yámú ɓumu k̄n̄ia yi. Ho wi lè mu yámú ɓumu mu ɓàn wii h̄èen̄ii. Ba tonkarowà p̄aah̄ũ ká ɓa z̄uífùwa na wi ɓ̄in̄ á boo.

5

O Anianiasi lè mìn hĩa Safiraa bïo

¹ Nĩ búi hĩa wi bĩn 6a le Anianiasi, ká bòn hĩa 6a le Safiraa. O hĩa yèèra mí mǎhũ, ² á fá wárí sǎn-kéní bàrá, á bòn hĩa mún zū mu, à dǎo ká ó o buan vaá nǎn 6a tonkarowà yi. ³ O o Piere bía nǎn wo yi: «Anianiasi, lée webio nǎn ó o *Satāni dórāa hã yilekora foñ, ũ fã le sabéré le Dónbeenĩ Hácírí jii, á fá ho mǎhũ wárí sǎn-kéní bàrá? ⁴ Bïo ho mǎhũ mu lá dǎn yí yèèra ká yínǎn fo te ho le? A bïo ho yèèra, á ho bòn wárí bïo sã a yén yi? Yínǎn fo le? A lée webio nǎn á fo wórāa bïo kà? Fo yí fã sabéré nùpua jii, le Dónbeenĩ lé dǎo á fo fã le sabéré jii.» ⁵ Bïo ó o Anianiasi já hã bioní mu, ó o ló lùwá, á líi húrun. A bĩa já mu búenbúen zãna dàkhĩna. ⁶ A 6a yàrówá hĩnǎn cà le dèe pon o yi, á buan vaá nùna.

⁷ Lèèrèwa bïo tĩn síi bĩn mǎn á bòn hĩa wà buée zon ká a yí zū bïo wó. ⁸ O o Piere tũara a yi: «Mi ho tũiá na miĩ: Mìn mǎhũ na mi yèèra bòn wárí búenbúen lé dǎo kà le?» O o le ũuu, le dèn lé lerén. ⁹ O o Piere wãa bía nǎn wo yi: «Ũnén lè mìn báa wó kaka wãanía tòráa á wee khénnáa le Dónbeenĩ Hácírí kúará? Loñ, bĩa lée wi ho zũajii kà lé bĩa vaá nùna mìn báa. Ũnén 6a mún ñ lá á à lènnáa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o hĩa mu bèn dèenía ló lùwá o Piere tá, á líi húrun. Bïo 6a yàrówá buée zoó dǎn ò o húrun, á 6a lá a buan vaá nùna bòn báa nĩsání. ¹¹ Bĩa tà a *Krista bïo kuure làa bĩa já mu búenbúen zãna dàkhĩna.

Ba tonkarowà wee wé mu yéréké bïowa

¹² Mu yéréké bïowa cèrèe na wee zéeni le Dónbeenĩ pánká á 6a tonkarowà hĩa wee wé mu nĩpomu tĩahũ. Bĩa tà a Krista bïo búenbúen hĩa

wee wé mí yilera làa dà-kéní à wé kúee mín wán le *Dónbeení zì-beení lún yi o *Salomōn Sànsá* yi. ¹³ Nǐ-vio yí máa hení mí sǐa zo 6a tǐahǔ, èε ká 6a zǎamáa màhǎ pá wee wíoka 6a yèni. ¹⁴ Ba báawa lè 6a hǎawa na wee dé mí sǐa o Nǐhǔso yi á wee wé boo ká 6a wà. ¹⁵ A 6a wǎa wee 6ua 6a vánvárowà à 6uee léε bàráka hǎ wǎna nǐsǎa hǎ dǎmu sǐa wán, bèra a na ká a Piεre hǐa 6ueé wee khǐí, ò o bóni pá wǎa yí kúia 6a búu wán. ¹⁶ Hǎrǐ hǎ lórǎ na sùarǎa lè ho Zeruzalεemu à nùpua mún wee 6ùuni 6uen lè mí vánvárowà lè 6a nùpua na 6a cǐnáwa wee beé lò. A 6a 6úen6úen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ A 6a yankarowà nǐhǔso beení làa bǐa làa wo páanía wǐ na lé 6a *Sadusǐεwa kuure nùpua á le yandee sú 6a tonkarowà bǐo yi. ¹⁸ A 6a wǐikaa 6a tonkarowà á kúaa 6a zǎamáa kàsó yi. ¹⁹ Ká a Nǐhǔso wáayi tonkaro búu màhǎ lion ho tǐnǎahǔ à lii héra ho kàsó zǐi wonna, ò o léra 6a á bǐa nǎn yi: ²⁰ «Mi lén va le *Dónbeení zì-beení lún yi á vaa bue le mukǎnǐ binbirǐ na máa vé bǐo 6úen6úen à na 6a zǎamáa yi.» ²¹ A 6a tonkarowà bò bǐo ó o bǐa yi. Le yǐnbǐi bùirǐi á 6a wà van le Dónbeení zì-beení lún yi á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua.

Ba yankarowà nǐhǔso beení làa bǐa làa wo páanía wǐ á von o *Isirayεεle nǐpomu *nǐ-kǐa. A 6arén na lé ho làndá tǔiá fεerowà 6úen6úen kúaa mín wán, à 6a tonkaa 6a búu le 6a lén vaa lén 6a tonkarowà ho kàsó yi 6ua 6uennáa. ²² Ká 6a parowà màhǎ yí vaá yú 6a bǐn, á 6a wà 6ueé bǐa bǐo kà nǎn 6a yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zǐi wonna ká hǎ pon dǐn sese, á 6a parowà na bǐn 6úen6úen

* 5:12 Mi lorǐ Bè-wénia vǐahǔ 3.11

mún ðinka mí lara yi. Εε κά βιο wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bïo le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà ñúhũso lè 6a yankarowà ñúnása ñá hã bíoní mu, á 6a wãa yí zũ hen na 6a à dé mítén yi 6a tonkarowà mu víló bïo yi, á 6a wee tùa mítén yi le mu yàá wó kaka wórãa coon. ²⁵ Hón pãahũ so yi ò o búí 6ueé ðñn, á bía nòn 6a yi: «Mí loń, 6a nùpua mu na mi pon ñii ho kàsó yi, lé 6arén vaá wi le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi á wee kàrán 6a nùpua.» ²⁶ A le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà ñúhũso ðèníá hñnón fó mí nùpua à 6a vaá 6uan 6a tonkarowà 6uararãa ká 6a màhã yí wó mu làa hεεrè, lé bïo 6a zãna le ká mí wó mu, á 6a nùpua á à lèeka mí lè hã huua.

²⁷ Bïo 6a 6ueé ðñn ho làndá tũíá fεεrowà yahó làa ba, á 6a yankarowà ñúhũso beenĩ tùara 6a yi: ²⁸ «Wa so nònzoń yí hò mia lè le sòobéε le mi yí bíní yí kàrán 6a nùpua o ñii mu yèni yi le? A mi wãa loń bïo mi wó. Ho Zeruzalεεmu lóhó búenbúen á mi vó lè mi kàránló, á mún wi à mi bàká warén yi là a ñii mu húmú bïo.»

²⁹ O o Piere lè 6a tonkarowà bía nòn 6a yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeenĩ bíoní yi á sũaaní bïo wa à bè 6a nùpua bíoní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrũwá wán ó o húrun, á wàn 6uãawa 6àn Dónbeenĩ vèeníá, ³¹ á 6uan yòó bàrá mí nín-tiání. Le wó a là a ñúhũso na lé o kãnílo, ò o *Isirayεεle ñipomu bè yi á yèrè má mí yilera lè mí wárá, à yí mu bè-kora séndíaró. ³² Warén, lè le Dónbeenĩ Hácírí na le nòn bïa wee tà le bïo yi, á lé mu bè-wénia mu 6àn sèérãsa.»

³³ Bïo ho làndá tũíá fεεrowà ñá hã bíoní mu, á 6a yiwa cã cã, á wi 6a búe 6a tonkarowà. ³⁴ Εε

ká *Farizíe búí màhã kera 6a t̄ahũ á yèni 6a le Kamaliyeli. O lé ho *lándá b̄io zéeniłowa n̄i-kéní na 6a zãamáa búenbúen wee k̄onbi. Wón lé ȳia líi h̄inon yòó ð̄in 6a t̄úíá f̄erowà t̄ahũ ò o le 6a b̄io le 6a tonkarowà mu léé ð̄in ho khũuhũ màní. ³⁵ B̄un món ó o b̄ia n̄on b̄ia kúaa mín wán yi: «Isiraȳelesa, mi cà hácírí b̄io mi ì wé lè 6a n̄upua na kã b̄io yi. ³⁶ N̄ii búí bueé c̄onía h̄inon á yèni 6a le Tedaasi. O h̄ia wee wé m̄iten lòn n̄upue na b̄io n̄uhũ wi. N̄upua na bueé tà bò a yi á à ȳí báawa khiá-náa síi. B̄io ó o h̄urun, á b̄ia búenbúen na tà bò a yi mu p̄ahũ á saawaa, ó o b̄io n̄uhũ b̄ó. ³⁷ B̄un món á ho m̄iló p̄ahũ, ó o Kalilee n̄ii Zudaa b̄en h̄inon á yú 6a n̄upua c̄er̄e á 6a bò a yi. A wón 6a mún b̄ó, á b̄ia bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Awa, á mi le 1̄ b̄io mu na mi: Ba n̄upua mu á mi díá b̄io. Mi díá 6a le 6a lén. Lé b̄io kã 6a tonló mu á b̄io ló n̄upue n̄ii yi, á ho n̄uhũ á à b̄ue. ³⁹ Kã ho b̄io b̄en ló le Dónbeenĩ n̄ii yi, á mi ȳí dà ð̄e búí máa wé làa ho. Mi ȳí wó sese á mi ì k̄er̄ lòn n̄upua na wee fi lè le Dónbeenĩ.»

B̄io ó o f̄era mí ni-cúa vó, á ho lándá t̄úíá f̄erowà tà a b̄io. ⁴⁰ A 6a von 6a tonkarowà, á bueé han lè hã làbàaní, á 6a le 6a ȳí b̄iní ȳí b̄io b̄io o Yeesu yèni yi, á 6a wãa díá 6a à 6a wà.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le z̄ii yi kã 6a s̄ia wan, lé b̄io le Dónbeenĩ le 6a ko lè le lònbee o Yeesu yèni b̄io yi. ⁴² Làa wizooní búenbúen kã 6a wee k̄arán 6a n̄upua, á wee bue le b̄in-tente le Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi lè hã z̄iní na kã yi le o Yeesu lé *Ȳia le Dónbeenĩ m̄on lera á wó là a k̄an̄ilo.

6

Ba n̄upua na wé è séení 6a tonkarowà

¹ Mu p̄ahũ ká 6a n̄i-kenínia wee dé wán ká 6a wà. Á 6a *zúifùwa na wi 6a t̄lahũ na wee bío mu κεεkimu s̄ia yí wan bío á 6àn zàwa na lé 6a zúifùwa binbirí wee wé yi. Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén mahãawa á 6a yí máa loí yi sese ho d̄nló sankaró p̄ahũ. ² Á 6a tonkarowà píru ḡun von 6a n̄i-kenínia búenbúen kúaa mín wán bíá n̄n yi: «Wàn zàwa, wa yí ko à wa día le Dónbeenĩ bíonĩ bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho d̄nló bío. ³ Mi cén hueeka 6a n̄pua nùwã h̄enun mi t̄lahũ na mi zũ le 6a téréna, á sú lè le Dónbeenĩ Hácírí lè mu bè-zúíminĩ. Bán lé bíá á wa à dé mu níi yi. ⁴ Bũn ká warén 6èn dà à na waten ho floró lè le Dónbeenĩ bíonĩ bueró yi lè wa sòobéε.»

⁵ Bío 6a tonkarowà fεera mí ḡi-cúa vó, á 6a kuure n̄pua tà 6a bío. Bíá 6a hueekaa lé o Etiéna na lé o n̄pue na sídéró wi, na sú lè le Dónbeenĩ Hácírí. A séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikon̄ore, là a Tim̄n, là a Paamenaasi, là a Antiosi n̄i Nikolaa na h̄ia yèrémáa bò 6a zúifùwa mu 6àn Dónbeenĩ yi. ⁶ Ba buan 6a vannáa 6a tonkarowà c̄n, á bán bò mí níi 6a wán à 6a flora n̄n 6a yi.

⁷ Le Dónbeenĩ bíonĩ wee ben fè hã lara ká le wà, á 6a n̄i-kenínia wee dé wán ho Zeruzalεemu yi, á 6a yankarowà c̄r̄εε á wee tà dé mí s̄ia o *Krista yi.

O Etiéna 6a w̄ira

⁸ O Etiéna le Dónbeenĩ dúbuua n̄n ho pánká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéení le Dónbeenĩ pánká 6a n̄pua t̄lahũ. ⁹ Á 6a zúifùwa nùwã yen búí á h̄in̄n p̄á a bío. Ba búí lé 6a zúifùwa kàránló z̄ii n̄pua na 6a wee ve làa wobáaní na wi mítén. Ba lé bíá ló ho Sirεena lè ho Alekisāndiri

lórá yi. Ká 6a 6úi lé bĩa ló ho Silisii lè ho Azii kãna yi. Lé bán lé bĩa 6ueé wee wãanì là a Etièna. ¹⁰ Ká 6a màhá yí dàrna a bïo, lé bïo le Dónbeenĩ Hácírí bè-zũrminĩ na le wee na a yi lé bïo ó o wee bïoráa. ¹¹ A 6a yà 6a nùpua jini à 6a le 6a bío bïo kà: «Wa já ò o nĩ mu bía khon o *Moyiize lè le Dónbeenĩ dání yi.» ¹² Lé bũn 6a bía á súkúra lè 6a zãamáa, lè 6a *ni-kia, lè ho *lândá bïo zéeniflowa. Bũn món á 6a 6ueé wĩira a Etièna á 6uan vannáa ho lândá tũíá fèerowà yahó. ¹³ Ba mún fó 6a nùpua 6úi bórãa na 6ueé fũaa hã sabioní o Etièna mu jii. A bán 6ueé bía: «Fééé ká a nĩ mu wee bío hã bín-kora à léé le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ là a Moyiize lândá yi. ¹⁴ Wa já ò o bía le o Yeesu, wón Nazareete nĩ so, á à fio le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ, á mún ñ yèrè má hã lândáwá na ó o Moyiize nòn wèn.»

¹⁵ Ho lândá tũíá fèerowà na wi le zii yi mu zon 6úen6úen fá mí yĩ o Etièna yi, á mòn ò o yahó 6onmín lè le Dónbeenĩ wáayi tonkaro yahó.

7

O Etièna jì-cúa na ó ofèra

¹ Ba yankarowà jùhũso beenĩ tũara a Etièna yi: «Hãà! Bïo 6a wee bío ũ jii so bon le?»

² O o Etièna bía: «Minén wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bïo á ì bío á à na mia. Le Dónbeenĩ cùkúso hĩa zéenia mĩten lè wàn 6ũaa *Abara-haamu ká a wi ho Mezopotamii yi á dĩn yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bía nòn wo yi: «Lé día mĩn kũhũ lè mĩn zii á lén va ho kũhũ 6úi na á ì zéeni làa fo yi.» ⁴ O o Abarahaamu wãa hĩnòn día ho Kalidee kũhũ á vaá kará ho Haran yi. Bïo ó o Abarahaamu 6àn maá hũrun á le sã léra a ho

Haran yi á buararáa ho kōhū mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeenĩ á yí n̄n tá wo yi b̄n. Hàrì h̄a lè le nín-tàahū b̄o ó o yí yú. Ká le Dónbeenĩ màhã n̄n le n̄i le mí ì na ho kōhū mu na ká wo yi, orén lè mí m̄nm̄n̄a na à h̄n̄i o m̄n. A ho p̄ahū na le Dónbeenĩ wee bío mu yi làa wo ká za woon m̄a o c̄n. ⁶ B̄o kà lé b̄o á le b̄a n̄n wo yi: «Ū m̄nm̄n̄a kh̄i k̄n̄ k̄a-veere yi, á à wé ba wobáan̄i b̄n. Ba à beé ba lò h̄a lúlúio kh̄iá-náa yi. ⁷ Eε ká ho s̄i na à wé ba lè mí wobáan̄i á ìn̄én Dónbeenĩ màhã à cítí. B̄n m̄n̄ á ba à lé b̄n á à lén wé b̄ueé b̄uaan̄i mi ho lahó na kà yi.»* ⁸ B̄n m̄n̄ á le b̄o le *p̄aan̄i là a Abarahaamu. B̄o wee zéén̄i le p̄aan̄i mu b̄o lé ho *kúiiro. Lé b̄n n̄n ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizoon̄i b̄o h̄et̄n̄ n̄i yi ó o *kúio wo. Lé b̄n ó o Izaaki m̄n̄ kúio o *Zakoobu, á wón b̄en̄ kúiora mí zàwa p̄irú n̄n na lé wa z̄i-n̄un̄á b̄an̄ b̄uaawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè m̄n̄ f̄eso Zozεεfu†, á yèera a ó o wó a wobá-n̄i ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeenĩ màhã k̄era làa wo. ¹⁰ Le léra a mí lònbee b̄uen̄b̄uen̄ yi. Le wó ó o dàina d̄n̄ ho Ezipite b̄ε yahó á zéén̄a mí bè-z̄ūmin̄i, ó o b̄o wó s̄ina a yi. A wón b̄arà a mí z̄i b̄iowa lè ho Ezipite kōhū b̄iowa b̄uen̄b̄uen̄ n̄h̄ wán.

¹¹ «Mu p̄ahū á le h̄ni ló ho Ezipite kōhū b̄uen̄b̄uen̄ yi lè ho Kanan kōhū yi m̄n̄. Mu wó lònbee làa s̄ob̄é, á wán b̄uaawa mu yí máa yí b̄o ba à dí. ¹² B̄o ó o Zakoobu n̄á à ba le ho d̄nló wi ho Ezipite yi, ó o n̄n-yán̄i tonkaa wán b̄uaawa le ba va b̄n. ¹³ Mu cúa-n̄un̄ n̄i na ba b̄n̄ia van b̄n,

* **7:7** Mi loĩ B̄o n̄h̄ b̄uen̄n̄i v̄uahū (Genèse) 15.13-14, Léro v̄uahū (Exode) 12.40 † **7:9** Mi loĩ B̄o n̄h̄ b̄uen̄n̄i v̄uahū (Genèse) 37-50

ó o Zozεεfu wáa zéenia míten lè mín zàwa. Lé bñn ó o béε bò yi zūnnanáa hen na ó o Zozεεfu nɔnkāni can yi. ¹⁴ Ó o Zozεεfu wáa tonkaa mín zàwa le 6a vaa fé mín maá lè mín zñi nùpua búenbúen. Ba à yí nùpua búará-náa hònú mía. ¹⁵ Ó o Zakoobu wáa buara ho Ezipite. Lé bñn ó o buéé húrun yi, á wàn bùaawa mún húrun bñn. ¹⁶ Ba buan 6a ñi-hínmu vannáa ho Sisεemu yi, á vaá nùuna le búure na ó o Abarahaamu hía yà a Hamɔɔre zàwa cón.

¹⁷ «Bìo ho pāahũ na le Dónbeenĩ ko à le tíi bío le hía dó mí jii nɔn o Abarahaamu yi jii wà buéé sùará, á bñn wa ñipomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Bñn món ó o béε búii na yí zūna a Zozεεfu á kará ho Ezipite kǎhũ jũhũ wán. ¹⁹ O khà wa ñipomu, á beéra wàn bùaawa lò, á kíkkaa 6a yi le 6a pĩ mí zàwa kúia à 6a hí. ²⁰ Lé bñn pāahũ ó o *Mɔyiize ton yi. O hía lée kúnkúza na se, na bío sí le Dónbeenĩ yi. Piina bío tñn ká a wi mín zñi á 6àn nu wee yèení. ²¹ Ba día a yí máa loñ yi, ó o béε hñnló lé yia lá a buan á hñn lè mí kùrú za bío. ²² Lé o béε zñi á 6a kenía o Mɔyiize yi lè ho Ezipitesa bío na 6a zũ búenbúen, ó o wó a nùpue na pànká wi mí bíoní lè mí wára yi.

²³ «Bìo ó o Mɔyiize lúlúio yú ho búará-ɲun, ó o kará lon mí yi, ó o hñnɔn le mí vaá loñ mín zàwa na lé o *Isirayεele ñipomu. ²⁴ Ó o vaá mɔn o Ezipite ñii búii ò o wee ha 6àn za ñi-kéní, ó o tà mín za na 6a wee ha jii, ò o 6ó a Ezipite ñii. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayεele ñipomu na lé 6àn zàwa á à zūn le le Dónbeenĩ le mí ì ñin orén wán à lénnáa 6a júná, yaa 6a yí zūna mu. ²⁶ Mu tá na lée tñn, ó o Mɔyiize fò mín lè mín síi nùpua nùwã ɲun ká 6a wee fi. Ó o le mí ì yanka 6a, ó o bía bío ká: «Wàn zàwa, minén

na lé lè dà-kéní á bíníá wee fi mìn yi le? 27 A yĩa dà mí ninza na so á lío o Mɔ̀yiize ò o bía nɔ̀n wo yi: «Lé o yén b̄ará fo wa ɲúhũ wán le ũ wé cíti wɛn? 28 Fo wi à ũ búe mi làa b̄io á fo h̄ihũ b̄óráa o Ezipite n̄i b̄io síi le?» † 29 B̄io ó o Mɔ̀yiize ɲá h̄s̄n b̄ioní so, ó o lùwa á vaá kará ho Mad̄ia k̄shũ yi. Lé b̄in ó o yú ɓa zàwa nùwã ɲun yi.

30 «Lúlúio búará-ɲun b̄in m̄ón, á le Dónbeen̄i wáayi tonkaro búí zééníá m̄iten làa wo le v̄indè-za d̄shũ na wee cí yi, ho tá hen̄i yi, ho Sinayii búee n̄is̄ání. § 31 B̄in bè-minii so wó a Mɔ̀yiize coon. A b̄io ó o wi ò o vaa s̄úará mu yi à wíoka loń sese, ó o ɲá a ɲúhũso t̄ámu na bía làa wo: 32 «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé m̄in búaaawa b̄àn Dónbeen̄i lé mi.»* O o Mɔ̀yiize z̄ána, á wee zà wàwàwà, á yí wi ò o loń mu yi. 33 O o ɲúhũso wáa bía làa wo: «Tɛn ũ nak̄áa, lé b̄io á ho lahó na á ũ wi yi lée tá na b̄io s̄á m̄i. 34 Le lònbee na á ï n̄ipomu wi yi ho Ezipite yi á ï m̄on. I ɲá ɓa w̄éé s̄á, á ï lion wà líí k̄ání ɓa. Wáa ɓuen. I ï tonka fo ho *Ezipite yi.» †

35 «O Mɔ̀yiize n̄i-kéní mu na ó o *Isirayɛele n̄ipomu fù p̄á b̄io le lé o yén dó a le o wé mí ɲúhũso lè mí cíti fi, † wón lé yĩa le Dónbeen̄i tonkaa ò o wé o ɲúhũso làa yĩa wee lén h̄á ɲúná. Le wó mu ho wáayi tonkaro p̄ánká yi, yĩa h̄íá zééníá m̄iten là a Mɔ̀yiize le v̄indè-za na wee cí yi. 36 O Mɔ̀yiize lé yĩa léra a Isirayɛele n̄ipomu ho *Ezipite yi. O wó

† 7:28 Miloń Léró v̄uahũ (Exode) 2.14 § 7:30 Miloń Léró v̄uahũ (Exode) 3.2 * 7:32 Miloń Léró v̄uahũ (Exode) 3.6 † 7:34 Miloń Léró v̄uahũ (Exode) 3.7, 8, 10 † 7:35 Miloń Léró v̄uahũ (Exode) 2.14

mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeenĩ pànká ho kōhũ yi, lè ho muhũ na 6a wee ve làa muhũ na mùia yi, lè ho tá henĩ yi hã lúlúio búará-ḡun pãahũ. ³⁷ Lé o Mɔyiize mu lé yĩa pá bía bïo kà nɔn o Isirayεele nĩpomu yi: ‹Le Dónbeenĩ á à lén o ḡi-cúa fεero búii mĩn zàwa t̄ahũ na ka lè í bïo síi á à tonka mi c̄s̄n›. § ³⁸ Bïo mu nĩpomu hĩa kúaa mĩn wán ho tá henĩ yi, á lé orén pá hĩa wee vará wàn búaaawa lè le Dónbeenĩ wáayi tonkaro pãahũ, yĩa hĩa wee bïo làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenĩ bíonĩ na wee na le mukānĩ á nɔn yi, ò o búee lii na wɛn. ³⁹ Ká wàn búaaawa màhã yí tà ká 6a à bè hã bíoní mu yi. Ba pá a bïo, á wi 6a bĩnĩ va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bía nɔn o *Aaron yi: ‹Cà hã w̄nna búii na wɛn na à dí wa yahó, lé bïo á wa yí zū bïo wó a Mɔyiize mu na léra wɛn ho Ezipite yi.›* ⁴¹ A 6a wãa pá a n̄n-za kansi á wee wé mu hãmu na yi, á dú ho s̄s̄n-beenĩ bïo 6arén mĩten dàrna wó bïo yi. ⁴² Ká le Dónbeenĩ màhã bĩnía 6a m̄n, á día 6a á 6a wee búaaní ho wáayi bïowa, làa bïo mu túararáa 6a ḡi-cúa fεerowà v̄ahũ yi:

‹Isirayεele nĩpomu,

hã lúlúio búará-ḡun na mi wó ho tá henĩ yi,

á 6a bà-kúio na mi f̄taana lè mu hãmu na mi wó,

lé ínén á mi so wó mu nɔn yi le?

⁴³ Bùee. Mu lé mi M̄looki wãahũ bùkú za

lè mi Erefān† wãahũ mànàayiire á mi búan,

§ 7:37 Mi loĩ Lándá zéeníló v̄ahũ (Deutéronome) 18.15 * 7:40

Mi loĩ Léró v̄ahũ (Exode) 32.1, 23 † 7:43 M̄looki: Lé ho Kanan kōhũ háanĩ nùpua wãahũ na 6a fù wee hã. Erefān: Lé le mànàayiire búii na ho Ezipitesa fù pá síi, á wó lè mí wãahũ à wee hã.

hón na á mi wó miten á wee bùaaní,
 lé bún nòn á ì ì sèráa mia á à dàráa ho *Ba-
 biloona wán.»[†]

44 «Hã p̄nsòni bùkú na hĩa wi wàn bùaawa cón
 ho tá henĩ yi lé hón á hã penminí na le Dónbeenĩ
 làndá túara wán wi yi. Lé hón p̄nsòni bùkú so hĩa
 wee zéeni le le Dónbeenĩ wi 6a t̄ahũ. O *M̄oyiize
 hĩa wó ho làa b̄io le Dónbeenĩ zéeni le o wé làa
 ho. Le hĩa le o wé ho làa hĩa ó o m̄on b̄io síi. 45 Bún
 món á hã p̄nsòni bùkú mu á wàn bùaawa lè mí
 m̄onm̄ania na s̄a mín á mún buan. P̄ahũ na le
 Dónbeenĩ n̄on hã k̄ana n̄upua á fó táwá n̄on 6a yi ká
 a Zozue dú 6a yahó ká lé horén 6a buan. A ho b̄en wi
 b̄in fúuu fúaa o *Daviide p̄ahũ. 46 O Daviide b̄io
 hĩa wó sina le Dónbeenĩ yi, ó o flora le níi le cón, à
 soráa ho lahó búii à na a *Zakoobu 6àn Dónbeenĩ
 yi. 47 Ká a *Salom̄on lé ȳia m̄ahã son le z̄ii mu n̄on
 le Dónbeenĩ yi. 48 Eε ká le Dónbeenĩ na dà mu b̄io
 búenb̄uen wán m̄ahã yí máa zo zoo k̄eni 6a n̄upua
 z̄i-sonia yi làa b̄io ó o ni-cúa f̄ero bíaraa mu.

49 Ho wáayi lé ì b̄eni kanm̄uini,

ká ho tá lé ì zení b̄eni.

Lé le z̄ii yén síi á mi dà à so á à na miĩ.

Lé ho lahó yén á ì dà a k̄eni yi?

50 Bún b̄iowa so búenb̄uen so ȳin̄on mi wó mu iten
 le?S

51 «Búii! Isiraȳelesa, mi yiwa tunka dà, mi yí
 máa tà hén mi sía lè mi n̄ik̄onna le Dónbeenĩ veró
 yi. Minén lè m̄in bùaawa lée dà-k̄eni. 52 Lé o ni-cúa
 f̄ero yén á m̄in bùaawa mu á yí beéra lò? B̄ia buera
 ȳia mí dòn na wee wé le Dónbeenĩ síi b̄io buenlò

[†] 7:43 Mi loĩ Am̄osi v̄uahũ 5.25-27 § 7:50 Mi loĩ Ezayii v̄uahũ
 66.1-2

bïo, bán à mĩn òuàawa óó. Bïo kà wán, lé orén nĩ-kéní mu á minén ló món á mún óó. ⁵³ Minén na le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà dó ho làndá nĩ yi, lé minén miten yí bò ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etièna búeró bïo

⁵⁴ Bïo ho làndá tũíá fèerowà ná hã bíoní mu á 6a sía ka le hã à fáa o Etièna bïo yi lè le sí-cíìlè. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeenĩ Hácírí, ó o hóonía mí yahó á lora ho wáayi, ó o mən le Dónbeenĩ cùkú là a Yeesu ò o wi le Dónbeenĩ nín-tíáńĩ, ⁵⁶ ó o bía: «Mi tántá mi jikōnna, ho wáayi jii héra, á ĩ mən o *Nùpue Za ká a đĩn le Dónbeenĩ nín-tíáńĩ.» ⁵⁷ A 6a wee wãama pónpón à 6a tun mí jikōnna. ⁵⁸ Bũn món á 6a búenbúen dèenía kúaaka a wán á wĩira lóràa ho donkiahũ á lée wee lèeka lè hã huua á à búe. Bĩa wee wé mu á tenkaa mí sía bàrà a yàrónza búí na 6a le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bïo 6a wee lèeka a Etièna lè hã huua, ó o wee fio kà síi: «Núhũso Yeesu, tà fé ĩ mànákã.» ⁶⁰ Bũn món ó o ló lion mí nənkorúná wán, ò o wãamaa pónpón: «Núhũso, yí bè mu bè-kohó na kà 6a wán.» Bïo ó o bía hñn bíoní so vó, ó o húrún. **8**

¹ O Etièna búeró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bĩa tà a Krista bïo lò

Mu nònzon mí bèere, á bĩa tà a *Krista bïo na ho Zeruzalèmu yi, á 6a búakáa wee beé lò làa sòobéè. Ba tonkarowà ní ló, ká bĩa ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samarĩi kãna yi. ² Ba nùpua búí na wee bè le Dónbeenĩ yi sese lé bĩa lá a Etièna vaá nùuna, à 6a wá wá a bïo yi. ³ O Soole wón bèn lé bĩa tà a Krista bïo jùhũ búeró ó o hĩnən can mí

kuio bïo yi. O wee héε wïika 6a báawa lè 6a háawa há zíní yi, à 6ua vaa kúee ho kàsó yi.

O Filiipu wee bue le bïn-tente ho Samarii yi

⁴ Bïa saawaa wà bán tò há kána yi, á wee bue le bïn-tente. ⁵ O Filiipu wà van ho Samarii kôhú ló-beeni yi, á vaá wee bue o Krista bïo à na ho nùpua yi. ⁶ Bïo 6a zãamáa jí bïo ó o Filiipu wee bïo, á mún mɔn mu yéréké bïowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká na ó o wee wé, á 6a wíokaa wee tántá mí jikǒnna sese bïo ó o wee bïo yi. ⁷ Ba nùpua cèrèε na 6a cínáwa wi yi, á 6a wee fáara lé yi ká 6a à wãamaka pónpón. A 6a mùamúawà lè 6a lóni cèrèε mún wee wa. ⁸ A mu wó sí-wε-beeni ho lóhó mu yi.

⁹ Nii búí na 6a le Simɔn à háa wi ho lóhó mu yi, á wó mí níi símú bïn míana. Ho Samarii nùpua búenbúen wee wé coon bïo ó o wee wé bïo yi. O lá wee wé míten lòn nùpue na bïo jùhú wi. ¹⁰ Ba nùpua búenbúen háa wee jí a cón sese, à lá 6a háyúwá yi à yòo búe 6a ñi-kíá yi. Ba wee bïo: «O nii na ká á le Dónbeeni pánká na 6a wee ve làa pánká beeni á wi cón.» ¹¹ Bïo nɔn 6a wee ñin jínáa o cón sese ká sii, lé bïo ó o wee wé 6a coon lè mí níi símú bïowa mu míana. ¹² Ká bïo 6a yèrémáa dó mí sía le bïn-tente na ó o Filiipu buera nɔn 6a yi le *Dónbeeni béeni là a Yeesu *Krista bïo yi, á 6a báawa lè 6a háawa á 6a bátizéra. ¹³ O Simɔn mí bæere mún dó mí sii le yi, á 6a bátizéra a. Bïn nii wán, ó o wãa yí máa tà lé o Filiipu món. Mu yéréké bïowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká na ó o wee mi, ó o wee wé coon bïo yi.

14 Bïo 6a tonkarowà na ho Zeruzalεmu yi ná le ho Samariisa 6úi tà le Dónbeenĩ biónĩ bïo, á 6a tonkaa o Piere là a Zãn 6a cón. 15 Bïo 6a vaá dõn á 6a flora nõn 6a nĩ-kenínia nĩ-fla yi bèra a na à 6a yí le Dónbeenĩ Hácírí. 16 Le Dónbeenĩ Hácírí mu lá ãĩn yí lion 6arén 6úi wán: Ba bátízera 6a o Núhũso Yeesu yèni yi mí dòn. 17 O o Piere là a Zãn wãa bò mí níní 6a wán á 6a yú le Dónbeenĩ Hácírí. 18 Bïo ó o Simõn mæn à bãa dó mí sĩa o Krista yi yú le Dónbeenĩ Hácírí pãahũ na á 6a tonkarowà bò mí níní 6a wán yi, 19 ó o bía nõn o Piere là a Zãn yi: «Mí fé le wárí à mí na ho dàrló mu 6àn sii miĩ, bèra a na ká í wé bò í nii nùpue wán à wón yí le Dónbeenĩ Hácírí.» 20 O o Piere bía nõn wo yi: «Le ùnén lè ù wárí 6úen6úen páaní cĩ, lé bïo fo wee leéka le le Dónbeenĩ bè-hãnií á dà a yà. 21 Mu bïo mu á ù nii yí túee yi, á fo mún yí ko làa bũn, lé bïo á le Dónbeenĩ cón á fo yínõn húaarà. 22 Bïo wi ù sii yi yínõn bïo na se. Cén día mu à ù fio o Núhũso yi ká mu dà a wé, ò o sén día na foñ hã yile-kora na wi foñ bïo yi. 23 I mæn à mu koomu zon fo dàkhĩna ù yí dà máa fé ùten mu bè-kora níi yi.» 24 O o Simõn wãa bía nõn o Piere là a Zãn yi: «Minén miten fio o Núhũso yi à na miĩ, bèra a na à bïo mi bía kà 6úi yí yí mi.» 25 O Piere là a Zãn wee zéeni bïo 6a zũ a Núhũso ãnii yi lè 6a nùpua, á wee bue o biónĩ. Bũn món á 6a bĩnía jæn ho Zeruzalεmu, á wee bue le bín-tente ho Samarii lórà cèrεε yi ká 6a wà.

O Filiipu buera le bín-tente nõn o Etiopii nũ yi

26 Mu pãahũ ó o Núhũso wáayi tonkaro 6úi bía nõn o Filiipu yi: «Hĩnĩ dé ù yahó lè le wii hènii 6àn nín-káahó. Lá ho wõhũ na ló ho Zeruzalεmu

yi á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbio.»
²⁷ O o Filiipu dèniá hínòn wà. Ho wǎhú na ó o lá, á Etiopii nǐi búu bò. O lé ho Etiopii kǎhú béε háa Kandaasi ton-sá beeni na wi o nǎfòró jǎhú wán. O buara ho Zeruzalemu buéé buaanía le Dónbeenǐ ²⁸ á bǐniá wee bo. Le *Dónbeenǐ jǐ-cúa fεero *Ezayii vǎahú lé hía ó o kará mí wòtóró yi wee kàrán. ²⁹ A le Dónbeenǐ Hácírǐ bía non o Filiipu yi: «Bánbá vaa búe ho wòtóró na kà yi à bí ho lén.» ³⁰ O o Filiipu lùwa vaá bó ho yi, á jǎ ò o Etiopii nǐi wee kàrán o jǐ-cúa fεero Ezayii vǎahú, ó o tùara a yi: «Bio fo wee kàrán kà á fo zǔ kúará le?» ³¹ O o nǐi bía: «ǐ ì wé kaka á à zǔnǎa mu ká a búu yí zéeniá mu làa mi.» O o wǎa le o Filiipu buee yòo kεeni mí nǐsǎni. ³² Ho vǎahú bio na ó o nǐi wee kàrán lé bio kà:

O bio bonmín là a pio
     na ba buan wà vaá búe,
 O bio bonmín là a pioza
     na ba wee khè vará,
     ká a đǐn cèkè yí máa wá.

³³ Ba zǐira a jǎhú,
     yǎ dà a fεε ho tǔiá o jǐi á yí ló.
 Ba vǐinía o mukǎni ho tá wán,
     á lé o yén á à dàñ nǐ bio
     ba zàwa bio á a léé wo yi?*

³⁴ O o Etiopii nǐi tùara a Filiipu yi: «Lée wée ó o jǐ-cúa fεero mu wee bío bio kà? Lé orén mǐten bio ó o wee bío lée tàá lée nǐ-veere?» ³⁵ O o Filiipu wǎa đǐn ho vǎahú bio na ó o nǐi kàránna wán á láráa le bíoni, ò o buera a Yeesu *Krista bǐn-tente non wo yi.

---

* **8:33** Mi loǎ Ezayii vǎahú 53.7-8

³⁶ Bïo 6a wi ho wǎhǔ wán wà, cúa-yen à 6a vaá dǎn ho saahó 6úi na mu ɲumu wi yi. Ó o Etiopii n̄i bía: «Lé mu ɲumu na. Bïo á à hè mi á ĩ máa bátízé lé mu yén.» ³⁷ [Ó o Filiipu bía n̄n wo yi: «Ká fo tà a Krista bïo lè ù s̄i búenbúen á fo dà à bátízé.» Ó o n̄i bía n̄n wo yi: «Ūuu, ĩ tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeenĭ Za.»] ³⁸ Ó o d̄enía le 6a d̄ĩnĭ ho wòtóró. Ó orén là a Filiipu lion líi zon mu ɲumu yi, á wón bátízera a. ³⁹ Bïo 6a ló mu ɲumu yi, á le Dónbeenĭ Hácírĭ lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii n̄i yí b̄nía yí m̄n wo. Ó o wǎa lá mí wǎhǔ wà ká a s̄i wan làa sòobéε. ⁴⁰ Ó Filiipu le mí ĩ loń ò o wi ho Azote lóhó yi. Lé b̄n ó o d̄ĩn yi á wee héε bue le b̄n-tente hā lórá búenbúen na ó o wee kǎa yi, fúaa bïo ó o vaá dǎn ho *Sezaaree.

9

Bïo wó a Soole yi ho Damaasi wǎhǔ wán

¹ Hón p̄ahǔ so yi à bïo ó o Soole pá can mí kuio bïo yi, lé b̄ia tà a *Krista bïo lò beéró lè 6a búeró. Ó o wà van 6a yankarowà ɲúhǔso c̄n, ² à wón na ho vǎahǔ wo yi, ò o 6ua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéení lè 6a *zúífùwa kàránló zínĭ ɲúnása. Hón vǎahǔ so lé h̄ia á à zéení le ká a yú 6a báawa lè 6a hǎawa na bò a Krista wǎhǔ, ò o w̄iika 6a 6ua varáa ho Zeruzalεmu. ³ Bïo ó o lá ho Damaasi wǎhǔ á wà vaá s̄arà ho yi, ȳo 6ueé t̄i à khoomu 6úi ló ho wáayi líi kúará a wán. ⁴ Ó o ló lùwá ho tá yi, á mu t̄amu 6úi wee bío làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé ĩ lò kà s̄i lé we?» ⁵ Ó o t̄uara: «Núhǔso, fo léé wée?» A mu t̄amu bía n̄n wo yi: «Ĭ lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ Wǎa lii h̄inĭ vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dǎn, á 6a à zéení bïo fo ko à ù wé.» ⁷ A 6a

nùpua na bò là a Soole á ðĩn coon yí dà máa bío. Ba wee jí mu tãmu sã ká ɓa yí mən nùpue. ⁸ O o Soole líí hĩnɔn á héra mí yĩo, ká a màhá yí máa mi bío. A ɓa fù a níi yí á zonnáa ho Damaasi lóhó yí. ⁹ Wízoní bío tĩn ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa ju.

¹⁰ Nĩ-kenínii búí hĩa wi ho Damaasi lóhó yí á yèni ɓa le Ananiasi. O Nùhũso zéenia míten làa wo á von wo: «Ananiasi.» O o tà: «Nùhũso, lé mi na.» ¹¹ O o Nùhũso bíá nɔn wo yí: «Dèení lén vaa lá ho wǝhũ na ɓa le <Wǝhũ na muina>, à va a Zudaa zĩi, à vaa tùa o Taasi nĩi na ɓa le Soole bío. Bío kà wán ó o lan wee fio. ¹² A bío búí zéenia míten làa wo. O mən nĩi búí na ɓa le Ananiasi na ɓueé wee bè mí níní o wán, ò o yĩo dàń bĩnĩ mi.» ¹³ O o Ananiasi bíá: «Nùhũso, nùpua cèrèe bíá a nĩi mu bío nɔn miĩ, á mún zéenia mu bè-kora búenbúen na ó o wó lè ù nùpua na ho Zeruzalɛmu yí nɔn miĩ. ¹⁴ Ba yankarowà júnása á nɔn ho pànká wo yí ò o ɓuee wĩikaràa ɓĩa búenbúen na wee ve ù yèni hen.» ¹⁵ Ká a Nùhũso màhá bíá nɔn wo yí: «Lén va, lé bío ó o nĩi mu á ĩ léra le o sá ĩ tonló. Orén lé yĩa á à zéeni ĩ bío á a na hã sĩi-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayɛele nĩpomu yí. ¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o ĩnén bío yí á ĩ ò zéeni làa wo.»

¹⁷ O o Ananiasi wãa hĩnɔn wà, á vaá zon le zĩi yí, á zoó bò mí níní o Soole wán ò o bíá nɔn wo yí: «Wán za Soole, o Nùhũso Yeesu na zéenia míten làa fo ho wǝhũ na fo lá wee ɓuennáa wán lé wón tonkaa mi ù cǝn, à ù bĩnĩ wé mi, à ù mún sí lè le Dónbeenĩ Hácírĩ.» ¹⁸ Mí lahó yí, á bío búí lòn donkuua á ló a yĩo yí, á kùenkaa líí kúaará ó o wãa wee mi. O o hĩnɔn á ɓa bátízera a. ¹⁹ Bũn món ó o dú ó o bĩnía yú ho pànká.

O Soole wó a Yeesu Krista seéràso

O Soole wó hã wizooní bïo yɛn lè 6a nĩ-kenínia na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mí lahó yi ó o dèɛnía wee zééní le Dónbeenĩ bïo 6a *zúífùwa kàránlò zíní yi, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za. ²¹ Bĩa búenbúen na n̄á a bioní á mu v̄á, á 6a wee bío: «Bĩa wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzalɛɛmu yi ó o n̄ni na kà so hĩa yí máa beé lò lè mí sòobéɛ le? A yín̄n̄ b̄arén ó o so ló bïo yí buara á wà buéé w̄iika hen á vaá na 6a yankarowà n̄únása yi le?» ²² Ká a Soole yáá wíokaa wee zééní le Dónbeenĩ bïo lè mí p̄ánká f̄éɛɛ. Bïo ó o w̄áa wee zééní mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á 6a zúífùwa na ho Damaasi yi w̄áa yí zū bïo 6a à bío á à na a yi.

²³ Wizooní bïo yɛn b̄n̄n m̄ón, á 6a zúífùwa w̄áania tò à 6a le mí ì búe o Soole. ²⁴ Ká a búí màh̄á n̄á a zeñ wán. Ho lóhó zūajiní á 6a wee pa yi le wisoni lè ho t̄n̄àah̄ú à dàñ yíráa wo búe. ²⁵ Hón p̄àah̄ú so yi ó o Soole nĩ-kenínia fó a ho t̄n̄àah̄ú á d̄ó ho lío-beenĩ yi, á lée liinía lè ho dándá na 6a son kòonia ho lóhó yi m̄ón.

²⁶ O Soole wà vaá d̄ñ ho Zeruzalɛɛmu, ó o wi ò o zo 6a nĩ-kenínia t̄lah̄ú, ká 6a búenbúen màh̄á z̄ána a lé bïo 6a yí láa mu yi le o lée nĩ-kenínii binbiri. ²⁷ O o Baanabaasi lé yia w̄áa fó a á dú yahó á vannáa 6a tonkarowà c̄ñ, á vaá lá bïo ó o Soole m̄annáa o Núh̄úso ho w̄sh̄ú wán làa bïo á wón bíaráa làa wo á f̄ɛera n̄n̄ 6a yi. O mún f̄ɛera bïo ó o Soole ponĩ séraráa á zéénía lè le Dónbeenĩ bïo o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á n̄n̄ 6a yi. ²⁸ A lá hón p̄àah̄ú so yi ó o Soole w̄áa wi làa ba, á wee bue le Dónbeenĩ bionĩ à tè ho Zeruzalɛɛmu yi yòo lé ká a ponĩ séra. ²⁹ O mún wee bío lè 6a zúífùwa

na wee bío mu κεεεkimu, á wee wãani làa ba. Ká bán màhá wee cà bío 6a à yíráa wo ò búe. ³⁰ Bío á bía tà a Krista bío zūna mu, á 6a lèení a Soole vannáa ho *Sezaaree, á díá a bín ó o n̄on ho Taasi.

³¹ Mu pãahũ á bía tà a Krista bío wi ho héerà yi ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samaríi kãna yi. Ba pànká wee dé wán, á wee 6ua mítén là a Nũhũso kònbii, á le Dónbeenĩ Hácírí wee dé mí níi 6a yi á 6a wee jin.

O Piere wéera a Enεε

³² O Piere h̄in̄on tò ho k̄ohũ búenbúen yi. Wizonle búí ó o wà van b̄ia tà a *Krista bío yi c̄sn ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú níi búí b̄in na yèni 6a le Enεε. O lé o mùamúa, á wi le d̄amu d̄εε yi yú h̄ã lúlúio bío h̄et̄in. ³⁴ O o Piere bía n̄on wo yi: «Enεε, o Yeesu Krista wee wéé fo. H̄iní h̄ooní ũ d̄amu d̄εε.» O o Enεε d̄εení líi h̄in̄on. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè h̄ã lórà na wi ho Saaron k̄ohũ tá p̄erú yi n̄upua búenbúen m̄on wo, á 6a tà n̄on mítén o Nũhũso yi.

O Piere vèenia o Tabita

³⁶ Háa búí na tà a Krista bío na yèni 6a le Tabita á h̄ia wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu κεεεkimu á 6a le Dookaasi. Mu kúará le «h̄á-wonĩ.» O h̄ia wee wé mu bè-tentewà f̄εεε, á wee séení 6a ní-khenia. ³⁷ Mu pãahũ ò o tò mu v̄amú á h̄urun. Bío 6a s̄úeenia wo vó, á 6a yòó bàrá a ho n̄ónwíohũ yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee s̄uaráa mín yi. Bío 6a ní-kenínia ná ò o Piere wi ho Lidaa yi, á 6a léra 6a n̄upua n̄uwã jin tonkaa á bía bío kà n̄on yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ũ buen wa c̄sn f̄uaf̄uà.» ³⁹ A 6a vaá bía mu n̄on wo yi, ó o d̄éenia h̄in̄on bò làa ba. Bío ó o 6ueé d̄sn, á 6a fó a yòoraráa

ho nónwíohú na ó o ñi-hío wi yi. A 6a maháawa búenbúen wee vá buee búe o yi ká 6a à wá. Hã sĩ-zĩnia na ó o Dookaasi mu bã ká a ãĩn yí húrún á 6a wee lá zéeni làa wo. ⁴⁰ O o Piere le 6a búenbúen lé, ò o líi fára mí ñankójúná wán, ò o flora. Bũn món ó o yèrémáa sánsáa o ñi-hío ò o bía: «Tabita, lii hĩní.» O o héra mí yĩo. Bĩo ó o mən o Piere, ó o lii hĩnən yòó kará. ⁴¹ O o Piere buan o ñii yi, á séenia wo ó o líi hĩnən yòó ãĩn. Bũn món ó o von bĩa tà a Krista bĩo, lè 6a maháawa, á bueé zéenia wo làa ba ká a yĩo wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen ñá mu, á 6a cèrèè tà a Núhũso bĩo. ⁴³ Bũn món ó o Piere dá cãakaa ho Zopee yi o sɔn-fi búii na yèni 6a le Simən cɔn.

10

O Piere veró bĩa yĩnəí 6a zúifùwa cɔn

¹ Nii búii hĩa wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni 6a le Koronɛye. O hĩa lé ho Oroomu dásiwá ku-beeni búii kuure ñúhũso, ãĩo 6a wee ve làa Itali dásiwá kuure. ² O nùpue mu hĩa wee bè le Dónbeeni làndá yi sese, orén lè mí zii nùpua búenbúen wee kɔnbi le Dónbeeni. Ba *zúifùwa ñi-khenia ó o hĩa wee séeni lè mí sòobéè, á wee fio le Dónbeeni yí máa khí. ³ Wizonle búii wi-háarè yi, á bĩo búii zéenia mítén làa wo. O mən le Dónbeeni wáayi tonkaro wéréwéré ò o bueé zoó wee bío làa wo: «Koronɛye.» ⁴ O o yòó lora wo yi lè le zánii ò o bía: «Núhũso, mu wan le?» A ho wáayi tonkaro bía: «Le Dónbeeni tà ñá ù fioró, á mún mən le séenii na fo wee wé na 6a ñi-khenia yi, á le leékaa ù bĩo. ⁵ Awa, wãa tonka 6a nùpua bĩo ká wán le 6a va ho Zopee

lóhó à vaa fé o ñii búii na 6a le Simōn buennáa, yia 6a mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a ñii búii na wee fi hã sōnna wán. O yèni 6a le Simōn, á zii wi mu yámú ñumu ñii.»

⁷ Bïo ho wáayi tonkaro na bía làa wo wà, ó o Koronεeye von mí ton-sáwá nùwã ñun lè mí dásiwá ñi-kéní na sá a cǎn míana á wa le Dónbeení, ⁸ á bía bïo wó búenbúen ñon 6a yi, ò o tonkaa 6a le 6a va ho Zopee.

⁹ A 6a wà. Ho tá tǎn yú 6a ká 6a pá wi ho wǎhũ wán. Le wii á a bío le mí yòó fárá à ñin, à 6a sùaráa ho Zopee. Lé hón pǎahũ so yi ó o Piere yòora le zii lòho á wà yòó wé mí fióró. ¹⁰ Bïo ó o yòó wi bín, á le hĩni dà a, ó o le mí ì dí. Bïo 6a lan wee sǐ ho ñinló, á bïo búii 6ueé zéenia míten làa wo. ¹¹ O mǎn ho wáayi à ho héra. A dεε búii lòn pǎnsò-beeni á 6a 6uan ñi-kǎa bïo náa yi, á yòó ló wee lii, á wà líi 6úe ho tá yi. ¹² Le dεε mu yi á ñajuwà làa náa náa sowa, làa bǐa wee vará mí píorà wán, lè 6a ñinzàwa lè mí sǐiwá búenbúen wi yi. ¹³ A tǎmu búii bía ñon wo yi: «Piere, lii hĩni 6úe 6a à là.» ¹⁴ O o Piere bía: «Ébé, Núhũso, í máa wé mu. Dǐnló na ũ hò yi, làa hǐa tun á ñ ñin yí dú yí mǎn hùúu.» ¹⁵ A mu tǎmu bǐnía sǎ ñá á bía ñon wo yi: «Bïo na le Dónbeení le mu wee ce vó à ùnen yí wé làa bïo na tun.» ¹⁶ Mu wó làa bǐn á dǎn hã zen cúa-tǐn. Bǐn mǎn á le dεε mu dεenia 6uan yòora ho wáayi.

¹⁷ O o Piere wǎa wee tùa míten yi lè mu bïo na ó o mǎn bàn kúará. Hón pǎahũ so yi, ò o Koronεeye nùpua na ó o tonkaa le 6a 6uen o Simōn zii á tùakaa 6ueé dǎn le bàn zǔañii. ¹⁸ A 6a von à 6a tùara: «Lé hen kà ó o Simōn na 6a le Piere á làara yi le?» ¹⁹ Bïo ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii

6àn kúará wán, à bǔn le Dónbeenĩ Hácírí wee bío làa wo: «Loń, 6a nùpua nùwā tĩn wi hen á wee cà fo. ²⁰ Yí titika bǐo, hĩnĩ lii bè làa ba, ĩnén lé yĩa tonkaa 6a.» ²¹ O o Piere wáa hĩnɔn lion 6a nùpua mu cǔn, á líí bía nɔn 6a yi: «Yia mi wee cà lé ĩnén ĩ bεere, lée webio nɔn mi 6uararáa hen?» ²² A 6a bía: «Ba dásíwá jùhúso 6úi na 6a le Koronεeye lé yĩa tonkaa wen ũ cǔn. O lée nĩ-tente á wee kǔnbi le Dónbeenĩ, á 6a *zúífùwa 6úen6úen wee wíoka a yèni. Le Dónbeenĩ wáayi tonkaro 6úi bía nɔn wo yi le o bío le 6a 6uee ve fo 6uennáa mí cǔn, ò o jí bǐo fo ò bío á à na a yi.» ²³ O o Piere fó 6a, á 6a zoó cāana làa wo.

Bǐo wó a Koronεeye zĩ

Mu tá na lée tǔn, ó o Piere làa ba páanía lá ho wǎhú, á bǐa tà a *Krista yi nùwā yen 6úi ló ho Zopee yi á lèenia 6a. ²⁴ Ba vará cāana á tá lée tǔn vaá dǔnnáa ho Sezaaree. Bǔn ñ wé ò o Koronεeye, le mín zĩ nùpua, le mín bǔnlowà binbirí na ó o von á kará pan wo bǔn. ²⁵ Pǎahú na ó o Piere wà 6ueé zo yi, ó o Koronεeye hĩnɔn sǎ a yahó, á vaá líí 6úrá a tá, ò o tènía wo yi le le kǔnbii. ²⁶ Ká a Piere màhǎ fù a yi á hoonía ò o bía nɔn wo yi: «Lii hĩnĩ, ĩnén mún lé o nùpue le ũ bǐo síi.» ²⁷ Bǔn món ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnáa le zĩ yi, á zoó yú 6a nùpua cèrèe ká 6a kúaa mín wán, ²⁸ ó o bía nɔn 6a yi: «Mi zū le 6a zúífùwa cǔn, á ho va ho síi veere nùpue cǔn, tàá à páani kεení làa wo lée bío na yí ko à mu wé, ká le Dónbeenĩ màhǎ zéenia mu nɔn mĩ le ĩ yí ko à ĩ lá nùpue woon lòn nĩ-tinii na á nùpue

yí ko ò o wé va cǎn. ²⁹ Lé bún nǎn á ï yí pǎ mi veró à ï dǎenía buara. Awa, á mi wǎa zéení ï veró nǎhǎ.»

³⁰ O o Koronεεye bía: «Mu wizooní tǐn lée zuia, ho pǎahǎ dà-kéní kéní na kà yi, le wi-háarè, á ï wee flo ï zii. Yio buée tǐ à nùpue búu na dà-zǐnii wee nuiika á ãn ï yahó, ³¹ ò o bía: «Le Dónbeení tà ná ũ fioró, á mún mǎn le séení na fo wee wé à na ba nǐ-khenia yi, á le leékaa ũ bǐo. ³² Wǎa tonka ba nùpua ho Zopee yi le ba vaa bío le o Simǎn na ba le Piere à buen. O làara a Simǎn wán, yia wee fi hǎ sǎnna, na zii wi mu yámú numu nii.» ³³ A ï dǎenía tonkaa ba nùpua le ba vaa ve fo, á fo tà buara bún se. Hǎ laà na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeení yahó hen à jínáa bǐo búenbúen na ó o Nǎhǎso dó ũ nii yi le ũ bío.»

³⁴ O o Piere wǎa lá le bíoní á bía: «Bǐo kà wán á ï wǎa zǔ kǎnkǎn le le Dónbeení yí máa hueeka ba nùpua mín yi. ³⁵ Nùpue lée nùpue, ò o lé kǎhǎ lée kǎhǎ yi, ká a wee kǎnbi le, á wee wé le sii bǐo, se wón bǐo sí le yi. ³⁶ Mi zǔ bǐo le Dónbeení bía nǎn o *Isirayεεle nǐpomu yi ká le nǎn ho héerà bǐntente ba yi, ãio ó o Yeesu *Krista buararáa, wón na lé ba nùpua búenbúen Nǎhǎso. ³⁷ Bǐo ó o Zǎn bía le Dónbeení bǐo lè ba nùpua á bátizéra ba, á bǐo búakáa wó ho Kalilee yi, à lá bǐo wó ho Zudee yi búenbúen á mi mún zǔ. ³⁸ Mi mǎn bǐo le Dónbeení liiníanáa mí Hácírí pǎnká o Nazarεεte nii Yeesu wán. Mi mún zǔ bǐo ó o Yeesu mu varáráa ho kǎhǎ yi, á wee wé mu bè-tente ká a wéé bía ó o *Satáni pǎnká wi wán búenbúen, lé bǐo le Dónbeení hía wi làa wo. ³⁹ Bǐo búenbúen na ó o wó ba zúifùwa kǎhǎ lè ho Zeruzalεεmu yi á wa mǎn, á lé mu seéràsa. Ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrún. ⁴⁰ Ká le

Dónbeenĩ màhã vèniã wo mu wizooní tĩn nĩ zon á 6a nùpua m̃n. ⁴¹ Mu yínɔ́n 6a nùpua búenbúen m̃n wo. Warén na lé fèra hueekaa wó lè 6a sɛ́rása lé warén m̃n wo. Bío le Dónbeenĩ vèniã wo mónɔ́n, á warén làa wo páaniã dú á ñn. ⁴² O henía mu ñn wɛn le wa zéeni le Dónbeenĩ bío, á mún bue na 6a nùpua yi le orén lé yia le Dónbeenĩ bàrá ò o cítí 6a yèn-vèniã lè 6a nĩ-hía. ⁴³ Le *Dónbeenĩ ni-cúa fɛrowà búenbúen bíã a bío, le nùpue léee nùpue na dó mí s̃i o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndiaró o yèni pánkã yi.»

⁴⁴ Pãahũ na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeenĩ Hácírí lion bíã wee ní a bíoní wán. ⁴⁵ Bĩa tà a *Krista bío na lé 6a *zúifùwa binbirí na bò là a Piere buararáã á wó coon ðakhíina le Dónbeenĩ Hácírí na le ñn á le bera fò bíã yínɔ́n 6a zúifùwa bío yi. ⁴⁶ Lé bío 6a wee ní à 6a wee bío hã s̃i-viò bíoní na 6a yí zũ, á wee khòoní le Dónbeenĩ le bè-beera na le wó bío yi. O o Piere bíã: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á 6a dà à hè le 6a yí bátízé 6a lè mu ñmu, kã 6a ñn yú le Dónbeenĩ Hácírí lè wa bío s̃i le?» ⁴⁸ O o ñn le ñi le 6a bátízé 6a o Yeesu Krista yèni yi. Bũn món á 6a fiara a Piere le o wé hã wizooní bío yɛn làa mí.

11

O Piere fɛra bío wó a Koronɛye zĩ

¹ Ba tonkarowà làa bíã tà a *Krista bío na wi ho *Zudee yi á ní le bíã yínɔ́n 6a *zúifùwa á mún tà le Dónbeenĩ bío. ² Bío ó o Piere bíniã van ho Zeruzalɛmu, á bíã tà a Krista bío na lé 6a zúifùwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio ñn á fo vannáã bíã yínɔ́n 6a zúifùwa cón á páaniã dú làa

ba?» ⁴ O o Piere wáa lí lá bïo mu wóráa lè mí dà-kéní kéní búenbúen á fεera nɔn ba yi kà síi: ⁵ «Mu wee wé ká í wi ho Zopee lóhó yi á wee wé í floró. Yïo bueé tí à bïo búii zéénia míten làa mi. Mu lée dèε búii lòn pɔnsò-beeni á ba buan ji-káa bïo náa yi, na yòó ló ho wáayi á bueé líí bó mií. ⁶ A í lora le yi sese, á mɔn ba nɔuwà làa náa náa sowa, bïa ho lóhó yi làa bïa há mana yi, làa bïa wee vará mí píora wán, lè ba jínzàwa. ⁷ A í já tãmu búii sã na wee bío làa mi: «Piere, líi híni búe ba à là.» ⁸ Ká í màhá bía: «Ebé, Núhúso, í máa wé mu. Dínló na ũ hò yi, làa hía tun á í dín yí dú yí mɔn hùúu.» ⁹ A mu tãmu tín pá bínia sã já á bía nɔn mií: «Bïo na le Dónbeeni le mu wee ce vó ũnén yí wé làa bïo na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bún á dɔn há zen cúa-tín. Bún món á le dèε mu dèénia bínia buan yòora ho wáayi. ¹¹ Hón pãhú dà-kéní so yi, à bún ba nùpua nùwã tín búii na ba tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á bueé dɔn le zii na á í wi yi. ¹² A le Dónbeeni Hácíri bía le í yí titika, le í híni bè làa ba. Wàn zàwa nùwã hèzín na bò làa mi buara hen, lé bán lèénia mi vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páanía zon o Koronεeye zii. ¹³ A wón lá bïo ó o wó wó mɔnnáa ho wáayi tonkaro mí zii ká a dín wee bío làa wo kà síi: «Tonka ba nùpua le ba va ho Zopee à vaa ve o Simɔn na ba le Piere le o buen. ¹⁴ Há bíoní na á à kání ũnén lè ũ zii nùpua búenbúen lé hɔn ò o bío á a na foñ.»

¹⁵ «Bïo á í búakáa wee bío à bún le Dónbeeni Hácíri lion ba wán, làa bïo le hía lionnáa warén wán mu júhú búεeni bïo síi. ¹⁶ A í hácíri màhá buara bïo ó o Núhúso hía bía wán: «O Zãn hía wee bátízé lè mu jumu, εε ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeeni Hácíri.» ¹⁷ Bïo le Dónbeeni hía hɔn làa

wɛn, p̄ahũ na wa tà a Nũhũso Yeesu Krista yi, lé bũn á le mún hõn lè ɓarén. Á ñén léé wée á à p̄i b̄io le Dónbeenĩ le mí ì wé.» ¹⁸ B̄io ɓa ɓá hõn b̄ioní so, á ɓa yòo wan t̄ɛn, á wee khòoní le Dónbeenĩ kà s̄ii: «Mu ɓènt̄in bon. Le Dónbeenĩ mún tà n̄on ho w̄õhũ b̄ia ȳin̄n̄ ɓa zúifùwa yi à ɓa dàñ yèrè má mí yilera lè mí wára, à yí le mukãñ binbirĩ na máa vé.»

B̄io ho Antiosi kèrèt̄ɛwa kuure ɓá mu b̄io ɓuakáa

¹⁹ B̄ia tà a *Krista b̄io lò beéró na ɓuakáa o Etiena ɓúeró p̄ahũ lé bũn n̄on á ɓa saawaaráa. Ba ɓúí wà fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kãna, lè ho Antiosi lóhó yi. Ká ɓa màhã vaá yí máa bue le Dónbeenĩ b̄ioní à na ñi-vio yi, ká mu ȳin̄n̄ ɓa *zúifùwa.

²⁰ Εε ká b̄ia tà a Krista b̄io nũwã yɛn ɓúí na wee lé ho Siipere lè ho Sirɛna yi, á ló van ho Antiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeenĩ b̄in-tente na b̄io ciran o Nũhũso Yeesu à na b̄ia ȳin̄n̄ ɓa zúifùwa yi.

²¹ O Nũhũso dànló fù wi làa ba, á n̄upua cèrèɛ á tà yèrè máa bò a Nũhũso yi.

²² Ho Zeruzalɛmu kèrèt̄ɛwa kuure ɓá mu b̄io mu, á ɓa wãa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Antiosi. ²³ B̄io ó o vaá d̄õn b̄in ó o m̄on b̄io le Dónbeenĩ dúɓuaaráa b̄ia tà a Krista b̄io yi, ó o zãmakaa mu b̄io yi, ò o henía ɓa ɓúenɓúen s̄ia, à ɓa yí lé o Nũhũso m̄on, ká ɓa tà a b̄io mí s̄ia yi. ²⁴ Mu bon, o Baanabaasi ɓènt̄in fù léé n̄upue na se, á sú lè le Dónbeenĩ Hácírí, á dó mí s̄ii o Nũhũso yi. N̄upua cèrèɛ tà n̄on m̄iten o Nũhũso yi.

²⁵ Bũn m̄on ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole. ²⁶ B̄io ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo ɓuara ho Antiosi yi. Ba mí nũwã ɓun á wó le lúlú-kùure ká ɓa wee páaní kúee mín wán lè ho Antiosi kèrèt̄ɛwa, á kàrána n̄upua cèrèɛ. Lé ho

Antiosi yi á 6a 6úakáa wee veráa bíà tà a Krista bíò làa kèrètíewa.

²⁷ Mu pãahũ á le *Dónbeenĩ ji-cúa fεεrowà búí ló ho Zeruzalεemu yi á van ho Antiosi. ²⁸ Ba ñi-kéní na 6a le Akabuusi á le Dónbeenĩ Hácírí bíà ñon yi, ó o hĩnɔn yòó ðĩn ò o bíà le hen làa cĩnú ká le hĩn-sũmúí á à lé ho tá búenóúen wán. A le 6èn ló pãahũ na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-zàwa bée yi. ²⁹ A 6a ñi-kenínia wãanía tò, le mí ñi-kéní kéní á a na bíò na mí dà a na á à wé lè le séení á à toní ì na bíà tà a Krista bíò ho *Zudee yi. ³⁰ A búñ lé bíò 6a wó, à 6a tonkaa o Baanabaasi là a Soole le 6a 6ua mu vaa na ho Zudee kòhũ kèrètíewa kuio ya-díwá yi.

12

O Piere léró ho kàsó yi bíò

¹ Mu pãahũ ká a bée *Heroode* wee beé 6a kèrètíewa nùwã yɛn búí sáníà lò. ² O 6ó a Zãn 6àn kíñle Zaaki lè ho khà-tóní. ³ Bũñ món, á bíò ó o mɔn à mu sí 6a *zúífùwa yi, ó o mún wĩira a Piere. Bũñ wó ho *búurú na á ña-finí yí dó yi sánú díró pãahũ. ⁴ Bíò ó o Piere 6a wĩira, ó o Heroode ñon le ñii le 6a dé o ho kàsó yi, ò o bàrá 6a dásíwá nùwã náa náa kuio bíò náa le 6a pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khĩina, o ò cítí o 6a nùpua yĩo yi. ⁵ O Piere wón 6a wãa pan yi ho kàsó yi, ká 6a kèrètíewa kuure 6èn wee fio le Dónbeenĩ yi na a yi lè mí sòobée.

⁶ Ho tĩnãahũ na tá lée tí ó o Heroode á à cítí o 6a nùpua yĩo yi, ká a Piere 6a can lè hã zúakùaríwà bíò ñun ó o dũma 6a dásíwá nùwã ñun pãahũ. A 6a

---

* **12:1** O Heroode na 6a wee bíò bíò hen lé o Heroode Akiripaa ñin-yániso.

parowà mún ðin mí lara yi ho kàsó zǐ zūajii. ⁷Yio òueé tǐ à wáayi tonkaro búí ðin, á mu khoomu búí nuiina zoó ho kàsó zǐ. Ó o Núhúso wáayi tonkaro líí búanbúaa o Piere ðòkóní, á sǐnía wo, ò o bía nɔn wo yi: «Lii hǐnǐ fùafù.» Hón pǎahǐ so yi á hǎ zúakùariwà feera a níní yi líí kúaará. ⁸A ho wáayi tonkaro bía nɔn wo yi: «Ca ũ kǐrǐ à ũ zǐ ũ nakǎa.» Ó o Piere wó búñ. Ó o bía nɔn wo yi: «Lá ũ kánbun zǐ à ũ bè miǐ.»

⁹Ó o Piere wó búñ ò o ló lée bò a yi. O yí máa leéka le bǐo ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le hǎ lée kònkórá. ¹⁰Ba lée khǐina ba nín-yání parowà, á bǐnía vaá khǐina bǐa sǎ, á wà vaá bó ho hǎnló woohǐ na sánsáa ho lóhó yi, á hón héra mítén á ba yòó ló. Bǐo ba lá ho wǎhǐ wà, yio òueé tǐ à ho wáayi tonkaro wà ò o día a Piere.

¹¹Ó o Piere wǎa zūna le bǐo wó kà bon, ó o bía: «Hǎ laà na kà wán á ĩ wǎa zū mu kénkén le o Núhúso lé yǐa tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o òueé líí kǎnía mi o Heroode níi yi, á mún kǎnía mi le lònbee búenbúen na ba zúifùwa lá wee fan le le yí mi yi.» ¹²Bǐo ó o lon mí yi wó, ó o wà van o Zǎn na ba le Maaki bàn nu Mari zǐ. Ba nùpua cèrèè kúaa mín wán bǐn á wee fio. ¹³O vaá búanbúaa ho zūajii woohǐ, ó o ton-sá háa búí na ba le Oroode á hǐnɔn wà òueé hén ho. ¹⁴Bǐo ó o òueé zūna a Piere tǎmu, ó o sǐi wan wan á yí héra ho woohǐ ò o bǐnía lùwa zoó bía le o Piere lée wi ho zūajii. ¹⁵A ba bía nɔn wo yi: «Fo yàá wee khée.» Ká a màhá wee bío le mu bon kénkén. A ba wǎa bía: «Áyǐ! Mu lé o nǐ-hǎnbómu.» ¹⁶Ó o Piere pá ðin wee búanbúa ho woohǐ. Bǐo ba wó san héra ho, á ba mɔn wo á mu wó ba coon. ¹⁷Ó o lá mí níi dá ba yi le ba wé tété, ò o

zéenía bïo ó o Núhúso wó wó léraráa wo ho kàsó yi làa ba, ò o pá bíníá bía: «Mi bío mu na a Zaaki lè wàn zàwa na so yi.» Bún món ó o ló á wà van lòn-veere.

¹⁸ Bïo ho tá tòn á ba dásíwá búenbúen kánkáa, á wee cà à ba zūn bïo ó o Piere bïo wóráa. ¹⁹ O o Heroode le ba cà a, á ba cà a san ba yí yú a, ó o tùakaa bïa lá pan wo yi, ò o nòn le jii le ba búe ba. Bún món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O bée Heroode húmú bïo

²⁰ O Heroode sïi hía wee cï ho Tiire lè ho Sidōn lórása yi dàkhíina. A bïo ba bè-dínii wee lé o Heroode mu bàn kōhú yi, á ba wó le jii dà-kéní à ba le mí ì va a cōn. A ba bueé đin o Bilasutuusi wán, yïa wi o Heroode mu zii tonni juhú wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véení hã bíoní. ²¹ Bïo le wizonle na ba bàrá dōn, ó o Heroode lá mí bá-zàmu sïa zã, ò o kará mí béenï kanmúiní wán, ò o lá le bíonï ba zãamáa yahó. ²² A mu nïpomu búenbúen bía pónpón: «Mu yí nòn núpue wee bío, mu léé dofiní búí.» ²³ Pãahú na ba wee bío mu yi, à bún le Dónbeenï wáyï tonkaro búí vïna a Heroode, lé bïo ho cùkú na bïo sã le Dónbeenï yi ó o fó bò mítén wán. A ba sūnḡowa zon wo ó o húrun.

²⁴ Le Dónbeenï bíonï wee ben fè hã lùà ká le wà. ²⁵ Bïo ó o Baanabaasi là a Soole tonló vó ho Zeruzalēmu yi, á ba fó a Zãn na ba le Maaki á wàráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

1 Ho Antiosi kèrètíewa kuure yi á 6a jì-cúa fεerowà lè 6a nì-kàránlowà hía wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simìon na 6a wee ve làa Nì-bírí, là a Sirεena nìi Lisiyuusi, là a Manajεε na páanía dǎn là a bée *Heroode.*² Wizonle búii, ká 6a wee bùaaní a Núhúso, á lù mí jíní, á le Dónbeení Hácírí bía nǎn 6a yi: «Mí lén o Baanabaasi là a Soole mí dǎn à 6a sá ho tonló na á ï von 6a bǐo yi.»³ A bǐo 6a lù mí jíní à 6a flora vó, á 6a bò mí níní 6a wán à 6a nǎn ho wǎhú 6a yi á 6a wà.

4 Bǐo ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeení Hácírí wǎa von kà síi, á 6a wà van ho Selesii lóhó. Lé bǐn á 6a zon ho won-beení yi vannáa ho Siipere kǎhú na wi mu jumu tǎhú.⁵ Bǐo 6a vaá dǎn ho Siipere kǎhú lóhó na 6a le Salamiina á 6a wǎa wee bue le Dónbeení bióní 6a *zúifùwa kàránló zíní yi. Yía kera bǐn làa ba á wee séení 6a lé o Zǎn Maaki.⁶ Ho kǎhú búenbúen 6a tò yi yóó ló, á vaá 6ó ho Pafóosi lóhó yi. Lé bǐn á 6a fò mín là a zúifù nìi búii na wee wé mu nín-símú na 6a le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá mítén lòn jì-cúa fεero.⁷ O hía wi ho kǎhú mu júhúso na 6a le Σεεziyuusi Poluusi cǎn. O nǐi mu fù léé nùpue na hácírí wi. O wi ò o jí le Dónbeení bióní. O o von o Baanabaasi là a Soole le 6a buen mí cǎn.⁸ Ká a nín-símú bǎnso Elimaasi á yí wi à ho kǎhú mu júhúso à tà a *Krista bǐo ó o wi ò o hè 6a. (Ba *Kεεεsisisa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.)⁹ Hón pǎahú so yi, ó o Soole na 6a

---

* **13:1** O Heroode na 6a wee bío bǐo hen lé o Heroode Antipaasi na wi ho Kalilee júhú yi.

mún wee ve làa Poole† á le Dónbeenĩ Hácírí wáa sú ó o fá mí yĩo wo yi, ¹⁰ ò o bía: «Ūnén *Satāni za sabín-fũaalo yén. Fo wee vĩnĩ 6a nùpua. Mu bĩo na se búenbúen fo wee firáa. O Nùhũso sĩi bĩo bĩn téréna, à ūnén wón wee báaráka làa bũ. Cén kí mu yi. ¹¹ Awa, wáa loń mu. O Nùhũso á à 6oonĩ foń. Fo ò wé o muii, á à cãaka ká ũ máa mi le wii khoomu.» Mĩ lahó yi ó o Elimaasi yĩo dèenía coora, á wó mí tĩbírí. O o wee hée vĩná, á wee cà yĩa á à tè o níi yi ì lénnáa. ¹² Bĩo ho kũhũ nùhũso mən bĩo wó, ó o tà dó mí sĩi o Krista yi. O Nùhũso bĩo na ó o wee jí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Antiosi

¹³ O Poole lè mí ninzàwa á zon ho won-beenĩ ho Pafoosei yi á van ho Pānfilii kũhũ lóhó na 6a le PEEZE. Bĩo 6a vaá dǎn bĩn, ó o Zān Maaki día 6a, ò o bĩnía van ho Zeruzaleemu. ¹⁴ Barén bán đĩn ho PEEZE yi á 6a lá ho won-beenĩ, á vaa dǎn ho Pizidii kũhũ lóhó na 6a le Antiosi. Ho *Sabaa zoń, á 6a zon ho kàránló zĩi yi á zoó kará. ¹⁵ Bĩo 6a kàrána ho làndá vũahũ lè le *Dónbeenĩ ĵi-cúa fεεrowà vũahũ vó, á ho kàránló zĩi nùhũso le 6a bĩo bĩo kà na 6a yi: «Wàn zàwa, hen ká bionĩ wi mi cǎn á mi le mi ì hĩi lè 6a nùpua sĩa se mi wáa dà à bĩo.»

¹⁶ O o Poole líi hĩnən yòó đĩn ò o dá mí níi le 6a wé tété, ò o bía: «Minén *Isirayεlesa, lè minén na wee kǎnbi le Dónbeenĩ búenbúen, mi jí bĩo á ĩ ì bĩo: ¹⁷ O Isirayεle nĩpomu na kà 6àn Dónbeenĩ lé

† **13:9** Bĩo nən ó o Soole 6a yèrémáa wee ve là a Poole: 'Ba zúifũwa na bĩo sã ho Oroomu yi á yènnáa fù lé mu bĩo ĵun ĵun. 'Ba zúifũmu yèni wee kerí. Ká yĩa bĩo sã ho Oroomu yi, à wón 6a bĩnĩ cé le búi na yi. Ho Soole lé 6a zúifũwa yèni. Ká ho Poole lé bĩo ó o bĩo sã ho Oroomu yi.

dén hueekaa wàn bùaawa. Le wó á mu n̄pomu na kà p̄ina ho *Ezipite yi p̄ahũ na ba wi mu n̄-h̄amu yi b̄in. B̄in m̄ón á le léra ba b̄in lè mí p̄anká. ¹⁸ Le buan ba h̄a mana tá hen̄i yi á yú lòn lúlúio búará-ḡun sii. ¹⁹ Ho Kanan k̄sh̄ũ yi á h̄a s̄iivà b̄io h̄eḡun n̄upua á le bó ḡúh̄ũ, á fó táwá n̄on mí n̄pomu yi, à h̄a b̄io s̄i ba yi. ²⁰ Mu búenb̄uen wó á míana yú h̄a lúlúio khiá-náa làa búará-ḡun làa píru sii.

«B̄in m̄ón á le Dónbeen̄i hueekaa ba búii wàn bùaawa t̄iahũ á wó lè ba ḡúnása, à bán wé fáa ba t̄iíawà. A mu wó làa b̄in f̄eεε á bueé bó a ḡi-cúa f̄eεero Samuw̄eεle p̄ahũ yi. ²¹ B̄in m̄ón á ba flora a b̄eε le Dónbeen̄i c̄n̄ á le n̄on o Kiisi za Sayuule ba yi. Wón na wee lé o B̄enzam̄eε z̄i-ḡúh̄ũ yi. A wón kera ba ḡúh̄ũ wán á d̄n̄ h̄a lúlúio búará-ḡun. ²² B̄io le h̄ia p̄a a Sayuule díá á le n̄on o *Daviide ba yi á wó lè ba b̄eε. Wón Daviide so á le b̄ia b̄io kà d̄n̄i yi: † s̄ii n̄upue á i w̄aa yú, o lé o Zesee za Daviide† wón lé ȳia á à wé b̄io búenb̄uen na á i b̄io le o wé á à t̄ií ḡii.» ²³ O Daviide m̄onm̄an̄ii n̄i-kéní búii lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeen̄i wó là a Isiraȳeεle n̄pomu k̄n̄ílo, làa b̄io á le h̄ia dóráa mí ḡii le mí i wé làa b̄ũ. ²⁴ S̄ani ò o Yeesu buen, à b̄in ó o Z̄an buera n̄on o Isiraȳeεle n̄pomu búenb̄uen yi le ba yèrè má mi yilera lè mi wárá à ba bátizé ba. ²⁵ P̄ahũ na ó o Z̄an muk̄an̄i véró wà bueé d̄a, ó o wee b̄io: †Mi wee leéka le i léé wée? Ȳia mi wee l̄on̄i wi mí d̄on le i n̄én. εε ká mi m̄ah̄a loñ, b̄anso wi i m̄ón l̄ua. H̄arí o nak̄aa t̄enl̄ó á i pá yí koráa.»

²⁶ «Wàn zàwa, minén na lé o *Abarahaamu m̄onm̄an̄ia làa b̄ia mi t̄iahũ na wee k̄n̄bi le

† 13:22 Mi loñ Samuw̄eεle n̄in-yání v̄uahũ 13.14

Dónbeenĩ, lé warén á ho fenló bíonĩ na kà á buera nòn yi. ²⁷ Ho Zeruzalεemusa lè mí núnása á yí zūna a Yeesu bǐo bàn nǐhũ á mún yí zūna 6a nǐ-cúa fεerowà bíoní na wee kàrán ho *Sabaawizooní lè mí dà-kéní kéní yi kúará. O Yeesu mu á 6a sǐnía nǐhũ á tíraráa 6a nǐ-cúa fεerowà bíoní nǐi. ²⁸ Bǐo 6a à ðǐn wán á à búeráa wo á 6a yí yú, á 6a le o *Pilaate bío le 6a búe o. ²⁹ Bǐo á bǐo búenóúen na le Dónbeenĩ bíoní vǐahũ bía a Yeesu ðǎní yi á 6a wó á mu nǐi tun á 6a liinía wo ho *kùrùwá wán á líf nùuna. ³⁰ Ká le Dónbeenĩ màhá vèenía wo. ³¹ Hã wizooní cèrèè yi ó o Yeesu zéenía mítén làa bǐa na hǐa lèenía wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzalεemu. Lé bán wǎa wó a sèràsa á wee bío o bǐo à na a Isirayεele nǐpomu yi.

³² «Warén lé bǐa wee bue le Dónbeenĩ bín-tente à na mia: Le Dónbeenĩ nǐi na le dó nòn wán 6úaawa yi ³³ á bǐo nǐi sú. Le vèenía o Yeesu á tíraráa mu nǐi bǐo kà wán á nòn warén na lé 6a mòmánía yi, làa bǐo mu túararáa hã Lení vǐahũ lení bǐo nǐun nǐi yi: «Fo lé ǐ Za. Ho zuia nǐi wán á ǐ lé mǐn Maá». § ³⁴ Le Dónbeenĩ hǐa bía mu le mí ì vèení a ó o máa bǐnǐ máa hí. Bǐo kà lé bǐo le hǐa bía: «ǐ ì dúbua mia lè hã dúbuaa na láayi wi. Hǐa á ǐ dó ǐ nǐi nòn o Daviide yi le ǐ na». * ³⁵ Lé bǐn nòn ó o pá wíokaa bía mu le Dónbeenĩ bíoní vǐahũ lahó búu yi: «Fo máa día á yǐa bǐo sǎ foñ máa soo le búure yi». † ³⁶ O Daviide pǎahũ, ó o hǐa tà sá ho tonló na le Dónbeenĩ le o sá. Bǐn mǐn ó o húrun á 6a nùuna a bàn 6úaawa nǐsání ó o soora. ³⁷ Ká yǐa le Dónbeenĩ vèenía wón yi soora.

---

§ **13:33** Mi loñ Lení vǐahũ (Psaumes) 2.7 * **13:34** Mi loñ Ezayii vǐahũ 55.3 † **13:35** Mi loñ Lení vǐahũ (Psaumes) 16.10

38-39 «Wàn zàwa, mi ko mi zūn mu le lé o Yeesu bïo yi á mu bè-kora séndiaró bïo á bueraráa nòn mia. Orén lé yia á nùpue léee nùpue dó mí sïi yi, ó o ò fen mí bè-kora búenbúen yi, bïo ó o *Moyiize lándá lá yí dà máa fení mia yi. ⁴⁰ A mi cén pa miten bïo, à bïo 6a ni-cúa fεerowà bía à yí yí mia, mu bía kà sïi: ⁴¹ «Minén khònlowà, mi loń. Mi bïo á à vīnīka mia. Mi ì hí á à lé bīn. Bïo mi yïo wi lua, á ì ì wé yéréké bïo búu na 6a bía bïo nòn mia, á mi máa dé mi sīa mu yi.»†»

⁴² Bïo ó o bía bīn vó, ó orén là a Baanabaasi ló 6a *zúifùwa kàránló zīi yi. A bīa wi bīn fīora 6a le 6a bīnī bueen ho *Sabaa wizonle na sã yi, à wīoka buee bío mu bïo dà-kéní mu dānī yi. ⁴³ Ho kúeemínwánló mónđén á 6a zúifùwa cèrèe, lè 6a nī-vio na yèrémáa zon 6a yi, á tà bò a Poole là a Baanabaasi yi. A bán wee bío làa ba ká 6a à hení 6a sīa à 6a ca tīn le Dónbeenī sāamu yi.

⁴⁴ Ho Sabaa na sã zon, léee cīnū ká, ká ho lóhó nùpua búenbúen á lá à lé è vé, á bueé jí a Núhūso bíonī. ⁴⁵ Bïo 6a zúifùwa mən 6a zāamáa, á le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a.

⁴⁶ O o Poole là a Baanabaasi wāa wee bío bïo kà làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeenī bíonī á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bïo mi pã le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukānī binbirī na máa vé, à wa wāa a yèrémá à va bīa yīnōn 6a zúifùwa cōn. ⁴⁷ Bïo kà lé bïo le Dónbeenī bía nòn wēn: «I bàrá fo á wó lè hā kāna búenbúen nīpomu khoomu, bèra a na à ū bue ho fenló bïo ho dīmījā kùarāa búenbúen yi.»»

⁴⁸ Bïo á bīa yīnōn 6a zúifùwa jí hōn bíonī so, á 6a wee zāmaka ká 6a à khòoní a Núhūso bíonī. Bīa

† 13:41 Mi loń Habakuuki vūahť 1.5

6úen6úen na bïo sã le mukãni binbirĩ na máa vé yi, á tà nɔn mĩten.

⁴⁹ O Nùhũso bionĩ wee ben fè ho kōhũ 6úen6úen nĩpomu. ⁵⁰ Ká 6a zúifùwa màhã hĩnɔn sũna 6a hãawa na níní se na wee kōnbi le Dónbeenĩ, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jii dà-kéní làa ba, à 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á nɔn 6a léra mín kōhũ yi. ⁵¹ A 6a báawa nùwã jun mu púaara mí zení khũnkũnĩ á kúaa 6a wán,§ à 6a wà van ho Ikoniyuumu lóhó. ⁵² Ba nĩ-kenínia á sĩa wan làa sòobéε, á sú lè le Dónbeenĩ Hácírí.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyuumu

¹ Bïo ó o Poole là a Baanabaasi vaá dõn ho Ikoniyuumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúifùwa kàránlò zii. A bïo 6a zoó bíá á wó, á 6a zúifùwa làa bíá yínɔn 6a zúifùwa cèrèε á tà a *Krista bïo. ² Ká 6a zúifùwa na pã a Krista bïo á súkúra bíá yínɔn 6a zúifùwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bíá tà a Krista bïo. ³ Bũn lé bïo nɔn ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyuumu yi. Ba wee bío ká 6a ponĩ séra, á dó mí sĩa o Nùhũso yi. O Nùhũso wee na mí pánká 6a yi à 6a wéráa mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeenĩ pánká, à zéení le bïo 6a wee bío o sãamu dãní yi léé tũiá. ⁴ A ho lóhó nùpua sankaa lè hã kuio bïo jun. Ba sɔn-kéní tà 6a zúifùwa jii, ká bíá so 6èn tà 6a tonkarowà jii. ⁵ Ba zúifùwa làa bíá yínɔn 6a zúifùwa lè mí júnása wee wíoka mĩten ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka 6a lè hã

§ 13:51 Mi loń Matiye vũahũ 10.14

huua á à búe. ⁶ Bïo 6a mí nùwã jun zūna mu, á 6a lùwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dεεbe na lé ho Likawonii kōhũ lórá cǎn, lè hã lórá na bãmakaa hã. ⁷ Bïo 6a vaá dǎn á 6a lan wee bue le bín-tente bín.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dεεbe yi

⁸ Nii búí wi ho Lisitere yi á zení húrún kará. O ton ká a lé o mùamúa, á ðĩn yí varákaa yí mǎn hùúu. ⁹ O kará wee jí bïo ó o Poole wee bío. O o Poole fá mí yïo wo yi, á mǎn à bïo ó o dó mí sïi o *Krista yi á dà à wee wεé, ¹⁰ ó o wãa bía nǎn wo yi pǎnpǎn: «Lii hĩnĩ yòo muin ðĩn ũ zení wán.» O o nii yéran fára mí zení wán á varákaa wà. ¹¹ Bïo 6a zãamáa mǎn bïo ó o Poole wó, á 6a bía pǎnpǎn lè ho Likawonii kōhũsa bionĩ: «Éee! Hã doffina búí lá a nùpue sïí á bueé líí bó wεn.» ¹² O Baanabaasi 6a wee ve làa Zeesi, ká a Poole 6a wee ve làa Hεεmεεsi, lé bïo ká mu léé bïo na ò o Poole lé yia bío.* ¹³ Ho Zeesi na lé 6a doffinĩ búí á zĩi hĩa wi ho lóhó jii. Dén doffinĩ so yankaro lé yia 6uan 6a dǎanĩ na 6a donkhueéra lè le pũíllè á bueé ðinnáa ho lóhó dándá na son kòonia ho zũajinĩ jii. O wi ò orén lè 6a zãamáa à wé mu hãmu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bïo 6a tonkarowà mí nùwã jun zūna mu, á 6a lèεkaa mí sĩ-zĩnia à zéení ká 6a yí wa bïo 6a le mí ì wé, à 6a fáara yòó zon 6a zãamáa tãahũ, ¹⁵ ká 6a à bío pǎnpǎn: «Éee! Minén nùpua mu, léé webio

---

* **14:12** Ho Kεεεsisa lè ho Oroomusa doffina boo. Dïo 6a le Zeesi lé dén wi hã 6úen6úen jũhũ wán. Ká ðïo 6a le Hεεmεεsi dén lé hã tonkaro.

nɔn á mi wee wéráa bío kà? Warén mún lé 6a nùpua lè mí bío síi, á wee bue le bín-tente na mia le mi ko à mi díá hǎn wǎn-káamáawa so, ká mi yèrémá sánsá le Dónbeenĩ na wi fεεε, dño léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú ɲumu làa bío wi mu yi búenbúen. ¹⁶ Hǎ pǎnna na khǐina yi, á le Dónbeenĩ díá hǎ síiwà nùpua búenbúen á 6a bò mí síi wána. ¹⁷ Ká le ɲɔn wee zéení mítén lè mu bè-tentewà na le wee wé: Làa lúlúio ká le wee na ho viohó mia, à ho dǐnló be wé se, à mi wé dí sí à sía wa.» ¹⁸ Hǎrí hǎ bíoní na ó o Poole là a Baanabaasi bíá kà à hèráa 6a zǎamáa mu hǎmu na 6a le mí ì wé á à na 6a yi bío yi, á pá wó le lònbee. ¹⁹ Mu pǎahǔ, à 6a zúífùwa búí ló ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu lórá yi á 6uara ho Lisitere yi. Lé bán lè 6a zǎamáa wó le ɲii à 6a lèekaa o Poole lè hǎ huaa, á várá wo lóráa ho donkiahǔ, lé bío 6a wee leéka le o húrun. ²⁰ Bío 6a ñi-kenínia ló lée dǐn kǐnía wo yi, ó o líí hǐnɔn, á zon ho lóhó yi. Mu tá na lée tǎn, ó orén là a Baanabaasi bò mín van ho Dεεbe.

O Poole là a Baanabaasi bǐnía 6uara ho Antiosi

²¹ O Poole là a Baanabaasi buera le bín-tente ho Dεεbe yi, á 6a nùpua cèrèε tà wó 6a ñi-kenínia. Bún món, á 6a yèrémáa van ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu yi, lè ho Antiosi na wi ho Pizidii kǎhǔ yi. ²² Ba wee hení bíá tà a *Krista bío sía, á wee hení mu na 6a yi le 6a fǎrá dǐn, à dé mí sía o Krista yi. Ba wee bío bío kà na 6a yi: «Wa ko wa kǎa lònbee cèrèε yi à bè yi zoráa le *Dónbeenĩ béenĩ yi.» ²³ Ba hueekaa 6a nùpua búí 6a kèrètǐεwa kuio lè mí dà-kéní kéní yi á wó lè 6a ya-díwá. Bún món á 6a lù mí ɲiní à 6a flora, á dó 6a bío o Núhúso na 6a tà nɔn mítén yi níi yi.

24 Bún món á 6a kǎa ho Pizidii kǎhǔ yi á vaá dǎn ho Pǎnfilii kǎhǔ. 25 Ba buera le Dónbeenǐ bíonǐ ho Pεεze lóhó yi á 6a wà nǎn ho Atalii lóhó. 26 Lé bǐn á 6a đǐn yi láráa ho won-beenǐ á van ho Antiosi. Lé hón lóhó so yi á 6a hǐa dó 6a bǐo le Dónbeenǐ sǎamu 6ànso nǐi yi, à le séení 6a ho tonló na 6a vaá sá á ho nǐi sú bǐo yi. 27 Bǐo 6a vaá dǎn ho Antiosi, á 6a von 6a kèrètǐewa kúaa mín wán, á lá bǐo búenbúen na le Dónbeenǐ làa ba páanía wó á fεera nǎn 6a yi, làa bǐo á le mún héraráa ho wǎhǔ á nǎn bǐa yǐnǎn 6a zúifùwa yi, à bán mún dǎn tà a Krista bǐo. 28 A 6a kará dá míana bǐn làa bǐa tà a Yeesu bǐo là 6a nǐ-kenínia.

15

Ba kèrètǐewa ya-díwá kúaa mín wán

1 Nùpua nùwǎ yǎn búí ló ho *Zudee yi á 6uara ho Antiosi yi, á 6ueé wee kǎrán bǐa tà a *Krista bǐo làa bǐo kǎ: «Mi yǐ dà máa fen ká mi yǐ kúiora làa bǐo mu bǐráa o *Mǎyǐize làndá yi.» 2 O o Poole là a Baanabaasi pǎ 6a bǐo, á wǎanía làa ba là mí sòobéε mu bǐo yǐ. Mu véení, á 6a le o Poole là a Baanabaasi, là ho Antiosi nùpua nùwǎ yǎn búí ko 6a va ho Zeruzalεemu, à vaa fεε ho tǔiá mu na a Krista tonkarowà là 6a kèrètǐewa ya-díwá yi. 3 A 6a kèrètǐewa kuure nǎn bǐo 6a màkóo wi yi le vεenǐ mu bǐo yi 6a yi. Ba kǎa ho Fenisii là ho *Samarǐi kǎna yi ká 6a à bío bǐo á bǐa yǐnǎn 6a *zúifùwa wó wó yèrémáa tàráa le Dónbeenǐ bǐo là mí dà-kéní kéní. A mu wó sí-wε-beenǐ bǐa búenbúen na tà a Krista bǐo cǎn. 4 Ba vaá đǎenǐi ho Zeruzalεemu yi á 6a wà van 6a kèrètǐewa cǎn á bán là 6a tonkarowà, là 6a ya-díwá, á bèénia 6a yi. A 6arén 6èn lá bǐo

6úen6úen na 6a wó lè le Dónbeenĩ pànká á fεera nɔn 6a yi. ⁵ Ká 6a *Farizíεwa kuure nùpua nùwá yεn 6úi na tà a *Krista bǐo á hǐnɔn bía: «Bia yínɔn 6a zúifùwa na tà a Krista bǐo ko 6a *kúio. O o Mɔyiize làndá bèró bǐo mún hení na 6a yi.»

⁶ A 6a tonkarowà lè 6a ya-díwá kúaa mín wán, à lońnáa le biónĩ mu yahó yi. ⁷ Ba kára mín míana. Bǐn món ó o Piεe lií hǐnɔn lá le biónĩ ò o bía nɔn 6a yi: «Wàn zàwa, mi zú le le Dónbeenĩ mɔn mi léra mi tǐahǔ mu míana à ĩ bue le bín-tente à na bǐa yínɔn 6a zúifùwa yi, bèra a na à 6a jí le, à tà le bǐo. ⁸ Le Dónbeenĩ zú bǐo wi 6a nùpua sǐa yi. Le nɔn mí Hácírí 6a yi làa bǐo warén yúráa le bǐo síi, à zéení le le tà 6a bǐo. ⁹ Le yí wó bǐo woon na wee zéení le warén làa ba wi mín jí ná yi. Le ceéra 6a sǐa, lé bǐo 6a tà le bǐo. ¹⁰ A léε webio nɔn á mi wáa wi à mi sèení 6a lè ho sèró na á wàn 6ùaaawa lè warén wa beεe á yí dàńna yí sò, á à khúaanáa le Dónbeenĩ jii yi? ¹¹ Bùεé dé. Bǐo warén kánía o Núhúso Yeesu sǎamu bǐo yi, lé bǐn 6arén bǐo mún wóráa.» ¹² A bǐa wi bǐn 6úen6úen wó tété. Bǐn món á 6a wee jí á Baanabaasi là a Poole cǔn. Ba wee bío mu yéréké bǐowa na wee zéení le Dónbeenĩ pànká na le wó lè 6a níni bǐa yínɔn 6a zúifùwa cǔn. ¹³ Bǐo á 6a bía wó, ó o Zaaki hǐnɔn lá le biónĩ ò o bía: «Wàn zàwa, mi jí bǐo á ĩ ì bío. ¹⁴ Bǐo le Dónbeenĩ tà lora bǐa yínɔn 6a zúifùwa bǐo hàrí mu jíhǔ 6úεení, á léraráa mu nǐpomu na bǐo sǎ le yi 6a tǐahǔ, ó o Simɔn* zéénia. ¹⁵ «Mu fò mín lè le *Dónbeenĩ jí-cúa fεerowà bióní, lé bǐo mu túara le Dónbeenĩ biónĩ vúahǔ yi kà síi:

* **15:14** Simɔn: Le lé o Piεe zúifùmu yèni na có nɔn wo yi. Ká diò 6a le Piεe dén lé o Yeesu có le.

16 O Núhũso bía: «Bũn mǎndén á ĩ ì bĩnĩ ì buen á buée so a *Daviide zĩi na lá tò. Le soni na fù á ĩ ì bĩnĩ ì hoonĩ, á le è fára á à dĩn.

17 Hón p̃ahũ so yi á 6a nùpua na ká búenbúen, lè hã kãna búenbúen na á ĩ von à hã bĩo sĩ miĩ á à cà a Núhũso.†

«Hĩa kà lé o Núhũso ni-cúa, yĩa nɔn á mu bĩowa mu 18 bĩo zũnnanáa hãánĩ.»

19 O Zaaki pá bĩnĩa bía: «Lé bũn nɔn á ĩ le mu sũaanĩ à bĩa yĩnɔn 6a zúifùwa na yèrèmaa bò le Dónbeenĩ yi à 6a yĩ seé. 20 Ká mi màhã wa túa 6a yi, à bĩo na 6a yi le 6a wé yĩ là le muĩnĩ taa, lé bĩo hã tun. A pa míten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí sĩwà yi. A yĩ là bùaa na yĩ fũaana taa. A yĩ dí cãni.‡

21 Hãánĩ bĩn ká 6a nùpua wee kàrán o Mɔyiize lãndá làa mín hã lórá lè mí dà-kénĩ kénĩ yi, à kàrán ho 6a zúifùwa kàránlò zĩnĩ yi hã *Sabaawa búenbúen zoñ.»

Ba kèrètɛwa na yĩnɔn 6a zúifùwa vũahũ bĩo

22 A 6a tonkarowà, lè 6a ya-díwá, lè 6a kèrètɛwa kuure wãanía tò le mí ì hueeka 6a búĩ mí t̃ahũ á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho Antiosi yi. A 6a hueekaa o Silaasi là a Zude na 6a wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nùwá ñun á bĩa tà a *Krista bĩo wee k̃nbi.

23 Bĩo kà lé bĩo túara ho vũahũ na 6a a 6ua á à varáa yi:

† 15:17 Milon Amɔosi vũahũ 9.11-12 ‡ 15:20 Milon Léró vũahũ (Exode) 34.15-16; Levii nùwá vũahũ (Lévitique) 18.6-23; 17.10-16

«Warén tonkarowà lè 6a kèrètɛwa ya-díwá wee tɛnɪ minén na lé wàn zàwa na yínɔ́n 6a *zúifùwa yi, bɪa ho Antiosi lóhó yi lè ho Siirii lè ho Silisii kána yi.

²⁴ Wa jí à 6a nùpua 6úi ló wa cón, ká warén nɔ́n yí tonkaa 6a, á 6ueé lùnkaa mi yilera lè mí bióní, á mi yí zǔ bío mi ì wé. ²⁵ Lé bǔn nɔ́n á wa wǎanía tò à wa le wa à hueeka 6a 6úi á à tonka mi cón. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na lé wàn bónlowà na wa wa làa sòobéé, ²⁶ bán na zàanía mí mukání wa Núhúso Yeesu *Krista tonló bío yi. ²⁷ Ó o Zude là a Silaasi lé bɪa wa wǎa tonkaa mi cón, à bán mítén 6uee wíoka fɛɛ bío túara ho vǔahú yi à na mia. ²⁸ Warén á tò mu wán á le Dónbeení Hácírí mún tà mu le wa máa nǐ sèró mi wán máa dà máa kǎí. Há làndáwá na bío henía nɔ́n mia na mi ko mi bè yi lé hɪa kà: ²⁹ Mi wé yí là le muiní taa. Mi yí dí cǎni. Mi yí là bùaa na yí fǔaana taa. Mi pa miten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐwà yi. Ká mi wee dàń pa miten bío bǔn 6úen6úen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ Bǔn món á 6a nɔ́n ho wǎhú bɪa 6a le mí ì tonka yi á 6a wǎ van ho Antiosi. Bío 6a vaá dǔn bǐn, á 6a von bɪa 6úen6úen na tà a Krista bío á kúaa mín wán, à 6a nɔ́n ho vǔahú mu 6a yi. ³¹ Bío 6a káránna ho, á 6a 6úen6úen zámakaa ho 6àn bióní na henía 6a sɪa bío yi. ³² Bío ó o Zude là a Silaasi hɪa lé 6a nɪ-cúa fɛɛrowà 6úi, á 6a kará bǐn míana lè mín zàwa kèrètɛwa, á henía 6a sɪa, à 6a wíoka yí ho pánká. ³³ Ba dá dóka mí yi ho Antiosi yi. Bǔn món á 6a dó 6a cǎawése, á bán le 6a bè wǎ-tente, à 6a día 6a á 6a

yèrèmaa van bĩa tonkaa 6a cón, ³⁴ [§] ³⁵ ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. A 6arén làa bĩa tà a Krista bĩo cèrèè 6úi wee kàrán 6a nùpua, á wee bue o Nùhúso biónĩ.

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

³⁶ Wizoonĩ bĩo yèn bũn món, ó o Poole bía non o Baanabaasi yi: «Wa bĩnĩ tề hã lórà 6úen6úen na wa buera le Dónbeenĩ biónĩ yi, à 6úekĩ wàn zàwa kèrètíewa à loń le 6a bĩo wó kaka.» ³⁷ O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zán na 6a le Maaki à bèráa. ³⁸ Ká a Poole màhã yĩ tà a féro, lé bĩo ó o bĩnĩa 6a món ho Pánfilii kòhũ yi, á yĩ bĩnĩa yĩ sá tonló làa ba.* ³⁹ Wãanĩ na here kera 6a pãahũ mu bĩo yi, fúaa 6a saawaa. O o Baanabaasi fó a Maaki á 6a lá ho won-beenĩ à 6a òon ho Siipere kòhũ. ⁴⁰ O o Poole wón 6èn léra a Silaasi. Sãni ò o lén, á 6àn zàwa kèrètíewa kàrafáa wo o Nùhúso yi. ⁴¹ O kãa ho Siirii lè ho Silisii kãna yi, á wee séení 6a kèrètíewa kuio à 6a sãdéro o Krista wíoka fárá tĩn.

16

O Poole fọ a Timotee á 6a bò mín

¹ Bũn món ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á ãĩn bĩn vannáa ho Lisitere lóhó. Nĩ 6úi na 6a le Timotee na tà a *Krista bĩo á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifù hĩnzoró na lé o kèrètíewa hãa á te mí za. Ká 6àn maá lé o *Kεεεki nĩ. ² Ba kèrètíewa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu lórà yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à 6a wé páaní bè mín.

---

§ 15:34 Le Dónbeenĩ biónĩ vónna 6úi yi á bĩo kà lé bĩo túara sã lè biónĩ mu nĩ: «Ká a Silaasi wón le mí ì kεení bĩn.» * 15:38 Mi loń Bè-wénia 13.13

O o le 6a kúii wo 6a *zuífùwa na wi bín bïo yi, lé bïo 6a búenbúen zū mu le 6àn maá lé o Kerεeki n̄ii. ⁴Hã lórã búenbúen na 6a wee kãa yi, á 6a wee bío bïo 6a tonkarowà lè 6a kèrètíewa ya-díwá wãanía tò wán ho Zeruzalεemu yi à na bïa tà a Krista bïo yi, ká 6a à bío na 6a yi le 6a wé bè mu yi. ⁵Ba kèrètíewa kuio wiokaa fárã ð̄n, á siadéró o Krista yi wi, á bïa tà a Krista mu bïo wee dé wán làa wizooní.

Le Dónbeenĩ le o Poole lén va ho Maseduana

⁶Le Dónbeenĩ Hácírí hò 6a le 6a yí vaá bue le Dónbeenĩ bionĩ ho Azii k̄hũ yi. A 6a kãa ho Firizii lè ho Kalasii kãna yi á wà. ⁷Bïo 6a vaá d̄n ho Mizii k̄hũ j̄ii á 6a le mí ì va ho Bitinii k̄hũ yi á à loĩ. Ká a Yeesu Hácírí màhá yí n̄n mu w̄hũ 6a yi. ⁸A 6a wãa kãa ho Mizii k̄hũ yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna ð̄nní. ⁹Ho t̄nãahũ á bïo búí zéenia m̄ten là a Poole. O m̄n ho Maseduana k̄hũ n̄pue búí ò o muina ð̄n á wee fio wo kã síi: «Buen ho Maseduana yi à 6uee séení w̄n.» ¹⁰Mí lahó yi á wa d̄enia wee cà bïo wa à wé wé á à varãa ho Maseduana, lé bïo wa wãa zū le lé b̄n á le Dónbeenĩ von w̄n le wa vaa bue mí b̄n-tente à na ho k̄hũ mu n̄pua yi.

Ho Filiipu yi, ó o hãa na 6a le Lidi tà a Nuhũso bïo

¹¹Wa zon ho won-beenĩ ho Torowaasi yi á t̄enna van ho Sam̄taraasi k̄hũ na mu j̄umu k̄nia yi. Mu 6àn tá na lée t̄n, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹²Lé b̄n á wa ð̄n yi vannãa ho Maseduana k̄hũ s̄n-kéní na bïo sã ho Oroomu yi 6àn ló-beenĩ na 6a le Filiipu. Ho Oroomusa c̄εε h̄ia kará ho lóhó mu yi. Hón lóhó so á wa wó wizooní bïo ȳn yi. ¹³Ho *Sabaa zon, á wa h̄in̄n ló ho donk̄iahũ á wà lion ho v̄hũ j̄ii, le j̄ún-sí á wa

lí yí 6a *zúifùwa fíoró lahó bín. Wa lí yú 6a háawa 6úí à 6a kúaa mín wán, á wa kará tà há láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba háawa mu ní-kéní 6a le Lidi. O wee lé ho Tiatire lóhó yi, á wee duan là há pònsò-muna na yáwá here. O wee kònbí le Dónbeení. O kará wee tántá mí jikònná wa bíoní yi, ó o Núhúso wó ó o wíokaa wee jí bío ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén là mí zii nùpua á 6a bátízera. Bún món ó o bía bío kà á vonnáa wén: «Ká mi wee leéka le í tà a Núhúso yi bío bon, à mi 6uee làa í zii.» O o òn lan wén fúuu á wa tà van.

Bío wó ho Filiipu kàsó zii yi

¹⁶ Wizonle 6úí, ká wà wee va ho fíoró lahó yi, á ton-sá háa 6úí na lé o tiaháníi 6ueé sá wa yahó. O wee yí wá rí cèrèè ho tìnló mu bío yi à na mí júnása yi. ¹⁷ O bò warén là a Poole món, á wee bío pònpón kà síi: «Ba nùpua na kà lé le Dónbeení na dà mu bío 6úen6úen wán ton-sáwá. Ho wòhú na wee kání 6a nùpua lé hón bío 6a wee bue à na mia.» ¹⁸ Wizoní cèrèè yi ká lé bún ó o háa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cá cá, á yèrèmaa bía nòn o cíná na ó o wee sáráa yi: «Le í bío mu na foñ: O Yeesu yèni pànká yi, à ù lén día a háa mu lòn bío.» Mí lahó yi ó o cíná dèenía wà día a háa. ¹⁹ Bío ó o háa mu júnása mən à bío ó o lá wee yí na 6a yi á júhú wáa 6ó, á 6a wíira a Poole là a Silaasi vannáa ho pànká 6ànsowà cón 6a zàamáa fèminló lahó yi. ²⁰ Ba 6uan 6a vannáa bán na lé ho *Oroomusa túiá fèerowà cón, à 6a bía: «Ba nùpua na kà òn wee kánká wa lóhó. Barén lé 6a *zúifùwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á 6a màhá wee kàrán là mu bè-wénia 6úí na wa làndá le wa yí wé.» ²² A 6a zàamáa

mún sĩa cã a Poole là a Silaasi yi. A 6a tũíá fεerowà le 6a ten 6a sĩa, à 6a le 6a ha 6a là hã finfoóní. ²³ Bïo 6a han 6a vó, á 6a kúaa 6a ho kàsó yi, à 6a henía mu nɔn o paro yi le o pa 6a yi sese. ²⁴ Bïo ó o paro ná bún kà síi, ó o guan 6a zoó kúaa ho kàsó zii fikòhũ, á kúaa hã sùrukùwa 6a zení yi.

²⁵ Bïo ho tá wà vaá sanká à màní, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká 6a à khòoní le Dónbeení. A 6a kàsósa na ká wee jí 6a cón. ²⁶ Yïo 6ueé tí à ho tá zà là mí sòobéε, á dèkíó ho kàsó zii. Hã wonna búenbúen dèenía hénkaa, á 6a kàsósa búenbúen zúakùaríwà feera. ²⁷ O o paro sĩa. Bïo ó o mɔn à ho kàsó zii zũariní hénkaa, ó o wee leéka le 6a kàsósa búenbúen lùwa, ó o dò mí khà-tóní le mí ì búe là míten. ²⁸ O o Poole wãamaa pónpón o wán: «Yí yáa ũten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹ O o paro le 6a 6uen là mu khoomu. A 6a guan mu buararáa ó o fó o o bánbáa vaá zon le zĩ-za yi ká a wee zà lé le záníi, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ Bún món ó o fó 6a lóráa ò o tũara 6a yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ì ko à ì wé à fennáa?» ³¹ A bán bía nɔn wo yi: «Tà a Núhũso Yeesu bïo, á ũnén là ũ zii nùpua á à fen.» ³² A 6a bía a Núhũso bïo nɔn orén là a zii nùpua búenbúen yi. ³³ Ho tĩnàahũ mu yi, ho pãahũ dà-kéní kéní mu yi, ó o ñii fó 6a vaá seera dokuaa. O orén là mí zii nùpua búenbúen á 6a dèenía bátízera. ³⁴ Bún món ó o fó a Poole là a Silaasi yòoraráa mí zii, á yòó nɔn mu bè-dínii 6a yi. O ñii mu là mí zii nùpua búenbúen sĩa wan, lé bïo 6a tà le Dónbeení bïo.

³⁵ Bïo ho tá tɔn, á ho Oroomu tũíá fεerowà tonkaa 6a nùpua le 6a vaa bío le yia wee pa ho kàsó zii yi à kúia 6a nùpua mu le 6a lén. ³⁶ O o paro 6ueé bía mu

nɔn o Poole yi kà síi: «Ba tũíá fɛɛrowà á nɔn le jii le 6a kúia mia. Mi wáa dà a lé á à lén làa héérà»³⁷ Ká a Poole màhã bíá nɔn bíá 6a tonkaa yi: «Warén na bío sã ho Oroomu yi á 6a han 6a zãamãa yĩo yi à 6a yí cítío wɛn làa bío mu lá ko mu wérãa, á buan wɛn vaá kúaa ho kàsó yi. A 6a wáa ðĩn ðĩn le mí ì kúia wɛn ká mu sã máa jí. Bũn lée bío na yí dà máa wé. Mi vaa bío le 6arén mítɛn buen 6uee kúia wɛn.»³⁸ A bán bĩnía vaá bíá mu nɔn ho Oroomu tũíá fɛɛrowà yi. Bío 6a jí le o Poole là a Silaasi á bío sã ho Oroomu yi, á 6a zónkaa.³⁹ A 6a wáa 6uara 6ueé bíá nɔn 6a yi le mí wó khon. Bũn món á 6a kúaarã 6a, à 6a yankaa 6a le 6a lé ho lóhó yi à lén.⁴⁰ Bío ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á 6a wà van o Lidi zĩi. Ba mɔnka mín zàwa kèrètɛewa wán, á henía 6a sĩa. Bũn món á 6a wà.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹ O Poole là a Silaasi ló lè ho Anfipoliisi lè ho Apolonii lórã yi á vaá ðãnnãa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á 6a *zũífùwa kàránló zĩi wi yi. ² O o Poole wà van bĩn làa bío ó o lá wee wé wérãa mu. Orén lè 6a nùpua na bĩn wãanía le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ bionĩ wán hã *Sabaawa bío tĩn na sã mín yi. ³ O wee zéení hã bionĩ mu yara làa ba, le mu túara ho vũahũ mu yi le yĩa le Dónbeenĩ mɔn léra ko ò o lò be, à hí, à vèe. O wee bío na 6a yi: «O Yeesu mu na á ã wee bío bío làa mia, wón lé *Yia le Dónbeenĩ mɔn léra.» ⁴ Ba nùwã yɛn 6úí tà mu yi, á lééra là a Poole là a Silaasi. Ho *Kerɛɛsisa cèrèe na wee kãmbi le Dónbeenĩ á mún tà 6a bío á wee bè làa ba, lè 6a hãawa cèrèe 6úí na níní se mún. ⁵ Ká 6a zũífùwa á le yandee màhã sú mu bío yi. A 6a

hĩnɔn cɔnkaa ɓa nĩ-kora nùwã yen ɓúi hã ɓonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra ɓa zãamãa séenía, á kánkãa lè ho lóhó d̄nía. ɓa fira van o Zasɔn zii á wà vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à lérãa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ A ɓio ɓa zoó khon ɓa yi, á ɓa fó a Zasɔn làa ɓia tà a *Krista ɓio nùwã yen ɓúi á lórãa ho lóhó tũíá fεerowà c̄sn, à ɓa wee ɓio p̄np̄n̄: «Ba nùpua na kà héera kánkãa ɓa nùpua hã lùa ɓúenɓúen yi lè mí kàránló. ɓa mún wãa ɓueé d̄sn hen, ⁷ ó o Zasɔn tà á ɓa làara a wán. ɓa ɓúenɓúen yí máa tà bè ɓa bá-zàwa b̄εε Sezaare làndá yi. ɓa le b̄εε ɓúi wi á yèni ɓa le Yeesu.» ⁸ Hã ɓioní mu á c̄fina ɓa zãamãa lè ho lóhó tũíá fεerowà sía. ⁹ O Zasɔn làa ɓia tà a Krista ɓio á sàánía le wári na ɓa ko ɓa sàání á ɓa día ɓa.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hiiní, á ɓa kèrèt̄ɛwa na ɓin d̄enía le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. ɓio ɓa vaá d̄sn ɓin á ɓa wà van ɓa zúifùwa kàránló zii yi. ¹¹ Ba zúifùwa na ɓa vaá yú ɓin á wee tà hén mí yiwa á po ɓia ho Tesaloniiki lóhó yi. ɓa tà ná le Dónbeení ɓioní sese. Làa wizooní ká ɓa wee kàrán le Dónbeení ɓioní sese, à loñ le ɓio ó o Poole wee ɓio so bon le. ¹² ɓia tà a Krista ɓio ɓa t̄hãũ á boo. Ho Kεεεsisa t̄hãũ, á ɓa hãawa na níní se c̄èr̄εε lè ɓa báawa c̄èr̄εε á mún tà a Nùhũso ɓio. ¹³ Ká ɓio ho Tesaloniiki zúifùwa ná ò o Poole wee bue le Dónbeení ɓioní ho Beeree yi, á ɓa wà ɓuara ɓin á t̄in ɓueé kánkãa hón lóhó so nùpua, á lùnkãa ɓa yilera. ¹⁴ A ɓa kèrèt̄ɛwa d̄enía le o Poole hiñí lén à dé mí yahó lè mu yámú numu c̄sn. O o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ ɓia bò là a Poole á l̄enía wo fúuu fúaa ho Atεεna lóhó. ɓio ɓa le mí ì ɓiní á à va ho Beeree, ó o Poole háanía ɓa le ɓa vaa

bíó le o Silaasi là a Timotee bánbá na mí món buen fùafùà.

O Poole ni-cúa na ó o fɛera ho Atɛna yi

¹⁶ Páahũ na ó o Poole wi ho Atɛna yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o món à ho lóhó mu sú là hã dofi-kansiwà, á mu wee vá a yi. ¹⁷ O wee wãaní là ɓa *zúifùwa làa ɓia yínɔ́ ɓa *zúifùwa na wee ɓuaaní le Dónbeenĩ na ó o wee yí ɓa kàránló zii yi. Làa wizooní ká a wee wãaní là ɓa nùpua na ó o wee yí ɓa fémínló lahó yi. ¹⁸ Ba Epikuríɛwa* là ɓa Sitoyisíɛwa† nùwã yɛn mún wee ɓuee wãaní làa wo. Ba ɓúi wee tùaka mín yi kà síi: «O dân bíoro mu, lée webio ó o yàá ðĩn wee bío kà.» Ba ɓúi bán ɓèn le: «Mu ka lòn dofi-vio bío ó o wee ɓue.» Ba wee bío ɓĩn lé ɓío ó o Poole wee bío o Yeesu bío, là ho vèeró bío.

¹⁹ A ɓa ɓuan wo vannáa ho lóhó tũíá fɛerowà cǎn, à ɓa ɓía nɔn wo yi: «Mu bè-finle na á ù wee kàrán là ɓa nùpua á fo dà a zéení yahó làa wɛn le? ²⁰ ɓío wa wee jí kà lée bè-fla wa cǎn, á wa wi à wa zũn mu kúará.» ²¹ A ɓío ho Atɛnasa ɓúenɓúen là mí kàyáwá ɓèn wa là mí sòobéɛ lé mu bè-fla na wee wé ɓàn jíló là mu láakáwá tàró.

²² O o Poole wáa líi hĩnɔn yòó ðĩn ho lóhó tũíá fɛerowà yahó ò o ɓía: «Atɛnasa, í món mu le hã dofiina ɓuaaníló ɓío ɓèntĩn wi mia làa sòobéɛ. ²³ Lé

---

* **17:18** Epikuríɛwa: Ba lé ho Kerɛsi kǎhũ bè-zũrílo ɓúi na lé o Epikuure ni-kenínia. Ba wee cá ɓío ɓa a wé ká le lònbee máa yí ɓa. Ba wee leéka le ho ðmíjǎ ɓío ɓúenɓúen lé ho wé fèráa mín.

† **17:18** Sitoyisíɛwa: Ba lé ho Kerɛsi kǎhũ bè-zũrílo ɓúi na ɓa le Zenɔn nĩ-kenínia. Ba wi ɓa zũn ɓío ho ðmíjǎ ɓiowa wee wéráa, á wi ɓa yí le sí-heɓúee à sánsá le lònbee là mí sífwa ɓúenɓúen.

bïo á ĩ héekaa mi lóhó yi á mən mu bïowa na mi sonka mi doflina òuaaníló bïo yi. 1 yáá pá mən le muinĩ yeeníi lahó búii à bïo kà lé bïo túara le wán: «Dofliní na á nùpue yí zū.» Awa! A bïo mi wee òuaaní ká mi yí zū mu, lé bűn á ĩnén òuara wà òueé zéení làa mia. ²⁴ Le Dónbeenĩ na léra ho ðimíjá lé mu bïowa na wi ho yi óúenóúen, na lé ho wáayi le ho tá Núhúso, á yí máa zoo keení hã zíní na óa nùpua wee so mítén na le yi. ²⁵ Le màkóo mía à nùpue wé bïo búii na le yi. Lerén lé ðio wee na le mukānĩ óa nùpua yi, le mu bïo óúenóúen. ²⁶ Le ðin o nùpue nĩ-kéní wán á léraráa hã síiwà nùpua óúenóúen héera bàráka ho tá wán, á wáana óa kãna sũaa, á fũaana hã pònna jiní ðnía. ²⁷ Le Dónbeenĩ wó kà síi bèra a na à óa nùpua cànka le. Hārí ká óa wee héé víná càráa le, jún-sí óa à yí le. Túiá poni, le Dónbeenĩ yí khèra le wa nĩ-kéní kéní. ²⁸ «Lé bïo wa mukānĩ ló lerén lé ðio níi yi. Lé lerén nən wa wee ðān varákaráa.» Mi len-béwá búii yáá mún bíia mu wéréwéré kà síi: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ A bïo wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa tée le Dónbeenĩ làa sánú tàá wárí tàá huua kansiwà huúu, bűn na óa nùpua kará lon mí yiwa á wó mítén. ³⁰ Hã pònna na óa nùpua fù yí zū mu bïo yi, bűn le Dónbeenĩ wáa yí máa loń yi ho zuia. Bïo kà wán á óa nùpua óúenóúen lé bíia le wee ve hã lùà óúenóúen yi, le óa yèrémá mí yilera le mí wárá. ³¹ Wizonle ðà-kéní búii lé ðio le Dónbeenĩ bàrá, ò o nùpue na le léra à cítí ho ðimíjá óúenóúen le ho térénló. Le vèenia o nùpue mu, à zéení le óa nùpua le orén lé yĩa le léra ò o fi le cítii mu.» ³² Bïo óa já ò o Poole wee bío ho vèeró bïo, á óa búii wee yáa mí jiní yi na a yi. Ba búii óèn wee bío: «À ũ bíoní mu

níló á wa à pa làa pòn-veere.» ³³ Lé bǔn wán ó o Poole bèn wà ò o díá 6a. ³⁴ Ká 6a nùwǎ yen búii bán pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bǐo. O búii lé 6a túiá fεerowà nǐ-kéní na 6a le Denii, là a háa búii na 6a le Damariisi, à pá bǐnǐ séení 6a búii.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bǔn món ó o Poole ló ho Atεena yi á van ho Korente* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifù nǐ búii na 6a le Akilaasi bǐn. O nǐ mu ton ho kǔhǔ na 6a le Pǔn yi. Orén lè mín háa Pirisiye ló ho Italii kǔhǔ yi á 6uara ho Korente yi yí míana, lé bǐo ho *Oroomu bá-zàwa béε Koloode nǎn le nǐi le 6a *zúifùwa búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. O o Poole wà van 6a cǔn. ³ A bǐo ó orén làa ba tonló lée dà-kéní, á 6a wǎa páanía kará wee bǐ há sǔnna na wee tá lè há bùkúwá. ⁴ Há *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bíonǐ 6a zúifùwa kàránló zǐi yi, á wee cà ò o bío búe 6a zúifùwa lè ho *Kεεεsisá núná.

⁵ Bǐo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi 6ueé dǎn, ó o Poole yahó wǎa sǎ le Dónbeenǐ bǐo zéeníló mí dòn, á wee bío mu wéréwéré na 6a zúifùwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenǐ mǎn léra. ⁶ Ká 6a zúifùwa mu màhá pá a bǐo à 6a wee là a, ó o Poole pùrúnna mí sǐ-zǐnia khǔnkhǔnǐ kúaa 6a wán† ò o bíá nǎn 6a yi: «Hen ká mi vǔnun, se mu lé minén mi bεere á mu ló yi. Nùpue máa tùa mi

* **18:1** Korente: Ho lé ho Akayii kǔhǔ ló-beení. O Poole páahǔ ká ho nǐpomu boo làa sòobéε. Ho yèni háa wee lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐwà na wee wé ho yi bǐo yi. † **18:6** Mi lorí Matiye vǔahǔ 10.14

bïo làa mi. Bïo kà wán á ï wáa à va bïa yínǎn̄ 6a zúifùwa cǎn.»

⁷ O o ló bïn á wà van n̄i búi na 6a le Titiyuusi Zusituusi cǎn. O n̄i mu wee k̄nbi le Dónbeen̄i, á z̄i wi 6a zúifùwa kàránlò z̄i n̄is̄án̄i. ⁸ Ba zúifùwa kàránlò z̄i n̄uh̄uso na 6a le Kirisipuusi lè mí z̄i n̄upua búenbúen á tà a N̄uh̄uso bïo. A ho Kor̄entesa cèrèè na ná a Poole bióni á mún tà a N̄uh̄uso bïo á 6a bátízera.

⁹ Ho t̄inàah̄ búi yi, ó o N̄uh̄uso zéenia m̄iten là a Poole, á bía n̄on wo yi: «Yí z̄ón bïo búi. Yí wé tété, wé bío ká ũ wà. ¹⁰ Inén wi làa fo á n̄upue na dà a s̄ansá fo á à b̄ooni yi wón m̄ia, lé bïo 6a n̄upua na bïo s̄a m̄i á boo ho lóhó na ká yi.» ¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sank̄a ho Kor̄ente yi, á kàrána 6a n̄upua bïn lè le Dónbeen̄i bïo.

¹² Bïn m̄ón á ho Oroomu n̄i Kaliyon á 6a bàrá ho Akayii k̄h̄h̄ n̄uh̄ wán. Lé bïn p̄ah̄ á 6a zúifùwa lò a Poole wán. Ba w̄ira a b̄uan vannáa le cítii f̄in̄i, ¹³ à 6a wee bío: «Bïo ó o n̄i na kà le 6a n̄upua wé b̄uaanínáa le Dónbeen̄i á wi mí d̄on làa bïo á wa làndá le mu wéráa.» ¹⁴ Bïo ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o n̄i ò o wee bío lè 6a zúifùwa: «Minén zúifùwa, mu lá lée wékhe búi na b̄uaa tàá bè-vio búi na wa làndá hò á ï lá à tà á à n̄i mí cǎn làa bïo mu lá ko mu wéráa. ¹⁵ Ká bïo mu lé h̄a bióni, lè h̄a yènnáa, lè mí kùrú làndá bïo, á lé minén m̄iten ko à mi loñ mu yahó yi. Inén m̄aa f̄i h̄n̄ t̄iáwà so sii b̄an cítii.» ¹⁶ O o le 6a lén. ¹⁷ A 6a búenbúen wáa w̄ira a Sositeena na lé 6a kàránlò z̄i n̄uh̄uso á wee ha le cítii f̄in̄i. O o Kaliyon cèkè ò o yí dó mí n̄i 6a yi.

O Poole b̄inia van ho Antiosi

18 O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korente yi. Bũn món ó o díá mín zàwa kèrètíewa ò o wà van ho Sánkeree lóhó wonna dinní. Sáni ò o zo ho won-beení ó o nɔn mí nùhù á ɓa ɓera, lé bío ó o lá dó mí nii nɔn le Dónbeení yi bío ɓúi dání yi.† O orén là a Pirisiiye lè mín báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siirii kòhú. 19-21 Bío ɓa vaá dɔn ho Efɛze yi, ó o Poole wà van ɓa *zúifùwa kàránló zii yi, á vaá zoó wee wáaní làa ba. Ba fióra a le o cāaka cūayen, ó o yí tà. O o bía bío kà nɔn ɓa yi á wà díarāa ɓa: «Ká le Dónbeení tà á ì va ká ì ì bínì ì ɓuen mi cín.» O o Poole zon ho won-beení ho Efɛze yi á wà ò o díá a Pirisiiye là a Akilaasi. 22 Bío ɓa vaá dɔn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalɛmu, á vaá tɛnía ɓa kèrètíewa kuure yi. Bũn món ó o wà van ho Antiosi. 23 O cāakaa yú bín á bò yi wàráa. O káa ho Kalasii lè ho Firizii kána yi, á wee hení ɓa kèrètíewa ɓúenɓúen sia le Dónbeení bío yi.

O Apoloosi van ho Efɛze lè ho Korente

24 Zúifù ɓúi na ɓa le Apoloosi á ɓuara ho Efɛze yi. O wee lé ho Alekisāndiri lóhó yi. O lé o nùpue na zū hā bioní. O mún zū le Dónbeení bioní vūahú bioní làa sòobéé. 25 Ba kàránna a là a Nùhúso wòhú bío. O nɔn míten á wee bue ká a zéení bío ó o Yeesu bío wórāa binbirì à na ɓa nùpua yi. Ho *bátéèmu bío dání yi, ó o Zān bátéèmu bío na ɓa kàránna làa wo lé bũn mí dòn ó o zū. 26 O wee bío ɓa *zúifùwa kàránló zii yi ká a poní séra. Bío ó o Pirisiiye là a Akilaasi jí a bioní, á ɓa fó a, á wíokaa zéení le

† 18:18 Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 6.1-21. Ba zúifùwa cín ká yía fù wé dó mí nii le mí ì wé bío ɓúi á à na le Dónbeení yi, à ɓànsò nùhú à foohú máa bínì bè wán. Ká ho pāahú na ó o wee leéka bío á nii sú, ò o màhā ɓe mí nùhú.

Dónbeenĩ wǎhũ bio binbirĩ á nǎn wo yi. ²⁷ Bĩn mǎn ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii kǎhũ, á ǎn zàwa kèrètíewa henía o sǐi mu bǐo yi. Ba yáá túara ho vǎahũ tonía nǎn bǐa tà a *Krista bǐo na wi ho kǎhũ mu yi, le ká a Apoloosi mu vaá dǎn ǎa, à ǎa ǎua a sese. Bǐo ó o vaá dǎn bĩn á le Dónbeenĩ sǎamu wó ó o séenía bǐa tà a Krista bǐo làa sòobéé. ²⁸ O ñi-cúa na ó o wee lá búenbúen á ǎa zúifúwa yí máa dǎn bǐo bǐo búii dǎn yi. O wee ðĩn le Dónbeenĩ bíonĩ vǎahũ bíoní wán à zéenináa mu wéréwéré na ǎa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ mǎn léra.

19

O Poole van ho Efεze

¹ Pǎahũ na ó o Apoloosi wi ho Korente yi, ó o Poole lá ho wǎhũ na ló hǎ búaa yi á van ho Efεze. Kèrètíewa nùwǎ yēn búii ó o vaá yú bĩn, ² ó o túara ǎa yi: «Pǎahũ na mi tà a *Krista bǐo á mi so yú le Dónbeenĩ Hácírí le?» A ǎa bíá nǎn wo yi: «Wa yáá ðĩn yí ná Dónbeenĩ Hácírí bǐo yí mǎn.» ³ Ó o Poole bĩnía túara ǎa yi: «Ó, o, á lé ho *bátéèmu yén á mi yú?» A ǎa bíá: «Lé o Zǎn bátéèmu.» ⁴ Ó o Poole wǎa bíá: «O Zǎn hǐa wee bátízé bǐa wee tà yèrémá mí yilera lè mí wárá, á wee bío là a *Isirayεele ñipomu le ǎa tà yǐa wà a buen orén mǎn bǐo, o Yeesu.»

⁵ Bǐo ǎa ná hǎn bíoní so wó, á ǎa tà ó o bátízera ǎa o Núhũso Yeesu yèni yi. ⁶ Ó o Poole bò mí níní ǎa wán, á le Dónbeenĩ Hácírí lion ǎa wán. A ǎa wee bío hǎ sǐi-viò bíoní, á wee fεε le Dónbeenĩ ñi-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí píru ñun sǐi.

⁸ O Poole yí máa khí ǎa zúifúwa kǎránló zǐi yi. Piina bǐo tĩn ká lé bĩn ó o wee búee bío yi ká a ponĩ séra. O wee bue le *Dónbeenĩ béenĩ bǐo, á

wee cà à bĩa wee jí a cǎn à tà mu yi. ⁹ Ká 6a búí màhá tun mí yiwa, á pǎ le mí máa tà a Yeesu bǐo, á wee zùarńka a Nùhũso wǎhũ yi 6a zǎamáa yǐo yi. O o Poole fó bĩa tà a Krista bǐo á wàráa ò o díá 6a. Làa wizooní búenbúen ká a wee 6uee wǎaní lè 6a nùpua o Tiranuusi kàranló zǐi yi. ¹⁰ O wó mu á dǎn há lúluio bǐo ɲun. Lé bǔn nɔn á 6a zúifùwa làa bĩa yínɔn 6a zúifùwa na wi ho Azii kǎhũ yi búenbúen á ɲánáa o Nùhũso bǐo.

O Sevaa zàwa nùwǎ hẹ̀ɲun bǐo

¹¹ Le Dónbeení wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole nǐi. ¹² Hàrí há sǐ-zǐnia lè há nín-keníwà na dǎn o Poole sǎnía á 6a wee bè 6a vǎnvarowà wán à 6a wa, á 6a cǐnáwa lé bĩa 6a wi yi. ¹³ *Zúifùwa nùwǎ yɛn búí na wee hée léka há lùà yi à ɲa 6a cǐnáwa lén bĩa 6a wi yi, á mún le mí ìwé è loń ká mí dà a ɲa 6a là a Yeesu yèni pànká. Ba wee bío lè 6a cǐnáwa ká sii: «Mí lé là a Yeesu yèni pànká, yǎa ó o Poole wee bue bǐo.» ¹⁴ Bĩa wee wé mu lé o zúifù nǐi na 6a le Sevaa na lé 6a yankarowà ɲùhũso beení zàwa nùwǎ hẹ̀ɲun. ¹⁵ Ká a cǐná màhá bĩa nɔn 6a yi: «O Yeesu á ì zǔ, á mún zǔ a Poole. Ká minén bèn lé 6a yén?» ¹⁶ O o nǐi na ó o cǐná wi yi á zon 6a wán, á dǎnna 6a, á han lè mí sòobéé bóoníkaa yi á 6a lùwa ló le zǐi yi mí kǎamáa. ¹⁷ Ho Efɛɛze zúifùwa làa bĩa yínɔn 6a zúifùwa búenbúen ɲá bǐo wó, á 6a búenbúen zǎna, á wíokaa wee kǎnbi o Nùhũso Yeesu yèni. ¹⁸ Bĩa tà a *Krista bǐo cèrɛɛ búí wee 6uee bío à zéeni bǐo 6a wó ká mu yí se wéréwéré 6a zǎamáa yǐo yi. ¹⁹ Mu nín-símú wérowà cèrɛɛ á buan mí vǎnna á 6ueé cǐna 6a nùpua búenbúen

yahó. Ba càtío hã vōnna mu yàamu, á mu yú wén-hãani* muaaseé búará-ḡun làa píru. ²⁰ Lé kà sii ó o Núhũso bióni wee βεν fèráa hã lùu ká le wà. Le bân pànká á 6a nùpua wee mi.

O Demetiriyuusi bioní na ó o kánkáa ho Efεeze yi

²¹ Ká bñn bñowa so búenbúen wó khíina, ó o Poole le mí ì kãa ho Maseduana lè ho Akayii kãna yi á à va ho Zeruzalem. O wee bío bío kà mí yi: «Hen ká í vaá dñn bñn, á ï mún ko à ï dã ho *Oroomu.» ²² Ó o tonkaa o Timotee là a Erasiite na làa wo wee séení mín le 6a va ho Maseduana, ò orén mí βερε wón kará dóka mí yi ho Azii kōhũ yi.

²³ Mu pãahũ ò o Núhũso wōhũ bío á kánkáa 6a nùpua dàkhíina ho Efεeze yi. ²⁴ O donkhue-sĩ-pà búii na 6a le Demetiriyuusi á hĩa wi ho Efεeze yi. Orén lé yĩa wee pà a dofiní hã-nñi Aatemiisi† zĩ-beeni bân bè-zàwa lè le wén-hãani. Bĩa wee sá a cón á wee yí le wári na boo mu bío yi. ²⁵ Wizonle búii ó o nñi mu von mí ton-sáwá làa bĩa làa ba tonló le mí ì wé dà-kéní á kúaa mín wán, ò o bĩa nñn 6a yi: «Minén nùpua mu, mi zũ mu kénkén le lé ho tonló na kà bío yi á wa níi bío wee dérãa wán. ²⁶ Háya! O o nñi mu na 6a le Poole bío na ó o wee wé á mi wee mi, á wee jí. O wee bío le hã dofi-kansiwà na 6a nùpua wó mítén á yínōñ dofiina. A

* **19:19** Wén-hōnló: Hón pãahũ so yi, ká le wén-hōnló dà-kéní lé o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámú sãání. † **19:24** Aatemiisi: O lé le dofiní hã-nñi búii. Ho Efεeze yi, á 6a wee bío le orén lé yĩa á ho tá lè mí bío búenbúen sã yi. Orén lé yĩa 6a wee wé flo yi à búerãa ho dñnló, à sánii mún ḡinnáa. Ba zĩ-beeni na 6a hĩa son o dofiní hã-nñi mu bío yi bân síwà hĩa yí boo mu pãahũ.

6a nùpua cèrèè tà a bïo ho Efèeze yi. Hàrí ho Azii kǎhǔ nùpua ó o vó ká cínú. ²⁷ Mu wà làa bǔn, á wa tonló yèni á à yáa. Mu yínǎn bǔn mí dòn. Wa dofíní há-nǐ Aatemiisi zǐ-beenǐ na 6a son nǎn wo yi á bïo jǔhǔ mún máa kéń. Orén mí bèere á bïo mún máa bǐnǐ máa wé here 6a nùpua yi. Wón na á ho Azii kǎhǔsa lè ho dímǐná nùpua búenbúen wee búaaní.» ²⁸ Bïo 6a jǎ há bióní mu, á 6a sǐa câ, á wee wǎamaka ká 6a a bío: «Ho Efèezesa Aatemiisi lée dofíní há-beenǐ!»

²⁹ Ho lóhó nùpua búenbúen kánkáa. Ho Maseduana kǎhǔ nùpua nùwǎ jǔn búí na là a Poole lá wee bè mín va há khúio, á 6a wǐikaa á búunia bò yi buararáa le wǎanǐ la-beenǐ yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰ O Poole lá wi ò o va a zoo dǐn 6a nùpua yahó, ká 6a kèrètíewa hò a. ³¹ Ho pǎnká tonsáwá búí na wi ho Azii kǎhǔ yi na lé o Poole mu bǎn bǎnlowà le 6a bío na a yi le o wé mí sǎbéré ò o yí va bǐn. ³² Hón pǎahǔ so yi, à 6a zǎamáa yí máa jí mín yi. Ba wee héé bío mín júná yi fúaa 6a cèrèè búí yàá wǎa yí zǔ mí kúeemínwánló jǔhǔ. ³³ Ba zúifùwa jǎana a nùpue búí na 6a le Alekisǎndere á lée dǐnǐa 6a nùpua yahó. A 6a búí ló 6a tǎahǔ á zéeniá bïo ó o ko ò o bío na 6a zǎamáa yi. O o Alekisǎndere wǎa hónǐa mí níi dá 6a zǎamáa yi le 6a wé tété, ò o wi ò o lá le biónǐ 6a zǎamáa yahó ká a zéeni le orén lè mín zàwa á níni mǐa mu yi. ³⁴ Ká bïo 6a nùpua zǔna mu le o lé o zúifù, á mu bïo dà-kénǐ na kà lé bïo á 6a búenbúen páanǐa wee wǎama á yú há léèrèwa bïo jǔn sǐi: «Ho Efèezesa Aatemiisi lée dofíní há-beenǐ!» ³⁵ Mu véeni, á ho lóhó pǎnká tonsá wǎn-túaro beenǐ lé yǐa dàǐna bía lè 6a zǎamáa á 6a wó tété, ò o bía nǎn 6a yi:

«Efezeses, 6a nùpua búenbúen zū le ho Efeze lóhó lé hĩa pan wa dofiní há-nĩ Aatemiisi zĩ-beeni yi, á pan o bán kansi na ló ho wáayi lion yi. ³⁶ Nùpue yí dà máa kán mu. Ee ká mi máhã ko à mi wé wayi, ò o búii hĩa yí wé bĩo ká bánso á yí lon mí yi. ³⁷ Ba nùpua na kà á mi búan búararáa hen à 6a nòn yí yáara bĩo búii wa dofiní há-nĩ zĩ, á mún yí bía yí khon yí nòn wo yi. ³⁸ Hen ká a Demetiriyuusi lè mí ton-sáwá le o búii wó khon làa mí, á le cítii fló wizonle wi, á bĩa wee fi le mún wi. Le 6a va bán cón. ³⁹ Ká bionĩ pá bĩnía wi mi cón bĩo búii dání yi, á bĩa wee kúee mín wán à loń ho làndá bĩo, á dà à loń mu yahó yi. ⁴⁰ Wa yí wó sese, á 6a hĩa bĩo le lé warén wee káani 6a nùpua bĩo wó ho zuia ká bĩo yi. Lé bĩo ho kúeemínwánló na kà á nũhũ mía máa zéeni.» Bĩo ó o bía hĩn bionĩ so wó, ó o le 6a zãamãa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Keressi

¹ Bĩo mu bĩo na lá wee kánká ho lóhó yódó khĩna, ó o Poole von bĩa tà a *Krista bĩo kúaa mín wán, á henía 6a sĩa. Bũn món ó o dó 6a cáawése ò o wà nòn ho Maseduana. ² O kãa hón kõhũ so yí á bía bĩo cèrèe á heníanáa bĩa tà a Krista bĩo sĩa, ò o ló bĩn wà van ho *Keressi kõhũ. ³ O kará bĩn á dõn hã pĩna bĩo tĩn. Bũn món ó o wi ò o lá ho won-beeni à va ho Siirii kõhũ yi. Lé hón pãahũ so yí á 6a bía nòn wo yi le 6a *zúifùwa lò a wán. O o díá ò o yèrémãa kãa ho Maseduana. ⁴ Bĩa lèenía wo lé o Beeree nĩ Sopateere na lé o Piruusi za, là a Arisitaaki, là a Sekũnduusi na páania wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Deebe nĩ Kayuusi, là a Timotee. A séení ho Azii

kōhūsa Tisiiki, là a Torofimū. ⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶ Warén bán lá ho won-beení ho Filiipu yi ho *búurú na á na-fini yí dó yi sánú díró món á wó hā wizooní bïo hònú á bò yi vaá dōnnáa. Būn món á wa vaá yú 6a ho Torowaasi yi. Lée yàwá nūhū dà-kéní á wa wó bīn.

Bïo wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tibirí zon ká le wii wà líí zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búurú* á à là. A bïo ó o Poole lée sīn á à lén, ó o tà hā láakáwá lè 6a nūpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé hā nónwíora bïo nūn ní yi á wa yòó kúaa mín wán yi. Hā fīntēena cèrèè á 6a zánía bīn. ⁹ Yàronza fēè búí na 6a le Etiisi á kará le bonkēē jii. Bïo ó o Poole wee bïo ká a wà fēēē, á mu dāmu 6ó a yàronza fēē mu. O o yòó kùera hā nónwíora bïo nūn ní yi, á líí lùwá. A 6a le mí 6ueé hoonía a ò o húrun. ¹⁰ O o Poole yòó lion, á líí bánbáa vaá lá a guan mí bàra yi ò o bía: «Mí yí dèè mí yiwa, lé o yïo wi lua.» ¹¹ O o bīnía wà yòora, á yòó cèēkaa ho búurú là. Būn món ó o pá bīnía bía fúuu fúaa ho tá tōn á wii hà, ó o màhá wà. ¹² O yàronza fēē 6a guan wàráa ká a yïo wi lua. A 6a búenbúen á mu wó sī-hīlè cōn làa sòobēē.

O Poole đīn ho Torowaasi yi á vannáa ho Milee

¹³ Bïo ó o Poole lon, lé ho bè ho wōhū à varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yi à wa páaní zo ho won-beení. A warén zon ho won-beení dú a yahó nōnnáa bīn. ¹⁴ Bïo ó o 6ueé yú wen ho Asoosi yi, ó o páanía zon làa wen á wa wà van ho Mitilēena lóhó. ¹⁵ Wa đīn bīn vaá ló ho Siyoo kōhū na mu nūmu kīnía yi mu tá na lée tōn.

* **20:7** Mí lorí Bè-wénia vūahū 2.42

Bún bàn tá na kũn bĩnía lée t̃n, á wa vaá d̃n ho Samᵒᵒsi k̃hũ na mu ᵓumu kĩnía yi. Mu bàn tá na b̃n bĩnía lée t̃n lé b̃io wa vaá d̃nnáa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o d̃n bũmaka míten ho Azii k̃hũ yi. Lé b̃io ó o wi ò o bánbá vaa d̃a ho Zeruzalεmu à ho P̃antekoote dí yí b̃n ká mu dà a wé. Lé bún ñn ó o yí ló là ho Efεze c̃n.

O Poole bía là ho Efεze kèrèt̃ewa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa ba ñpua ho Milee yi le ba va ho Efεze, à vaa ve ba kèrèt̃ewa kuure ya-díwá na b̃n le ba buen. ¹⁸ B̃io ba bueé d̃n, ó o bía ñn ba yi: «À lá í buen-ñnzoñ ho Azii k̃hũ yi nii, á b̃io á í buan là ìten ho p̃ahũ búenbúen na á ì là mia kará mín wán á mi zũ. ¹⁹ Í liinía ìten á sá a Nũhũso tonló là le wé le lònbee na yú mi, b̃io ba *zúifùwa lò í wán b̃io yi. ²⁰ Mi zũ mu le b̃io dà a séení mia bàn d̃e woon á ì yí s̃nkaa mia. Mu búenbúen á ì buera, á kàràna là mia ba z̃amáa yahó là mi z̃ñi yi. ²¹ Ba zúifùwa là b̃ia yíñó ba zúifùwa á ì henía mu ñn yi le ba yèrémá mí yilera là mí wárá, à tà wa ᵓuhũso Yeesu b̃io. ²² B̃io kà wán lé mi t̃n wee ᵓa ho Zeruzalεmu là b̃io le Dónbeenĩ Hácírí le í wéráa mu konloon, ká í mún yí zũ b̃io wà vaá yí mi b̃n. ²³ Hã lórá là mí dà-kéní kéní yi á le Dónbeenĩ Hácírí wee f̃n ᵓí í zeñ wán le ho kàsó zoró, là le lònbee là mí s̃iwà á pan mi b̃n. Bún mí dòn lé b̃io á ì zũ. ²⁴ Inén c̃n á ì mukānĩ b̃io ᵓuhũ mia, díkà à b̃io le Dónbeenĩ tonkaa mi b̃io yi à ỹo lé, à le Dónbeenĩ s̃amu b̃n-tente b̃io zéeníló tonló na ó o ᵓuhũso Yeesu kàràfáa mi à ì sá à tíí nii. ²⁵ Í h̃era buera le *Dónbeenĩ b̃eenĩ b̃io mi búenbúen t̃ahũ, ká b̃io kà wán á ì w̃a zũ

le minén ó o búí máa bíní máa mi mi. ²⁶ Lé bǔn nǔn á ì wee bíoráa bío kà á à na mia ho zuia: Mi ní-kéní búí vǐnía mǐten á bǎnsó bío máa túa làa mi. ²⁷ Lé bío le Dónbeenǐ bío na á lé le mí ì wé búenbúen á ì zéenia làa mia á yí ká dèε. ²⁸ Minén mǐten pa mǐten bío, à mún pa ba kèrètíεwa kuure bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia yi bío sii bia le Dónbeenǐ Hácírí kàràfáa mia le mi pa yi. Ba kèrètíεwa kuure á mi wé loń bío sese. Lé le Dónbeenǐ kùrú Za cǎni kúaará ba bío yi á ba bío sǎ le yi. ²⁹ I zǔ mu le ì lénló mǎn ká ba nùpua búí na bǎnmín lòn dakhǐnkǐnwa na zǎnǐ wí á à zo mi tǐahǔ. Ba à dé le bǎonǐ ho pi-bǎohǔ yi. ³⁰ Hǎrǐ minén tǐahǔ á ba nùpua búí ì lé yi, á à hǐnǐ wé è fǔaa hǎ sabíonǐ á à khàráa bío tà a *Krista bío à bǎn bè ba yi. ³¹ Mǐ cén tǐnǐ mí yǐo, à zǔn mu le ì nǎ mi zeń wán hǎ lúlúio bío tǐn yi, hǎ wisonáa le mí tǐnǎna yi ká ì wee wá.

³² «Hǎ laà na kà wán, á ì wǎa à dé mí bío le Dónbeenǐ le mí sǎamu bíonǐ níi yi. Dén bíonǐ so lé dǐo pǎnká á à na ká mi siadéró á à fǎrá à tǐn. Lè è na ho nǎfòró mia, hǎ le bàrá ká làa bia bío sǎ le Dónbeenǐ yi. ³³ I sii yí vá nùpue búí wǎrǐ là a sǎnú, là a sǐ-zǐnia yi yí mǎn. ³⁴ Minén mi bεεre zǔ le ì níni na kà lé hǎ á ì sǎráa, á nǐánanáa ínén làa bia làa mi lá páania wi màkóo. ³⁵ Lé bǔn á ì wó á zéenia làa mia à mí wé sá làa bǔn à séenináa ba ní-khenia. Mǐ wa bíní leéka le o nǐhǔso mí bεεre á bío bío ká: Yǐa wee hǎ mu bío wón cǔnú na ó o yú á búaa po yǐa ba wee na mu yi.»

³⁶ Bío ó o bío làa ba wó, ó orén làa ba búenbúen líi fǎrá mí nǎnkóńúná wán, ò o flora. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee wǐi o Poole búaa yi à yεε kío à dérǎa o cǎawése. ³⁸ Ba yara sò dàkhǐna, lé bío ó o Poole

bía le 6a máa bíní máa mi mí. Bún món á 6a lènia wo vannáa ho won-beeni laho yi.

21

O Poole wà van ho Zeruzalεmu

¹ Bún món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beeni térinna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tǝn lé bǝo wa vaá dǝnnáa ho Oroode lóhó, á dǝn bǝn vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beeni búii bǝn na wà a va ho Fenisii kǝhǝ, á wa zon hón wàráa. ³ Bǝo wa vaá sùaráa ho Siipere kǝhǝ, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kǝhǝ cǝn á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bǝn á ho won-beeni sèró ko ho búen yi. ⁴ Wa yú 6a kèrètǝewa búii bǝn á wa wó ho yàwá nǝhǝ dà-kéní làa ba. Le Dónbeeni Hácírí nà 6a zeñ wán, á 6a bía là a Poole le o yí va ho Zeruzalεmu. ⁵ Ká bǝo ho pǝahǝ na wa ko à wa wé bǝn vó, á wa lá wa wǝhǝ wà. A 6a kèrètǝewa lè mí háawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lènia wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bǝo wa líi dǝn mu yámú numu nii á wa líi fàrá wa nǝnkó núná wán à wa flora. ⁶ Bún món á wa dó mín cǝawése, á tǝeníkaa mín yi, à wa yóó zon ho won-beeni, à barén bèn bǝnía khíbon.

⁷ Wa dǝn ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tǝnia wán zàwa kèrètǝewa na bǝn yi, à wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé bǝn á wa veni mu yámú numu wán vó yi. ⁸ Mu tá na lée tǝn á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeeni bǝn-buero búii wi bǝn á yèni 6a le Filiipu. Lé wón á wa làara zii. O lé 6a nùpua nùwǝ hènun na 6a hueekaa ho Zeruzalεmu yi nǝ-kéní.* ⁹ O hǝnni nùwǝ náa wi á

* 21:8 Mi loñ Bè-wénia vǝahǝ 6.1-6

yí yan, á wee fεε le Dónbeenĩ ñi-cúa na 6a ñupua yi. ¹⁰ Wa wó hã wizooní cèrèε bĩn, á le *Dónbeenĩ ñi-cúa fεero 6úi na 6a le Akabuusi ló ho *Zudee yi á 6ueé yú wen bĩn. ¹¹ O o wà 6uara wà cǎn, á 6ueé fó a Poole ku-cèñí, ò o can mí zení lè mí níní ò o bía: «Bìo kà lé bǐo le Dónbeenĩ Hácírí bía: «Lé kà síi á 6a *zuífùwa á à ca làa yǎ te le ku-cèñí na kà ho Zeruzalεmu yi, á à dé bǎ yí zǔ le Dónbeenĩ níi yi.» ¹² Bǐo wa ñá hã bíoní mu, á warén lè wàn zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzalεmu. ¹³ Ká a màhǎ bía ñon wen: «Mí wee wá á wí à mí yáa í yilera le we? Í wíokaa íten vó í caró bǐo yi ho Zeruzalεmu yi. Hárí í 6úeró bĩn o ñúhúso Yeesu bǐo yi á í pá wíokaa íten vó bǐo yi.» ¹⁴ Bǐo wa hò a san làa bǐo ó o le mí ì wé, á wa khú a yankaró yi à wa bía: «O Ñúhúso lé yǎ síi bǐo wé.» ¹⁵ Wa wó hã wizooní bǐo yen bĩn. Bũn mǎn á wa wíokaa waten à wa ñon ho Zeruzalεmu. ¹⁶ Ho Sezaaree kèrètíewa 6úi lèenía wen. Ba dú wa yahó vannáa Siipere níi 6úi na 6a le Munasǎn cǎn. O lé o kèrètíe míana. Lé wón zǐi á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cǎn

¹⁷ Bǐo wa vaá dǎn ho Zeruzalεmu, á wàn zàwa kèrètíewa na bĩn á sǎ wa yahó lè hã zǎmakaa. ¹⁸ Mu tá na lée tǎn, ó o Poole làa wen bò mín van o Zaaki cǎn. Lé bĩn á 6a kèrètíewa kuure ya-díwá 6úen6úen kúaa mín wán yi. ¹⁹ O o Poole tènía 6a yi, ò o lá bǐo le Dónbeenĩ dóráa mí níi wo yi ho tonló na ó o sá bǎ yínǎí 6a *zuífùwa tǎhú á fεera lè mí dà-kéní kéní ñon 6a yi. ²⁰ Bǐo 6a ñá à cǎn vó, á 6a wee khòoní le Dónbeenĩ, à 6a bía ñon wo yi: «Wàn za Poole, wǎa loí bǐo 6a kèrètíewa

na lé 6a zúifùwa booráa. Ba 6úen6úen sòobáa o *Moyiize làndá bïo dàkhíina. ²¹ Ba bía nɔn 6a yi le 6a zúifùwa 6úen6úen na wi hã sïi-viò nùpua t̄ahú á fo wee kàrán le 6a pí ho làndá mu. Le fo wee bío le 6a wé yí *kúio mí zàwa, le o 6úi yàá yí bíní yí bè 6a zúifùwa làndá yi hùúu. ²² Háya! A mu wáa à wé kaka? Bïo 6a màhã à jí mu kénkén le fo wi hen. ²³ Awa! A bïo wa à bío á à na foñ lé bïo à ù wé. Nùpua nùwã náa 6úi wi hen á dó mí jíní le mí ì wé bïo 6úi á à na le Dónbeenĩ yi. ²⁴ Wáa fé bán bèráa à 6a ceéró làndá à ù páaní wé làa ba, à bïo 6a ko 6a lén mu bïo yi à ù sàání, à 6a bè yi à dàñ lεεráa mí júná.† Ká mu wó kà síi á 6a nùpua 6úen6úen á à zún le bïo 6a wee bío ù jii yí bon. ²⁵ Ká mu lé bïa yínɔñ 6a zúifùwa na tà a *Krista bïo, bán wa túara ho vūahú nɔn yi á zéenia bïo wa wi à 6a 6ua lè mítén: Ba yí ko 6a là le muini taa, à yí dí cāni, à yí là bùaa na yí fūaana taa, á mún pa mítén ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwà yi.» ²⁶ O o Poole wáa fó 6a nùpua nùwã náa mu, á mu tá na lée tɔn ó o làa ba páanía wó 6a ceéró làndá. Bún món ó o wà zon le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, ò o bía le mí ceéró làndá á à vé hã wizooní bïo hɛɛnun yi. Bún wee zéeni le lé ho p̄ahú na á 6a à wé mu hãmu yi 6a ñi-kéní kéní bïo yi.

O Poole 6a wïira le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi

²⁷ Hã wizooní bïo hɛɛnun mu wáa lá ká véró, à bún à ho Azii kōhú *zúifùwa 6úi mɔn o Poole le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi. A 6a hínɔn súkúra 6a zãamáa 6úen6úen, à 6a wïira a Poole. ²⁸ A 6a wee bío p̄np̄ɔn: «*Isirayεεlesa, mi 6uen wɛn, yia kà lé

† 21:24 Mi loñ Bè-wénia vūahú 18.18

o nii na wee héε kàrán 6a nùpua le 6a yí kǎnbi o Isirayεεle nǐpomu búenbúen là a Mɔyĩize làndá, lè le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na kà. Hã làà na kà wán ó o yàá bò mìn làa bĩa yínɔń 6a zúífùwa á zonnáa le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún na bǐo sã 6a zúífùwa yi á zoó tíra dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bío bǔn, lé bǐo ó o Efεεze nǐi Torofĩmu á 6a lá mɔn ò orén là a Poole pánía bò mìn ho lóhó yi. A 6a wee leéka le lé o Poole buan wo zonnáa le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún na bǐo sã 6a zúífùwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkáa yòð ló, á 6a nùpua wee lé lùà búenbúen à lùwí buen. Ba bueé wǐira a Poole le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi á buan lóráa ho khũuhũ, à 6a dɛɛnía pon hã wonna. ³¹ Ba wi 6a búe ó Poole à bǔn 6a bueé bía á nɔn ho *Oroomu dásíwá kuure nùhũso yi le ho Zeruzalεεmu búenbúen kánkáa. ³² Mí lahó yi ó o dɛɛnía fó 6a dásíwá búí lè mí núnása, à 6a lùwa mà 6a zãamáa. Bǐo á bán mɔn 6a dásíwá kuure lè mí nùhũso á 6a día a Poole haró. ³³ A 6a dásíwá nùhũso vá vaá bó a Poole yi ò o nɔn lè nii le 6a wǐi wo à ca lè hã zúakùaríwà bǐo nún. Bǔn món ó o tùara a léenii làa bǐo ó o wó. ³⁴ Ká 6a zãamáa màhã wee héε wãamaka ká 6a a bío mìn núná yi, á 6a dásíwá nùhũso yàá wãa yí máa ní bǐo 6a wee bío sese. O o nɔn le nii le 6a bua a Poole vaa dé 6a dásíwá lún yi. ³⁵ Bǐo ó o Poole á 6a dásíwá buan vaá dɔnnáa ho lún zũanii, á bán sã san lá à buan lé bǐo 6a zãamáa wee nàa buennáa o wán lè le hεεrè. ³⁶ Ba búenbúen bura bò a yi ká 6a a bío pǎnpǎn: «O ò búe.»

O Poole wee fεε ho tũid mí nii

³⁷ Pãahũ na ó o Poole vaá wee zo 6a dásíwá lún yi ó o bía lè 6a dásíwá nùhũso lè mu kεεekimu: «Fo

dà a na le ní mi á ì bío bío búí làa fo le?» A wón bía n̄n wo yi: «Éee! Yaa fo wee jí κεεεkimu. ³⁸ Í lá m̄n le lé fo lé o *Ezipite n̄i na cònía k̄á á fó 6a n̄i-búewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ Ó o Poole bía n̄n wo yi: «Ínén léé zúifù n̄i. Í wee lé ho Silisii k̄h̄ú ló-been̄i búí na 6a le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ù na le ní mi le í bío lè 6a z̄amáa.» ⁴⁰ A 6a dásíwá j̄uh̄úso n̄n mu ní wo yi. Ó o Poole w̄áa ð̄n ho lún z̄uaj̄ii ò o dá mí ní 6a z̄amáa yi á 6a búenbúen wó tétété, ò o lá le bíon̄i ò o wee bío làa ba lè mu zúifumu.

22

¹ «Wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bío á ì bío há làa na kà wán, á a lénnáa í j̄uh̄ú.» ² Bío 6a jí ò o wee bío mu zúifumu, á 6a wíokaa wan tétété. Ó o Poole wíokaa lá le bíon̄i ò o bía: ³ «Ínén léé zúifù n̄i. Í ton ho Silisii k̄h̄ú lóhó na 6a le Taasi yi, ká í màhá ð̄n ho Zeruzalεmu yi hen. O Kamaliyeli lé ȳia kenía mi lè wàn 6uaawa làndá sesese. Ínén mún lá can í kuio le Dónbeen̄i bío yi làa bío minén wee wéráa mu ho zuia bío síi. ⁴ Bía wee bè o Núh̄úso w̄h̄ú búí á ì beéra lò á 6ó, á wíikaa 6a báawa lè 6a háawa búí kúaa ho kàsó yi. ⁵ Le *Dónbeen̄i yankarowá j̄uh̄úso been̄i lè 6a *n̄i-k̄ia búenbúen á z̄ú le bío á ì wee bío bon. Bán lé b̄ia á ì fó há v̄onna c̄n, na á ì ì 6ua á à varáa wàn zàwa *zúifùwa na ho Damaasi yi c̄n, háa wee zéeni le í dà vaá wíika b̄ia tà a *Krista bío b̄in á à 6ua à 6uennáa ho Zeruzalεmu yi á 6ueé beé lò.

⁶ «Bíò á ì wí ho w̄h̄ú wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòó fárá, ȳio 6ueé tí à khon-been̄i búí ló ho wáyí líí kúaará í wán á k̄n̄ia mi.

⁷ A ì ló lùwá ho tá yi, á t̄amu búí wee bío làa mi:

«Soole! Soole! Lée webio nɔn á fo wee beéráa í lò.»
⁸ A í tùara: «Núhúso, fo lée wée?» A mu tãmu bía:
 «Ínén lé o Nazarεete nii Yeesu na á fo wee beé lò.»
⁹ Bĩa làa mi bò mín á mɔn mu khoomu ká 6a màhã
 yí ná bío bía. ¹⁰ A í tùara: «Núhúso, lée webio á í ko
 á í wé?» O o Núhúso bía nɔn mi: «Lii hí ní vaa zo ho
 Damaasi yi. Bío le Dónbeenĩ wi à ù wé búenbúen á
 6a zoó bío á à na fon.» ¹¹ Ká bío mu khoomu cueéra
 í yío á í yí máa mi, á bĩa làa mi bò mín tò í níi yi á
 zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nii búí na yèni 6a le Ananiasi wi bín. O wee
 kònbí le Dónbeenĩ á wee bè wa làndá yi sese. Ba
 zúifùwa búenbúen na ho Damaasi yi wa a bío.
¹³ Wón lé yĩa 6uara 6ueé yú mi á bía nɔn yi: «Wàn
 za Soole, hí ní wé mi.» Mí lahó yi á í yío héra á mɔn
 wo. ¹⁴ O pá bínía bía: «Wàn 6uawa bàn Dónbeenĩ
 fèra léra fo bèra a na à ù zún le síi bío, à dàń mi a
 Yeesu, o ní-térénnii, à jí a bióní. ¹⁵ A únén lé fo á à
 wé o seéràso á à zéeni bío fo mɔn làa bío fo ná á à na
 6a nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Fo tĩn pan mu yén? Hí ní
 ve o Núhúso le 6a bátízé fo, à ù bè-kora à sén díá.»

¹⁷ «Bìo á í bínía van ho Zeruzalεemu, á wizonle
 búí ká í wee wé í fióró le *Dónbeenĩ zĩ-beeni lún
 yi, ¹⁸ ó o Núhúso zéenia míten làa mi á bía nɔn
 mi: «Hí ní fùafùá lé ho Zeruzalεemu yi, lé bío á 6a
 nùpua máa tà ho tũiá na á fo wee mĩ í dání yi bío.»
¹⁹ A í bía nɔn wo yi: «Núhúso, 6a zũ mu kénkén le
 ínén íten lá wé va 6a kàránló zíní yi, à ha bĩa tà ù
 bío, à fé 6a vaa kúee ho kàsó yi. ²⁰ A pãahũ na á ù
 seéràso Etiena 6a 6ó yi ká a ínén í beere wi bín, á tà
 mu wéró á pan 6a sí-zinia yi.» ²¹ O o Núhúso wãa
 bía nɔn mi: «Díá à ù lén va, í ì tonka fo á fo ò khèn
 n va làa bĩa yínɔn 6a zúifùwa cón.»»

O Poole bïo sã ho Oroomu yi

²² Ba zãamãa ñà mí yiwa á ñá a Poole cón fúuu á vaá bó dén bionĩ so yi, á ba wee bío pónpón: «Wón núpue so sii á ko ò o búe. O mukāñĩ ko le vĩ.» ²³ Ba wee wãamaka á wee ten mí sĩ-zĩnia yòo dáká ká ba a wé le tĩnĩ yòo mii ho wáayi. ²⁴ A ba dásíwá kuure ñúhũso nòn le ñii le ba ñua a Poole zoo dé ba dásíwá lún yi, à ba ha a là hã làbàanĩ ò o zéení bío ó o wó á nòn ba zãamãa wee wãamakarãa o wán ká sii. ²⁵ Bïo ba wee ca a Poole là hã hũnĩ á à ha, ó o bía nòn o dásí nii na wi bĩn yi: «Níi so nòn mia à mi ha núpue na bío sã ho *Oroomu yi ká mi yí cítío wo le?» ²⁶ Bïo ba dásíwá ñúhũso ñá mu ó o wà vaá bía mu là mí kuure ñúhũso: «Páa! Loñ bío fo lá à wé. O nii mu bío sã ho Oroomu yi.» ²⁷ A ba kuure ñúhũso wà van o Poole cón, á vaá tũara a yi: «À ù bío sã ho Oroomu yi kénkén à ù bío mu làa mi.» O o Poole le «Ũuu.» ²⁸ A ba dásíwá kuure ñúhũso bía: «Ĩén lera le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» O o Poole bèn bía: «Ĩén wón ton làa bũ.» ²⁹ A bía lá ko ba ha a dèenía día a. Ba dásíwá kuure ñúhũso mí bεere á zãna bío ó o le ba ca yia bío sã ho Oroomu yi bío yi.

O Poole ñĩn ba zúifùwa tũia fεerowà yahó

³⁰ Lé bĩn nòn á mu bàn tá na lée tãn á bío ba dásíwá kuure ñúhũso wi ò o zũnĩ bío nòn á ba zúifùwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le ba yankarowà ñúnása là ba tũia fεerowà búenbúen kúee mín wán. Bĩn món ó o buan o Poole vannáa ba yahó.

23

¹ O o Poole wãa fá mí yïo ho làndá tũia fεerowà

yi ò o bía: «Wàn zàwa, í yi yí máa dè. Inén í beere zū le í bò le Dónbeenĩ yi sese á bueéé bó ho zuia yi.» ² A le *Dónbeenĩ yankarowà nùhũso beenĩ Aniansi nɔn le n̄ii b̄ia đĩn b̄ó à Poole yi le 6a v̄uaa o n̄ii. ³ Ká a Poole màh̄á b̄ia nɔn wo yi: «Fo la lòn soró na 6a khũunia.* Le Dónbeenĩ á à v̄uaa fo. Fo đĩn ho lándá wán á kará wee cítiráa mi, à ù màh̄á le 6a v̄uaa mi ká ho lándá n̄ɔn ho mu.» ⁴ A b̄ia b̄ó a Poole yi b̄ia nɔn wo yi: «Cáa, yaa fo yàá w̄aa wee là le Dónbeenĩ yankarowà nùhũso beenĩ.» ⁵ O o Poole b̄ia: «Wàn zàwa, í lá yí zū ká a lée Dónbeenĩ yankarowà nùhũso beenĩ. B̄io á ï màh̄á zū le le Dónbeenĩ b̄ionĩ b̄ia b̄io kà: <Yí m̄i b̄in-kohó à léé mi n̄ipomu nùhũso yi.>†» ⁶ O Poole zū mu le ho lándá tũiá f̄erowà s̄ɔn-kéní lé 6a *Sadus̄iɛwa, ká 6a s̄ɔn-kéní lé 6a *Fariz̄iɛwa, lé b̄un nɔn ó o b̄iaráa b̄io kà p̄ɔn p̄ɔn 6a yahó: «Wàn zàwa, wàn maáwà lé 6a Fariz̄iɛwa, á inén mún lé o Fariz̄iɛ. B̄io á ï dó í s̄ii 6a n̄i-hía v̄èeró b̄io yi, lé b̄un nɔn 6a wee cítiráa mi.» ⁷ B̄io ó o b̄ia h̄ɔn b̄ioní so vó á 6a Fariz̄iɛwa lè 6a *Sadus̄iɛwa wee kán mún, á 6a khan, á sankaa mún lè há kuio b̄io n̄un. ⁸ Ba Sadus̄iɛwa bán wee b̄io le n̄i-hía máa v̄è. Le wáayi tonkarowà mía, á bè-vio búí na yí dà máa mi mún mía. A 6a Fariz̄iɛwa b̄èn tà b̄un búenb̄uen b̄io. ⁹ H̄á w̄amakaa wee dé wán ká h̄á wà, á ho *lándá b̄io zéenílowa na lè 6a Fariz̄iɛwa lé le kuure á h̄inɔn p̄á, á wee là mí h̄erè ká 6a a b̄io: «Wa yí m̄ɔn bè-kohó o n̄ii na kà yi. Mu ù wé b̄io búí zéeníá m̄iten là wo, tàá wáayi tonkaro búí b̄ia là wo.»

¹⁰ Le w̄an̄ii wó herera dà fúaa 6a dásíwá kuure

* **23:3** Ho p̄ahũ mu yi ká h̄á soni 6a wee wé khũuni á h̄á flaní wé yi mi. † **23:5** Mi loĩ Léró v̄uahũ (Exode) 22.27

ɲúhúso zǎna le 6a hía lèeka a Poole. O o le mí dásíwá búí líi fé o Poole 6a zǎamáa tǎahú à zoráa 6a dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zon tǎnàahú, ó o Núhúso zéénia míten là a Poole á bía nɔn wo yi: «Hení ũ sǐi. Fo zéénia í bǐo ho Zeruzalɛmu yi hen, fo mún ko à ũ zéení í bǐo ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì búe

¹² Mu tá na lée tǎn yǐnbíi, á 6a *zúifùwa lò. Ba dó mí ɲíní nɔn le Dónbeení yi á le mí máa dí, á máa ɲu ká mí yí yú a Poole yí 6ó. ¹³ Bǐa lò hǎ lío mu á po nùpua búará-ɲun. ¹⁴ Ba wà vaá yú 6a yankarowà ɲúnása lè 6a ya-díwá á bía nɔn yi: «Wa dó wa ɲíní nɔn le Dónbeení yi lè le sòobé le wa máa dí, á máa ɲu ká wà yí yú a Poole yí 6ó. ¹⁵ Minén lè ho làndá tǎiá fɛerowà búenbúen, mi wǎa fio mu 6a dásíwá kuure ɲúhúso cǎn le o bío le 6a 6ua a Poole buennáa mí cǎn, à wé le mí wi à mi wíoka loń o bǐo yahó yi sese. Warén bán wǎa wíokaa waten vó ðǐn pan, á à búe o ká a ðǐn yí buée ðǐn hen.» ¹⁶ Ká a Poole 6àn hǐn-za màhǎ ðǐn ɲá hǎ lío mu. O o wà zon 6a dásíwá lún yi, á zoó bía mu nɔn o Poole yi. ¹⁷ O o Poole von 6a dásíwá ɲúhúso nǐ-kéní, á buée bía nɔn yi: «Bè là a yàronza na ká varáa mí kuure ɲúhúso cǎn. O bioní wi làa wo.» ¹⁸ A wón fó a vannáa mí ɲúhúso cǎn, ò o bía: «O kàsó nǐi Poole le í 6ua a yàronza na ká buennáa ũ cǎn, le o bioní wi làa fo.» ¹⁹ A 6a dásíwá kuure ɲúhúso fù a yàronza níi yi, á 6a khèra vaá ðǐn ò o tùara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mìi.» ²⁰ A wón bía: «Ba zúifùwa wó lè ɲii dà-kéní à 6a le mí ì fio fo, à ho yíró, à ũ bío le 6a 6ua a Poole à varáa ho làndá tǎiá fɛerowà yahó, le lé bǐo á 6a wi 6a wíoka loń o bǐo yahó yi

sese. ²¹ Εε yí jí mu. Ba búí wíokaa míten vó, á wi ba párá wí wo. Ba po nùpua búará-ɲun. Ba dó mí ɲiní nɔn le Dónbeení yi, á le mí máa dí, á máa ɲu ká mu yínɔ́í o Poole á ba yú 6ó. Ba wíokaa míten vó, á pan à ùnén lé yíá ɲii.» ²² A ba dásíwá kuure ɲúhúso héníá mu nɔn o yàrónza mu yi le bío ó o bía nɔn mí yi ò o yí bío le nùpue jí. O o díá a ó o wà.

Ba buan o Poole vannáa o kuvεεεεre Felikisi cǎn

²³ Bún món á ba dásíwá kuure ɲúhúso von mí dásíwá ɲúnása nùwá ɲun á bía nɔn yi: «Mi ve ba dásíwá khiá-ɲun à kúee mín wán, à bè ba cón-yòdorowà búará-tín làa píru wán, à séení ba nùpua khiá-ɲun na buan hã cànóúawá, à mi wíoka míten ho *Sezaaree varó bío yi ho tǎnàahú léèrèwa bío dènú pãahú. ²⁴ Mi mún cà ba cúawa na mi ì lá là a Poole, à bua vaa dé o kuvεεεεre Felikisi níi yi ká mi yí le dèe búí wé o.» ²⁵ O o túara hã bioní na kà ho vūahú yi á nɔn ba yi:

²⁶ «ǎnén Koloode Liziasi á wee tèní ùnén Felikisi na lé o kuvεεεεre yi.

²⁷ Ba *zúífùwa lá wíira a ńi na kà, á lá wi ba búe o. Ká í zūna mu le o bío sã ho *Oroomu yi, á ǎnén dásíwá á kǎnía wo. ²⁸ Í wí à í zūn bío nɔn ba zúífùwa wee koonínáa wo yi, lé bún á í buan wo vannáa barén làndá tǎiá fεεrowà cǎn. ²⁹ A í zūna le lé barén kùrú làndá bío á nɔn ba wee koonínáa wo yi, ká nùpue màhá yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o búe, tàà ò o dé ho kàsó yi. ³⁰ Bún món, á ba ɲà í zeñ wán le ba zúífùwa wee lè o wán, lé bún nɔn á í dèeníá le ba bua a varáa ũ cǎn, à í mún le bíá wee kooní a yi à ve o ũ cǎn.»

³¹ A 6a dásiwá wó bïo 6a nùhũso bía nɔn 6a yi. Ba fó a Poole ho tɛnàahũ mu yi á 6uan wàráa fúaa ho Antipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na léé tɔn, á 6a dásiwá na wee varáka bɛnía 6uara mí lún yi, á 6a díá bía yòora 6a cúawa á bán bò là a Poole. ³³ Ba vaa dɛɛnii ho Sezaaree yi, á 6a dó ho vũahũ o kuvɛɛɛɛere níi yi, á 6a nɔn o Poole wo yi. ³⁴ O o kuvɛɛɛɛere kàráanna ho ò o tùara a Poole yi le o wee lé ho kɔhũ yén yi? O o Poole bía: «Í wee lé ho Silisii yi.» Bïo ó o zũna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bía nɔn wo yi: «Bia wee kooní foñ hía 6ueé dãn, á í màhá à tùa foñ.» O o nɔn le nii le 6a dé o o *Heroode bɛɛnii zĩ-beenii† yi à pa yi.

24

O Poole á 6a zũifùwa le o wó khon

¹ Wizooní bïo hònú bũn mɔn, á 6a yankarowà nùhũso beenii Ananiasi, là 6a ya-díwá nùwã yɛn búii, á séení nùpue búii na zũ ho *Oroomu làndáwá na 6ueé bío 6a nii á bò mín 6uara ho *Sezaaree. O yèni 6a le Tɛɛtuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvɛɛɛɛere cɔn. ² A 6a 6uan o Poole 6uararáa. O o Tɛɛtuluusi wãa wee zéeni bïo ó o wó khonnáa kà sii: «Wa nùhũso, ùnén lé yia nɔn wa yúráa ho héerà. Mu bè-yèrèmakania na wíokaa wa kɔhũ lé ù bè-zũnmini nɔn á bũn 6úen6úen wóráa. ³ Mu biowa na wa wee yí 6úen6úen fɛɛɛ há lùà 6úen6úen yi á wa zũ bïo, á wa yiwa yí dà máa nɔnsã foñ hùúu. ⁴ Í yàá máa ðin máa yáa

† **23:35** Heroode bɛɛnii zĩ-beenii: Le léé zĩ-beenii 6úii ó o Heroode hía son ho Sezaaree lóhó yi. Le zĩ-beenii mu lé ðio á ho Oroomu kuvɛɛɛɛerewá hía wee wé keɛi yi.

ũ p̄ahũ. I wee fio fo, sáberé à ù jí í c̄s̄n c̄linú.
⁵ Wa m̄n mu le o n̄i na k̄a dà à yáa b̄io k̄a mu
 b̄uaa. Ba *zúifùwa na ho ðim̄j̄ná yí b̄uenb̄uen ó o
 wee k̄ánká. Lé orén lé ho Nazaretesa kuure b̄uí
 j̄uhũso. ⁶ Le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na b̄io s̄á le yí
 ó o lá wi o ò tíí, lé b̄ũn te o w̄iiró. Wa lá le wa à
 ðĩn [wa l̄andá wán á à c̄itír̄aa wo, ⁷ k̄a 6a d̄ásiwá
 j̄uhũso Liziasi lé ȳia fáa wo wa n̄ii yí lè le s̄i-suee,
⁸ ò o n̄n le j̄ii b̄ia wee kooní a yí le 6a buen ũ c̄s̄n.]
 Fo t̄uara a n̄ii mu yí, á ũnén à ũten á à mi b̄io 6a le
 o wó khonnáa.» ⁹ A 6a zúifùwa b̄ia s̄á a n̄ii mu j̄ii
 le b̄io ó o b̄ia lé ho t̄iia.

O Poole wee f̄e mi t̄iia o Felikisi yahó

¹⁰ O o kuv̄eneere w̄aa dá mí n̄ii o Poole yí le o
 b̄io. O o Poole lá le b̄ionĩ ò o b̄ia b̄io k̄a: «ĩ z̄ũ le
 fo fá le c̄itii ho k̄sh̄ũ na k̄a yí mu míana. Lè b̄ũn
 te b̄io á ĩ l̄aar̄aa foñ á à f̄er̄aa ĩ t̄iia á à l̄enn̄aa ĩ
 j̄uhũ ũ yahó. ¹¹ Fo dà à t̄uaka à loĩ. I buara ho
 Zeruzal̄emu yí á wà bueé b̄uaanĩ le Dónbeenĩ mu
 wizoonĩ á ðĩn máa dà píru j̄un wán. ¹² Ba yí yú mi
 k̄a ĩ wee w̄aanĩ là a b̄uí le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yí.
 Ba mún ðĩn yí yú mi k̄a ĩ wee khà n̄upua kúee mín
 yí 6a zúifùwa k̄aránlò z̄iní yí, tàá ho lóhó yí. ¹³ Ba
 yí dà máa z̄eenĩ le b̄io 6a wee b̄io ĩ j̄ii á bon. ¹⁴ B̄io
 á ĩ z̄ũ à ĩ wee wé lé b̄io k̄a: Ho w̄sh̄ũ na á b̄arén le
 ho b̄io yí bon, hón lé h̄ia á ĩnén b̄o á wee s̄a na wán
 b̄uaawa b̄an Dónbeenĩ yí. B̄io b̄uenb̄uen na wi ho
 l̄andá lè le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄erowà v̄onna yí á ĩ tà
 b̄io. ¹⁵ B̄io á ĩ dó ĩ s̄i yí, lé b̄ũn á b̄arén mún s̄ia dó yí
 le 6a n̄i-tentewà lè 6a n̄i-kora á kh̄ii v̄e. ¹⁶ Lé b̄ũn
 n̄n á ĩ wee henĩ ĩ lò à 6ua ĩten sese le Dónbeenĩ lè
 6a n̄upua yahó.

17 «Mu ù yí lúlúio bïo yɛn ká ì máa va ho Zeruzalɛmu. Ká ì bíní buenlò bín jùhú lé le séení wárí á ì buan buéé nɔn wàn n̄pomu yi, lè mu hãmu na á ì buéé nɔn le Dónbeenĩ yi. 18 Bún lé bïo bàn tonlò á ì kera yi le Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi á ba buéé zoó yú, à bún ho ceéro làndá wó vó. Nùpua na boo yí kera bín làa mi, á wòrónlè mún yí wó. 19 Ho Azii kòhú zúifúwa nùwã yɛn búí lé bĩa n̄nzoñ wi bín. Bán lé bĩa lá ko à ba buée ðin ù yahó, à kooní mi ká ba m̄n ì wékheró. 20 Tãá le ì tùa ðarén na ká yi: N̄nzoñ na á ì ðin ho làndá tũíá fɛrowà yahó à fɛera ho tũíá léraráa ì jùhú vaá vó, ká bïo ba le ì wó khonnáa búí ba m̄n à ba zéení mu. 21 Ká yínɔñ bïo á ì bía p̄np̄n ba yahó le ì tà ba n̄-hía vèeró bïo, á n̄n ba wee cítírãa mi ho zuia.»*

22 O Felikisi zū bïo o Nùhúso wòhú bïo karáa sese, ó o bàrá le cítíi fló p̄n-veere yi, ò o bía: «Hen ká ba dásíwá kuure jùhúso Liziasi ðuara, á ì màhã à fi mi cítí.» 23 O o n̄n le jii ba dásíwá jùhúso na pan o Poole yi le o dé o ho kàsó yi, ká a màhã díá le o dá wé mítén, ò o mún na ho wòhú bàn b̄nlowà yi à ba wé ðàn buée búεkí o à yí o séení.

O Poole ðin o Felikisi là a Durusiye yahó

24 Wizooní bïo yɛn bún m̄n, ó o Felikisi lè mín hãa zúifú h̄nzoró Durusiye á bò mín ðuara. O le ba vaa ve o Poole le o buen, ó o buéé já bïo á wón bía le siidéro o *Krista yi bïo yi. 25 Ká bïo ó o Poole hĩa wee bío ho téréen mítén lè ho ðua mítén sese, lè le cítíi na wà a buen bïo, ó o Felikisi zãna, ó o bía: «Fo wãa dà a lén. Ká ì yú níi p̄ahú na yi, á ì ì bíní ì ve fo.» 26 O mún lá wee cà ò o Poole na le wárí

* 24:21 Mi lorí Bè-wénia v̄ahú 23.6

wo yi, lé bñn nòn ó o wee veráa wó túntún à buee tà lè hã láakáwá. ²⁷ Lúlúio bño ñun bñn món, ó o Poosiyuusi Fesituusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεενεερε. O Felikisi wi ò o wεέ ba zúifùwa sía, ó o día a Poole ho kàsó yi.

25

O Poole le ba bá-zàwa béε lé yia á à cítí mí

¹ O Fesituusi buenlò ho kōhũ mu yi wizooní tñn bñn món, ó o ðñn ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzalεemu. ² Bño ó o vaá ðñn bñn, á le *Dónbeenĩ yankarowà ñúnása lè ba *zúifùwa ya-díwá á buee bíá a Poole wékheró bño nòn wo yi. Ba fióra a Fesituusi ³ le o ñlá mí yi ò o na ho wōhũ mí yi à mí bua a Poole varáa ho Zeruzalεemu. Yaa ba lò a wán, á wi ba búe o ho wōhũ wán. ⁴ Ká a Fesituusi màhá bíá nòn ba yi: «O Poole wi ho kàsó yi ho Sezaaree yi, á hen làa cñnú ká ñén ñ bεεre á a bñní ì va bñn.» ⁵ O o bñnía bíá: «Hen ká ba búí wi mi tñahũ á dà vaá zéenía a wékheró, à bán wãa le wa bè mín va.»

⁶ O Fesituusi wó hã wizooní bño hētñn, tàá bño píurú mí ðòn làa ba, bñn món ó o bñnía van ho Sezaaree. Mu tá na lée tñn, ó o Fesituusi lée kará mí cítí ñíníi lahó yi, ò o le ba bua a Poole buennáa. ⁷ Ká a Poole buee ðñn, á ba zúifùwa na ló ho Zeruzalεemu yi kñnía wo yi á wee kooní a yi làa bñowa síiwà cèrèε na á barén mí bεεre yáá yí dà máa zéení yara. ⁸ Ká a Poole màhá pã ò o fεera ho tñíá léraráa mi ñúhũ ká síi: «Í yí wó bè-kohó búí ba zúifùwa làndá lè le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ ðání yi. Í mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu béε.» ⁹ Bño ó o Fesituusi wi ò o wεé ba zúifùwa sía, ó o wãa tùara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzalεemu á ba vaá cítí

fo í yìo yi bín le bíoní mu dǎní yi le?» ¹⁰ O o Poole bía: «Í wi o bée cítíí flíníí, á le bín á í ko à í cítíí yi. Í yí wó yí khon lè ǎa zúífùwa. A ùnén ù bεεre yàá zū mu. ¹¹ Ká í ǎuan khon, á wó mu búí na bío yi á ǎa ko ǎa búe mi, á í máa pí í húmú. Ká bío ǎa bèn le í wó khonnáa á yí bon, á nùpue búí bèn mún yí ko ò o dé mi ǎa níi yi. O bée lé yíá á à fεε í tǔiá.» ¹² O o Fesituusi lè ǎa nùpua na wee na há yile-tentewà wo yi mǎn mín. Bǔn mǎn ó o bía: «O bée lé yíá á à fεε ù tǔiá làa bío fo le mu wéráa.»

O Poole dǎn o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wizooní bío yen bǔn mǎn, ó o bée *Akiripaa lè mín hínló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wà vaá tēénia a Fesituusi yi. ¹⁴ ǂa wó há wizooní bío yen bǔn, ó o Fesituusi yú zéénia a Poole bío là a bée Akiripaa kà síi: «Nùpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kásó yi díá. ¹⁵ Pǎahǔ na á í van ho Zeruzalεemu, á ǎa yankarowà júnása lè ǎa *zúífùwa ya-díwá ǎueé bía a níi mu wékheró bío nǎn mií, à ǎa le í bío le o ko ò o búe. ¹⁶ Á í bía nǎn ǎa yi le ho Oroomusa yí máa tà síiní nùpue jǔhǔ kà síi, ká ǎanso làa ǎia le o wó khon yí dǎn mín yara ó o yí mà ho tǔiá yí léraráa mi jǔhǔ bío ǎa le o wó khon dǎní yi. ¹⁷ ǂa bò mín làa mi á ǎuara hen, á í wǎa yí díá á mu yí míana, à mu ǎan tá na lée tǎn, à í van le cítíí flíníí, à í le ǎa ǎua a nùpue mu ǎuennáa. ¹⁸ Á ǎia le o wó khon á ǎuara. Ká há wékhewa na á ínén lá wee leéka bío ǎan dεε woon á ǎa yí mà a jii. ¹⁹ Mu lé ǎarén kùrú làndá bío á ǎa làa wo wǎanía wán, là a níi búí na ǎa le Yeesu na húrun ó o Poole wee bío le o yìo wi lua bío yi. ²⁰ Bío á í ì wé wé è fáaráa há tǔiáwà mu á í yí zū. Lé bǔn nǎn á í tǔara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzalεemu á ǎa vaá cítíí o ho tǔiá

mu dǎní yi le? ²¹ Ká a Poole màhǎ cà mu le o béε lé yǎ à cíttí mí. Á ĩ wǎa nǎn le jii le ǎa día le o wé ho kàsó yi fúaa ká ĩ yú a nǎn o Sezaare yi.» ²² O o Akiripaa wǎa bíá nǎn o Fεsituusi yi: «Mu mún ñ wé sí ínén yi à ĩ jí a ñii mu bíoní.» O o Fεsituusi bíá nǎn wo yi: «Ho yíró ká ũ jí há.»

²³ Mu tá na léε tǎn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè ǎa dásíwǎ júnása lè ho lóhó ñi-beera á bò mín, á bán dó ho cùkú ǎa yi lèenía ǎueé zonnáa le cíttí fliníi. O o Fεsituusi nǎn le jii le ǎa ǎua a Poole ǎuennáa. ²⁴ Bǐo ó o ǎueé dǎn, ó o Fεsituusi bíá: «À ũnén béε Akiripaa, lè minén na làa wεn páanía wi hen ká ǎúenǎúen, o ñii na dǎn mi yahó ká lé yǎ bǐo yi nǎn á ǎa zúífùwa ǎúenǎúen vonnáa mín ĩ cǎn hen, lè ho Zeruzalεemu yi, á wee wǎamaka le o ko ò o ǎúe. ²⁵ Inén cǎn á ĩ yí mǎn bǐo ǎúii na nǎn ó o koráa lè mu húmú. Εε ká bǐo ó orén mítεn le ǎa bá-zàwa béε lé yǎ ko ò o cíttí mí, á ĩ le búñ lé bǐo á mu wǎa à wéráa. ²⁶ Bǐo á ĩ ò túa sese o ñii mu dǎní yi á à na ǎa bá-zàwa béε mu yi á mía. Lé búñ nǎn á ĩ ǎuan wo á ǎueé dǎnía mi yahó, sǎnkú à ũnén Akiripaa ũ bεere yahó. Ká fo tǎara a yi, á ĩ ò yí bǐo ǎúii á à túa. ²⁷ Lé bǐo mu jǎhǔ mía ĩ cǎn à ĩ bío le ǎa ǎua kàsó ñii varáa ho Oroomu ká ĩ yí zéenía o wékheró.»

26

O Poole lá le bíoní o béε Akiripaa yahó

¹ O o *Akiripaa bíá nǎn o Poole yi: «Ho wǎhǔ nǎn foñ, wǎa fεε ũ túiá à lénnáa ũ jǎhǔ.» O o Poole wǎa dó a Akiripaa kǎféré ò o wee fεε ho túiá à lénnáa mí jǎhǔ ká síi: ² «Béε Akiripaa, ĩ síi ǎèntǎn wan ho wǎhǔ na á ĩ yú ho zuia bǐo yi à fεε ĩ túiá à

lénnaa í jùhũ ùnén yahó, làa bío búenbúen na ba zúifùwa le í wó khon bío yi. ³ A ùnén úten yàá zũ ba zúifùwa làndáwá búenbúen làa bío ba wee wé kán mín wán. A í bíná wee fio fo à ù jĩ ù yi à jínáa í cón. ⁴ Ba zúifùwa búenbúen zũ bío á í karáa hàrí í yàrónmu pãahũ. Ba zũ bío á í guan lè íten hàánĩ wàn síi nùpua tĩahũ lè ho Zeruzalεmu yi. ⁵ Ba zũ mi míana, á lá tà mu á ba à bío mu wéréwéré le ínén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bío nĩ-kéní, bã ba le Fariziεwa. ⁶ Ho zuia á ba wee cítí mi lé bío á í dó í síi bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na wàn bùaawa yi. ⁷ Wàn síi nùpua zĩ-júná píru jùn á mún dó mí sía le mi wé è sá máa khí á wé è bùaaní le Dónbeenĩ fúuu le wisoni lè ho tĩnãahũ. Bée Akiripaa, bún lé bío nòn ba zúifùwa wee koonínáa mi. ⁸ Minén zúifùwa, lée webio nòn á mi wee leéka le le Dónbeenĩ yí dà máa vèení ba nĩ-hía?

⁹ «Ínén í bεεre lá wee leéka le í ko à í wé bío búenbúen à hèráa o Nazarεete nii Yeesu bío. ¹⁰ Bún lé bío á í wó ho Zeruzalεmu yi. Mu bàn wéró wõhũ á í yú ba yankarowà júnáa cón á wĩkaa le Dónbeenĩ nùpua cèrèε kúaa ho kàsó yi. Ká ba le mí ì búe ba à í mún tà bún. ¹¹ Pònna cèrèε yi ká í wee héε léka ba zúifùwa kàránló zíní búenbúen yi à beé ba lò, á wi à í kíká ba yi à ba yèrè má mí jini à pí a Yeesu bío. Í lá jii ba wán dà, fúaa í wee màjá lé vaa beé ba lò hã kã-vio búí lórá yi.

¹² «Wizonle búí á í ló jòn ho Damaasi mu bío yi lè le *Dónbeenĩ yankarowà júnáa jii na ba nòn mi. ¹³ Bée Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká í lá ho wõhũ wà, á í mòn mu khoomu na pánká wi po le wii khoomu à mu yòó ló ho wáayi á líí kínia ínén làa

bĩa làa mi bò mín yi. ¹⁴ A wa búenbúen ló lùiorá, á ì wee jí à mu tãmu búí wee bío bío kà làa mi lè wàn bíonì: «Soole, Soole, fo wee beé ì lò kà sii le we? Fo ka lòn vòró nàa na wee yén tá mín so ká wón vïna a. Εε ká ù màhá à wé á à sa.» ¹⁵ A ì tùara: «Núhũso, fo lée wée?» O o bía: «Inén lé o Yeesu na fo wee beé lò. ¹⁶ Εε ká ù lii híní yòò òn. I wi à ù wé ì ton-sá. Lé bún nòn á ì zééníanáa ìten làa fo. Fo ò wé ì sééràso á à zéení ì na 6a nùpua yi le fo mən mi, á mún ñ bío bío á ì bíní ì zéení làa fo á à na 6a yi. ¹⁷ Inén á à kãní fo 6a zúifùwa làa bĩa yínòń 6a zúifùwa nii yi. I wee tonka fo 6a cón, ¹⁸ bèra a na à ù hén 6a yïo, à vá bĩa wi le tìbírí yi léráa mu khoomu yi, á mún fé 6a o *Satãni pànká níi yi à na le Dónbeenì yi. Ká 6a tà ìnén bío yi, á 6a bè-kora á à sén ñ díá á à na 6a yi, á 6a à yí ho lahó bĩa bío sã le Dónbeenì yi t̃hãhũ.»

¹⁹ «Bée Akiripaa, lé kà síi mu wóráa. I yí pã mu bío na zéénia mítén làa mi bío. ²⁰ I nín-yání bía le Dónbeenì bío ho Damaasi yi. Bún món á ì zéénia mu ho Zeruzalεmu yi, à lá ho *Zudee kãhũ búenbúen, á zéénia mu làa bĩa yínòń 6a zúifùwa. I wee bío na 6a yi le 6a yèrè má mí yilera lè mí wárá, à sí mí yara lè le Dónbeenì, à wé wé há wárá na wee zéení le 6a yèrè máa bío bon. ²¹ Lé bún bío yi 6a zúifùwa wìraráa mi ká ì wi le Dónbeenì zì-beenì lún yi, á le mí ì búe. ²² Ká le Dónbeenì màhá pan mií fúuu á bueé 6ó ho zuia. A ì t̃n òn mí yahó á wee zéení bío á ì mən làa bío á ì já à na 6a ñ-beera làa bĩa ká búenbúen yi. Bío á ì wee bío yí wi mí dòn làa bío 6a jí-cúa fεerowà là a *Moyiize bía le mu ù wé. ²³ Ba bía le yia le Dónbeenì mən léra á lò ò be, le orén lé yia á à wé o nín-yání nùpue na à vèe. Le lé orén lé yia á à zéení ho kãnílò bío na lé

mu khoomu á à na wàn n̄pomu lè hã sí-viò yi.»

²⁴ B̄io ó o Poole wee fεε ho t̄iá á à lénnaa mí n̄h̄ú kà sí, ó o Fεsituusi wāamaa o wán: «Éε Poole. Fo wee khée le? A ù minka bè-z̄r̄imin̄i lé b̄io wāa n̄n á ù n̄h̄ú mianáa b̄in.» ²⁵ O o Poole b̄ia n̄n wo yi: «Fεsituusi c̄ukúso, í yí máa khée. Hã b̄ioní na á ï wee b̄io kà á n̄h̄ú wi, á hã mún bon. ²⁶ O b̄éε Akiripaa n̄á mu b̄an t̄iáwà. Í dà a b̄io o yahó ká í poní s̄era. Í z̄u mu k̄énk̄én le mu lè mí dà-kéní kéní ó o z̄u. Lé b̄io mu yín̄r̄i b̄io na s̄anka wó k̄uér̄è yi. ²⁷ B̄éε Akiripaa, fo dó ù s̄i b̄io le *Dónbeen̄i n̄i-cúa fεerowà b̄ia yi le? Í z̄u mu le fo dó ù s̄i mu yi.» ²⁸ O o Akiripaa b̄ia n̄n o Poole yi: «Fo wāa wi à hen làa c̄inú à ï ȳèr̄emá wé o k̄èr̄èf̄ε.» ²⁹ O o Poole b̄ia n̄n wo yi: «À mu wé lòn̄b̄io, tàá à mu mía pon̄ b̄in, á ï pá wee fio le Dónbeen̄i yi le mu yí k̄a n̄a ùn̄én ù dòn yi, ká b̄ia búen̄b̄uen na wee n̄í í b̄ioní ho zuia à wé le í b̄io, ká hã z̄uak̄uàriwà na can làa mi níi ló.»

³⁰ O o b̄éε, là a Bereniisi, là a kuvεεnεεre, làa b̄ia búen̄b̄uen na làa ba wi mín wán á h̄in̄n yòó d̄in, ³¹ à ba fó mín ba ló á lée wee b̄io làa mín: «Wékheró búí na n̄n ó o n̄i na kà ko ò o búe, tàá ò o dé ho k̄asó yi hón mía.» ³² O o Akiripaa b̄ia n̄n o Fεsituusi yi: «Mu yín̄r̄i b̄io ó o n̄i mu le o b̄éε f̄i mí cít̄i, ó o lá dà à díá.»

27

Ba buan o Poole n̄annáa ho Oroomu

¹ B̄io mu b̄ia le wa ko wa lá ho won-been̄i à varáa ho Itali k̄sh̄ú yi, á ba n̄n o Poole lè ba k̄asósa n̄uwā yen búí ba dásíwá n̄h̄úso na ba le Zuliyuusi yi. O dásí n̄i mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búí yi,

dño 6a wee ve làa bá-zàwa béε dásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beení dà-kéní na ko ho dé mí yahó lè ho Azii kōhū wanna dinnii cón á hīnɔn wà. Nii búí na 6a le Arisitaaki á zon làa wɛn. O ló ho Maseduana kōhū lóhó na 6a le Tesaloniiki yi. ³ Mu tá na lée tōn, á wa vaá dōn ho Sidōn lóhó. O Zuliyuusi buan o Poole se, ó o nɔn le ní wo yi ò o léka mín bōnlowà wán à 6a yí o séení. ⁴ Būn món á wa hīnɔn bīn wà. Ká ho pinpiró wee sí wa yahó, á wa kun á khii tun waten yi lè ho Siipere kōhū na wi mu jumu tīahū, á bá hón wà. ⁵ Wa tò mu yámú jumu yi á ló ho Silisii lè ho Pānfilii kána nīsání yi á vaá dōn ho Lisii kōhū lóhó na 6a le Miraa. ⁶ Lé bīn á 6a dásíwá jūhūso yú ho Alekisāndiri lóhó won-beení búí na wà a va ho Italii kōhū. A hón lé hīa ó o kúaa wɛn yi. ⁷ Wa wó wizooní ká hā boo ho wōhū wán. Wa wà yèrèdèdè, á lò bon làa sòobéε á bò yi vaá dōnnáa ho Kīniide lóhó jii. A bío ho pinpiró hò wɛn á wa yí dà máa lá dén dání so, á wa kun vaá ló lè ho Salamɔnεε cón, á bá ho Kerεete kōhū na wi mu jumu tīahū wà. ⁸ Wa bá ho kōhū mu, ká mu mǎhá wó lònbee làa sòobéε. Wa vaá dōn ho lahó búí na 6a wee ve làa «Wonna Dinnii La-seni.» Ho wi ho Lasee lóhó nīsání. ⁹ Wa míana le vεeni mu yi dà, á 6a *zúífùwa jini líró pǎahū* khíina yú, á ho won-beení pàró lònbee wíokaa wee wé. Lé būn ó o Poole jánáa 6a zeñ wán ká síi: ¹⁰ «Wàn zàwa, í mɔn mu le le vεeni na wa wi yi á à wé lònbe-beeni. Ho won-beení lè mí sèró á ho yáaró na bùaa á à yí. A bè būn wán, á warén wa bεere yí bánbáa á wa

* **27:9** Ba zúífùwa jini líró: Ba zúífùwa wee wé lí mí jini há wiso-poa píihú vaa véeni lè ho tá khóoré píihú búakáró pǎahū. Ba jini mu líró món lé bío á há pinpi-beera wee wé và yi. Há wanna pàró yidèrè wé kéri hón pǎahū so yi.

mukāní á à ví mu yi.» ¹¹ Εε κά βα δásiwá júhúso màhá dó mí sīi bío ho won-beení júhúso làa yīa te ho leékaa le mí ì wé yi, á po bío ó o Poole bía. ¹² Ho κενί hā wonna dīnnii na kà yi yínōí bío na se le tēni pāahū. Lé bīn te bío á bīa wi ho won-beení yi boomuso á wó le jii dà-kení à 6a le mí ì hīní ho lóhó mu yi á à lén. Ba lá wi à 6a vaa dā ho Kerεete kōhū wonna dīnnii la-veere 6úí na 6a le Fenikisi. Hā yèrémáa wi lè lé wii tēnii. Lé bīn 6a wi à 6a vaa cāaka yi, à le tēni pāahū khíí ká mu lá dà à wé.

¹³ Ho pinpi-zàwa 6úí hīnōn lè le wii hēnii 6àn nín-káahó á wee pèeka, á 6a wee leéka le mí dà à wé bío 6a lá le mí ì wé. Ba hīnōn á vá lée bá lè ho Kerεete kōhū 6àn jii-kāní á wā. ¹⁴ Cúa-yen á pinpi-beení 6úí na 6a le Erakiyon á ló ho kōhū mu wii hēnii 6àn nín-tīání. ¹⁵ A ho yèrémá sí ho pinpiró lée bío na yí dà máa wé. A wa sá san día waten, á ho 6uan wàráa. ¹⁶ Ho kōhū dà-za 6úí na wi mu jumu tīahū á yèni 6a le Koda, ká ho wi le wii hēnii 6àn nín-káahó, lé hón á wa khíina nīsání, á ho dá tun wen cīnú, á wa màhá wāa yú ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mīten ká mu here na can wa món á lá yòó dó. Ká wa lò màhá bon wóráa mu. ¹⁷ Bío wa lá ho yòó dó wó, á 6a won-pāwa canka hā hūni á bánbāa ho won-beení à ho hīa yí hēkenka. Ba zāna ho hīa vaa fūuní le hònlè yi ho Libii jii, á 6a lá le dèe na wee tī ho won-beení lūwíi yi á can ho won-beení yi lè ho hūló á líí dó mu jumu yi, à 6a wāa día mīten á ho pinpiró lá wàráa. ¹⁸ Bío ho tá tōn à ho pinpiró pá lan wee vīnvā ho won-beení lè mí sòobéε, á 6a 6úakáa wee 6úen ho sèró à kúee mu jumu yi. ¹⁹ Mu 6àn tá na bīnía lée tōn, á ho won-

beenĩ biowa búí á barén lè mí nín-bia wee khūaa yénní kúee mu jumú yi. ²⁰ Mu yú wizooní bío yén ká nùpue yèrè máa dá lé wii lè hã mànàayio wán, à ho pinpiró pá lan wee và lè mí pànká. Mu ù va à yí, à wa yáá wáa yí máa leéka le o búí ì fen.

²¹ Bĩa wi ho won-beenĩ yi míana à 6a máa dí bío. O o Poole wáa hínan đĩn 6a yahó ò o bía nòn 6a yi: «Mi nònzon lá zũ se bío á ì le mi yí le wa lé ho Kereste yi á mi tà yi. Se mu minka biowa na wee yáa kà á lá máa yí máa wé. ²² Εε ká hã laà na ká wán á mi hení mi sía. O búí mukānĩ máa ví. Ho won-beenĩ mí dòn lé hĩa á à yáa. ²³ Ho hĩihũ tĩnàahũ, á le Dónbeenĩ na á ì bío sã yi á wee 6uaaní, lé dén wáayi tonkaro á 6uara ì cón, ²⁴ á 6ueé bía nòn miĩ: «Poole, yí zón. Fo ko à ù vaa đĩn ho Oroomu bée yahó. Le Dónbeenĩ á à fení ũén làa bĩa làa fo páanía wi 6úen6úen.» ²⁵ Wa nùwã, mi cén hení mí sía. Ì dó ì sũ le Dónbeenĩ yi. Mu ù wé làa bío mu bía nònnaá miĩ. ²⁶ Ho pinpiró á à dòn wen á à varáa ho kã-veere búí yi.»

²⁷ Mu tĩnònna píru náa yú ká ho pinpiró 6uan wen wàráa ho *Mediteranεε yámú jumú wán. Ho tá tĩahũ, á ho won-beenĩ ton-sáwá wee leéka le wa và vaá sùará le 6ón6óore yi. ²⁸ Á 6a lèera ho húló na ho hñnló dèe búí na ì á can yi á dó mu jumú yi, á mu booró yú hã mεeterewa 6óní làa píru làa bío hèjun. Bío 6a vá van cĩnú, á 6a tĩn lèera ho dó, á 6a yú mεeterewa 6óní làa bío hètĩn. ²⁹ Ba zãna le wa won-beenĩ hĩa vaá hén hã hue-beera búí. Lé bũn nòn á 6a khūaana ho hñnló biowa bío náa na lika na wee 6ua ho đĩnĩ á can ho won-beenĩ yi á kúaa mu jumú yi lè ho món, à 6a wáa kará wee lònĩ ho tá tĩló. ³⁰ Ho won-beenĩ ton-sáwá wi 6a lùwĩ, á

6a vá ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa míten ká mu here á dó mu jumú yi, à 6a wee bío le lé mu bíowa na wee 6ua ho díní á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ O o Poole bía nən 6a dásíwá júhúso lè 6a dásíwá na ká yi: «Héyíi! Ba nùpua mu á yí kará ho won-beenĩ yi, á mí máa fen.» ³² A 6a dásíwá wáa fáara ho won-za mu hūni á día á ho wà.

³³ Bío 6a wee lòní ho tá tíló, ó o Poole henía 6a sía le 6a dí mu bío. O bía làa ba kà: «Bìo kà lé mu wizooní píru náa ká mi yí máa dí bío hùúu.

³⁴ Mi cén cà mu bío dí, à mí pànkáwá à keń. Mi nĩ-kení woon á dèe búí kà máa khuee yi.» ³⁵ Hón bíoní so bío vaa véení, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeenĩ bára kà, ò o cèekaa ho wee là. ³⁶ A 6a búenbúen màhã wáa yú le sí-hebúee á wee dí.

³⁷ Warén na wi ho won-beenĩ mu yi léee nùpua khiá-nun làa búará-tín làa píru làa nùwã hèzín.

³⁸ Bío 6a dúka sù á 6a khúaaana ho dínló á kúaa mu jumú yi bera a na à ho won-beenĩ wé záyi.

³⁹ Bío ho tá tǎn, á ho won-beenĩ ton-sáwá á yí zū ho lahó na 6a wi yi. Lahó búí na sùaràa lè le bónbóore na ho pinpiró yí tà yí here yi, lé bín á 6a lá wi à 6a vaa zoo díní ho won-beenĩ yi ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ A 6a feera mu bíowa na lika na wee 6ua ho díní á kúaará. Ho won-beenĩ mu bàn pèení á 6a mún feera kúaará, á 6a can ho pǎnsò-beenĩ ho won-beenĩ mu yahó, à ho pinpiró wáa dón ho à janáa hón lahó so yi. ⁴¹ Ká 6a màhã vaá bó le hènle yi.

Ho won-beenĩ mu bàn yahó á fùunía le hènle yi á ho yí dà máa va lùe. Ká ho bàn món á mu jumú na wee híni lè mí pànká á háakaa. ⁴² A 6a dásíwá wi à 6a búe 6a kàsósa, ò o búí hía yí wáa lén à fen.

⁴³ Ká 6a dásíwá júhúso màhã wi ò o fení a Poole,

ó o pǎ le 6a yí wé mu. O o bía nǎn bǐa zǔ mu jumu yi le 6a yénka lé ho yahó à bánbá ja le 6ónbóore. ⁴⁴ Ká bǐa ká bán á à 6uaka hǎ penminí tàà ho won-beenǐ bǐowa 6úi yi á janáa 6a mǎn. Lé kà síi á wa 6úen6úen wóráa á dàǎna lóráa mu jumu yi à dèe woon á yí wó a 6úi.

28

Bǐo wó ho Malite yi

¹ Bǐo wa mǎn à wa fera wó, á wa jǎ à 6a le ho kǎhǔ na wa wi yi yèni 6a le Malite. ² Ho nùpua 6uan wen se. Mu wó à ho viohó wee tè á le tǎenǐ wi, á 6a lò ho dǎhǔ á wa kará kǐnǐa yi. ³ O o Poole khuiira hǎ 6ùeǎní le mí ì yénní á à kúee ho dǎhǔ yi. A bǐo ho dǎhǔ wunwuró wi, ó o dǐhioni ló hǎ 6ùeǎní mu yi, á cǔaana a Poole níi 6uan yi wee dǎndu. ⁴ Bǐo ho Malitesa mǎn mu, á 6a wee bío làa mín: «Wa nùwǎ, o nǐi na kà léee nǐ-6úe. O fera yí húrún mu jumu yi ká le doǎnǐ na téréna màhǎ pá yí tà le o mukǎnǐ kǎnǐ.» ⁵ Ká a Poole màhǎ pàráanna a fá dó ho dǎhǔ yi. O yàá yí mǎn o vía. ⁶ Ba 6úen6úen wǎa pan le cúa-yen ká a Poole wee le, tàá le o ò dǐn dǐn á à lé è lùwá líí hí. A 6a pan san à dèe 6úi máa wé, á 6a yèrèmaa mí jini á wee bío bǐo kà: «Yia kà léee doǎnǐ 6úi.»

⁷ Ho kǎhǔ mu na wa wi yi ya-dí á lún beenǐ wi. Ho sùaráa yi làa hen na wa wi yi. O nǐi mu yèni 6a le Pubiliyuusi. O 6uan wen sese hǎ wizooní bǐo tǐn yi. ⁸ O nǐi mu 6àn maá lò yí here wi le dǎmu dèe yi. Léee tǎenǐ làa fǐn-lonloòró vǎmú tò a. O o Poole wà zon o cǎn, á flora nǎn wo yi, ò o bò mí níni o wán ó o wan. ⁹ Bǐn mǎn á ho kǎhǔ mu vǎnvárowà na ká wee 6uen, à bán mún wa. ¹⁰ Le kǎnbii 6uaró lè

mí síwà á 6a 6uan làa wɛn. A bïo wa lénló dɔn, á bïo wa màkóo wi yi le vɛɛnï bïo yi á 6a nɔn wɛn.

O Poole vaá dɔn ho Oroomu

¹¹ Hã piina tɛn lé hã wa wó bɛn á bò yi wàráa. Won-beenï 6úi mún kɛra bɛn làa wɛn á le tɛɛnï pãahũ khíina yú. Ho ló ho Alekisãndiri yi. Ba wee ve ho làa Dofi-hénbéní.* Bïo á ho wee lén á hón lé hã wa zon. ¹² Wa ðɛn ho Sirakuusi yi, á wó hã wizooní tɛn bɛn. ¹³ Lé bɛn wa ðɛn yi á bã le 6úee vannáa ho Erekió lóhó. Mu 6àn tá na lée tɔn á ho pinpiró vâ, á wee lé lè le wii hɛɛnii 6àn nín-káahó 6uen. Bɛn 6àn wizooní nɔn níi lé bïo wa vaá dɔnnáa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa fò mín lè wàn zàwa kèrètɛwa 6úi bɛn, á 6a flora wɛn le wa wé hã wizooní bïo hɛnɔn làa mí. Lé kà síi á wa wà nɔnnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wàn zàwa na tà a *Krista bïo ho lóhó mu yi na ná wa 6uenló sã, á ló 6ueé sã wa yahó ho Apiyuusi yàwá, lè ho lahó na 6a le «Làania bïo tɛn» yi. Bïo ó o Poole mɔn 6a ó o dó le Dónbeenï báraká á yú le sí-he6úee.

¹⁶ Bïo á wa vaá dɔn ho Oroomu, ó o Poole 6a nɔn le zii 6úi yi ó o làara yi mí dòn, á 6a le o dásí nni 6úi wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeenï béeni bïo

¹⁷ Mu wizooní tɛn níi zon, ó o Poole von 6a *zúifùwa núnása le 6a le mí kúee mín wán. Bïo 6a 6ueé fò mín o zii ó o bía nɔn 6a yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzalɛmu zúifùwa wĩira mi á dó ho Oroomusa níi yi. A i nɔn yí wó yí khon le wàn nɔpomu. I mún

* **28:11** Dofi-hénbéní: Hã doflina mu yènnáa 6a le Kasitoore làa Polukusi. Hã yènnáa hã wee lé ho Kɛɛsisa cɔn. Lé hãrén á ho won-beenï ton-sáwá na hón pãahũ so yi á hã wee kàràfá mítɛn yi á hã pa 6a yi.

yí yáara wàn òuàawa làndá. ¹⁸ Ba tùara mi ã á bïo búí na òa à ðín wán á à búeráa mi á òa yí yú, á òa le mí ì díá mi. ¹⁹ Ká bïo òa zúifùwa pã mu, á ì wó san le òa òua mi òuennáa ho Oroomu béε cón á wón fεε ì tũíá. Ká mu yínón wàn sïí nùpua á ì wà òueé kooní yi. ²⁰ Lé búñ nòn á ì le mi òuen à ì òuee bío làa mia. Yia ó o *Isirayεεle nïpomu dó mí sïí yi lé wón bïo yi á ho zúakùarí na kà cannáa làa mi.» ²¹ A òa zúifùwa bíá nòn wo yi: «Warén yí yú vùahũ búí na ló ho *Zudee kòhũ yi na bíá à ù bïo làa wεn. A nùpue búí mún yí ló bñn yí òueé bíá bïo búí làa wεn. Wa mún yí ná ù yèn-kohó sã. ²² Ká wa màhã wi à ù zéení bïo á ù wee leéka à wa jí. Lé bïo le kuure na á fo wi yi, dén òa nùpua pã bío há làa búenbúen yi.» ²³ A òa dó le wizonle nòn o Poole yi. Ba cèrèε wee òuen o cón hen na ó o wi yi, ò o òue le *Dónbeenĩ béenĩ bïo na òa yi, ká a zéení a *Mòyiize làndá bïo lè le *Dónbeenĩ jí-cúa fεεrowà bíoní yara làa òa, á wee cà ò o bío búé òa jíhũ o Yeesu bïo dání yi. Ba kúaa mín wán le yìnbíi fúaa ho zìihũ. ²⁴ Ba búí tà bïo ó o Poole wee bío yi, òa búí òèn yí tà mu yi. ²⁵ Bïo òa bíoní wãa wi mín jíuná yi wee saawaráa, ó o Poole bíá há bíoní na kà á véeníanáa: «Yaa há bíoní na le Dónbeenĩ Hácírí bíá á nòn mìn òuàawa yi là a jí-cúa fεεro *Ezayii jíi á bon. Bïo kà lé bïo le bíá:

²⁶ Lén vaa bío na mu nïpomu na kà yi:

Mi wé è jí mu bïo kénkén

ká mi máa zúhí mu kúará.

Mi wé è loñ lè mí yïo,

ká mi máa mi dèε.

²⁷ Ba nùpua na kà yí máa jí dèε.

Ba tun mí jíkõnna

le mí máa jí bïo.
 Ba muuníá mí yïo
 á yí wi 6a mi.
 Ba yí wi 6a jí bïo lè mí ñikōnna.
 Ba tun mí yiwa.

Ba pã le mí máa yèrè má máa 6uen ñ cǎn à ñ wéé 6a.
²⁸ Awa, á mi wãa zūn mu. Le Dónbeenñ wó á ho
 fenló bíonñ mu á à bue á à na bíá yínǎn zúifùwa yi.
 Bàn ñ tà á à jí le.» ²⁹ [Bïo ó o Poole bíá hñn bíoní so
 vó, á 6a zúifùwa saawaa wà ká 6a a kán mín.] ³⁰ Zii
 6úí na ó o Poole wee da yi ká a sàání, lé dén ó o kará
 yi lúlúio bïo ñun. Bíá wi 6a mi a wán 6úen6úen
 wee 6uee yí o bñn. ³¹ O wee bue le Dónbeenñ béeññ
 bïo, á wee kàrán o Yeesu Krista bïo lè 6a nùpua ká
 a ponñ séra, á bïo 6úí yí máa hè.

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf